ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1908.

ΕΤΟΣ 4ον - ΑΡΙΘ. 40-41.

"ΝΕΑ ΖΩΗ"

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑι

ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛ. ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩι . . . . Γρ. Δ. 30.

ΕΝ ΤΩι ΕΞΩΤΕΡΙΚΩι Φρ. Χ. 8.

ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ ΤΟΥΤΟΥ ΓΡ. Δ. 5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ, ***Τὰ Ρόδιν' ἀκρογιάλια,*** συνέχεια.

Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ, ***Συννέφου δάκρυ,*** *ποίημα.*

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ, ***Τὸ δικαίωμα τῶν πτωχῶν.***

LEON TOLSTOI, ***Ἡ Ἐργασία, ὁ Θάνατος καὶ ἡ Ἀρρώστεια,*** μετάφρ. Ι. Χ.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ, ***Νεράϊδα,*** *ποίημα.*

ΒΕΓΑ, ***Μιὰ σταλιὰ κὶ ἀπ' τὴν ψυχή σου,*** *ποίημα.*

ΠΑΥΛΟΥ ΧΡΥΣΟΘΕΜΗ, ***Ποιηματάκι.***

Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ, ***Μικρόκοσμοι.***

ΧΡ. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, ***Χαλασμός.***

JEAN DORNIS, ***Ματθίλδη Σεράο,*** μετάφρ. Π. Κ. Τ.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ, ***Ἀθηναϊκὰ Γράμματα.***

ΣΤΕΦ. ΜΑΡΤΖΩΚΗ, **Nuptialia,** *ποίημα.*

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑ, ***Νέα Βιβλία,*** *Χρ. Παπαζαφειροπούλου, Ἠχειραφετημένη, — Βαρλέντη, Ἀητοὶ καὶ Λελέκια.*

Γράμματα, Τέχναι, Ἐπιστῆμαι. — Γ. Κας *Νέα βιβλία.— Κατίνα Ψύχα.— Λόρδος Κέλβιν.— Παῦλος Γιάνσεν.— Τὸ ζήτημα τῶν φιλολογικῶν βραβείων.—Ἡ γένεσις τῆς Τουρκικῆς Γλυπτικῆς.— Ὁ θάνατος παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις.— Φιλόσοφοι Ἰνδοὶ καὶ φιλόσοφοι Ἕλληνες.— Ἕνα ἀνέκδοτον ποίημα τοῦ Ἴψεν.— Ἡ ἐπετηρὶς τοῦ Κανόβα.— Βαλαωρίτης.— Ι. Τσακασιάνος.— Παῦλος Νιρβάνας.— Φοιτητής.— Ὁ Ἀρχιδοὺξ Σαλβατὼρ περὶ Πάργας.*

ΔΙΑ ΠΑΝ ΑΦΟΡΩΝ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ Η ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΑΠΕΥΘΥΝΤΕΟΝ:

"ΝΕΑ ΖΟΗ"

Rue Tewfick Pacha N° 29, ALEXANDRIE - Egypte.

ΤΥΠΟΙΣ, "ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ" - ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.

ΝΕΑ ΖΩΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ | ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑι

ΤΟΥ | ΕΤΟΣ Δ'.

ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ | ΑΡΙΘ. 40 — ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1908

ΤΑ ΡΟΔΙΝ' ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ*

Ἔκαμα ἐγὼ ἓν κίνημα, τὸ ὁποῖον ὁ Σταμάτης ἐξήγησεν ὡς νὰ ἤθελα νὰ εἴπω.—Πῶς, ἀπὸ τὴν πενθερὰν τοῦ ἀδελφοῦ του;

— Διότι, ἐπέφερε, ὁ ἀδελφός του εἶχε προαποθάνῃ ἄκληρος, κι' ὁ νερόμυλος ἦτον προῖκά του. Σὰν ἀπέθανε κ' ἡ γρηὰ Μοσχαδοῦ, ἡ συμπεθέρα του, ἐκληρονόμησε τὸν μύλον ὁ Διαμαντῆς.

Πῶς σοῦ φαίνεται; ἠρώτησεν ὡς ἐν ἐπιλόγῳ ὁ Σταμάτης, ὡς νὰ ἤθελε νὰ εἴπῃ. «Καταλαβαίνω ὅτι μὲ ἀκούεις, κι' ἂς κάνῃς τὸν κοιμισμένον.»

— Ποιός; εἶπα ἐγώ.

— Ὁ Διαμαντῆς ὁ Ἀγάλλος.

— Τυχηρὸς ἄνθρωπος.

— Λοιπὸν, τώρα δουλεύει τοὺς δύο μύλους· πότε τὸν ἕνα, πότε τὸν ἄλλον, πότε καὶ τοὺς δύο μαζί. Τὰ δύο κτίρια ἀπέχουν, ὡς ἕνα κάλων ἀπ' ἀλλήλων, χωριζόμενα διὰ μικροῦ καταρράκτου, τοῦ ποταμίου τῆς Κεχριᾶς.

— Καὶ πῶς τοὺς προφταίνει καὶ τοὺς δύο μύλους συγχρόνως; ἠρώτησα ἐγὼ διὰ νὰ εἴπω κἄτι τι, ἀφοῦ ὁ Σταμάτης μὲ διεβεβαίου ὅτι ἤμην ξυπνητὸς καὶ ἤκουα.

— Αὐτός; Ὄχι μόνον τοὺς μύλους, ἀλλὰ καὶ τὴν βάρκαν του ἀκόμα, ὁποῦ τὴν ἔχει συρμένην ὀπίσω ἀπ' αὐτὸν τὸν Μύτικα ποῦ βλέπεις (μοῦ ἔδειξε τὴν μικρὰν προβλῆτα ἀκτὴν, τὴν χωρίζουσαν τὸν μικρὸν αἰγιαλὸν, ὅπου εὑρίσκετο τὸ θαλάσσιον ἄντρον μας, ἀπὸ τὸ κυρίως ρέμμα τῆς Κεχριᾶς)· κ' ἐκείνην τὴν ρίχνει συχνὰ στὸ γιαλὸ, καὶ πάει γιὰ νὰ γιαλέψῃ. Τώρα ποῦ θἄρθῃ, θὰ μᾶς φέρῃ, πιστεύω, διάφορα θαλασσινὰ μεζέδια. Τὶ λές; Θὰ κάμῃς ὄρεξιν;

— Νὰ ἰδῶ;

— Ἔχει καὶ ἄλλας ἀρετὰς ἀκόμα ὁ Ἀγάλλος. Μίαν, πῶς νὰ τὴν εἰπῶ; ἐθελακρίβειαν, ποῦ εἶνε σπάνιον φαινόμενον. Μίαν φορὰν, εἰς τὴν Βρετάνην, ὅπου τὸν εἶχα ἀνταμώσῃ μᾶς ἦλθεν ἡ ἰδέα νὰ φᾶμε γιουβέτσι Ἑλληνικὸ εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, νὰ καλέσουμε καὶ δύο Βρέτονας θαλασσινοὺς διὰ νὰ τοὺς ξιππάσουμε. Ἐβάλαμε ρεφενὲ, ἐγὼ κ' ἐκεῖνος, κ' ἐπροσφέραμε τὸ γεῦμα εἰς τοὺς δύο Γάλλους. Ὅταν ἐβγάλαμε ν' ἀπο-

---

* Ἴδε σελίδα 691.

πληρώσουμε τὰ πιστά, ἔτυχ' ἐκεῖνος νὰ δώσῃ τρία σολδιὰ παραπάνω, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν εἶχα ἄλλα λιανά, κι' ὁ κάπηλος δὲν εἶχε ν' ἀλλάξῃ μιὰ λίρα. Λοιπόν, θὰ τὸ πιστεύσῃς; Ὕστερ' ἀπὸ ἓξ-ἑπτὰ χρόνια, πέρυσι, ὅταν τὸν ἐντάμωσα ἐδῶ, ἐνθυμήθη νὰ μοῦ ζητήσῃ τὰ τρία σολδιὰ ποῦ εἶχε δώσει παραπάνω εἰς τὸν κάπηλον τῆς Βρετάνης. Πῶς σοῦ φαίνεται;

— Συμπαθέστατος.

— Ὅπου εἶνε ἔφθασε, καὶ θὰ καταγοητευθῇς νὰ τὸν γνωρίσῃς.

— Τώρα μοῦ εἶπες τόσα πολλὰ δι' αὐτόν, ὥστε δὲν αἰσθάνομαι πλέον ἐπιθυμίαν νὰ τὸν γνωρίσω.

Δ'.

Προτοῦ ν' ἀποτελειώσω τὴν φράσιν, ἠκούσαμεν βῆμα ἀνθρώπου, θροῦν ἀνὰ μέσα εἰς τοὺς θάμνους καὶ τὰ κλαδιά, καὶ πάραυτα ἐπαρουσιάσθη ἄνθρωπος, ὅστις δυνατὸν νὰ ἦτο καὶ ἑξῆντα ἐτῶν, ἀλλὰ πολὺ ὡραῖος καὶ ρωμαλέος. Ξυραφισμένος, μὲ στρημμένον ψαρὸν μύστακα, φορῶν κοῦκκον βελούδινον εἰς τὴν κεφαλήν, ἐνδύματα ἐπίσης βελούδινα, καίτοι παλαιὰ καὶ τριμμένα.

Μᾶς ἐχαιρέτισεν ἀφαιρέσας τὸν κοῦκκόν του, καὶ, ρίψας βλέμμα εὐμενείας πρὸς ἐμέ, ἀπέθεσε τὴν ράβδον καὶ τὸ τουφέκι του εἰς μίαν εἰσέχουσαν γωνίαν τοῦ βράχου, ἐκρέμασε τὸν μάρσιππόν του εἰς κλάδον ὑψηλὸν ἀνέρποντος θάμνου παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου, ἔχωσε τὴν χεῖρά του ἐντὸς τοῦ μαρσίππου, κ' ἔβγαλε μικρὴν φλάσκαν, μὲ οἶνον προφανῶς, κ' ἕνα παχὺ πετεινάρι σφαγμένον, μαδημένον, ἕτοιμον διὰ ψήσιμο.

— Καλῶς τὸν Ἀγάλλο, εἶπεν ὁ Σταμάτης φαιδρός. Πῶς μᾶς ἄργησες; Ἀκόμα λίγο, καὶ θὰ στέλναμε γυρεύοντάς σε.

— Σοῦ ἔφερα μεζέ, Σταμάτη, εἶπε σοβαρὸς ὁ Ἀγάλλος. Δέ μου λὲς βρίσκοντ' ἐδῶ ἡ δυὸ φοῦρκες κ' ἡ σοῦβλα;

Πρὶν λάβῃ ἀπάντησιν, ἔκυψεν εἰς τὴν γωνίαν, ἐκεῖθεν τῆς καιούσης ἀνθρακιᾶς, κ' ηὗρε τὴν σοῦβλαν τὴν ὁποίαν ἐζήτει. Ὅσον διὰ τῆς δύο φοῦρκες, αὗται, καίτοι δὲν ἐφαίνοντο, μισοκρυμμέναι, ἐμπηγμέναι εἰς τὸ χῶμα, ἦσαν ἀνάμεσα εἰς τὰ καψαλισμένα χαμόκλαδα, δίπλα εἰς τὴν χαραγμένην κάμινον ἐφ' ἧς ἤνθει ἡ ἀνθρακιά. Ὁ Ἀγάλλος συνεδούλευσεν ἐπιμελῶς τὸ πῦρ, ἐσούβλισεν ἐν τῷ ἅμα τὸ κοκκόρι, καὶ ἤρχισε νὰ τὸ ψήνῃ περιστρέφων αὐτὸ βραδέως καὶ κανονικῶς.

— Πῶς δὲν ἐπῆγες γιὰ ψάρια; ἠρώτησε μὲ τὸν σαρκαστικόν του τόνον ὁ Σταμάτης. Κι' ἀποφάσισες νὰ θυσιάσῃς ἕναν πετεινὸ, ἀλάκερο!.... Ἢ μήπως τὸν ἐγλύτωσες ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ γερακιοῦ; Πρόσεξε καλὰ, θηρεάλωτα δὲν τρῶμε, ἐδῶ, στὸν τόπο μας. Δὲν εἴμαστε πλέον στῆς Φραγκιὲς, ὅπως ἄλλοτε.

— Ναὶ, θὰ σὲ χαλάσῃ τάχα! εἶπεν εἰρωνικῶς ὁ Ἀγάλλος.—Μόνον, πρὸς χάριν τοῦ πατριώτη ἐδῶ, προσέθηκεν ἐμβλέψας εἰς ἐμὲ, θὰ 'πῶ τὴν ἀλήθεια· ἐγὼ τὸν εἶχα λαβώσει μὲ μιὰ πετριὰ, ἐκεῖ ποῦ ἔδιωχνα τὸ κοπάδι ἀπὸ τὸ σιτάρι ποῦ εἶχα ἁπλωμένο στὴν ψάθα.

— Κ' ὕστερα, τὸν ἐλυπήθηκα καὶ τὸν ἔσφαξα.

— Μπράβο, εἶσαι πολὺ εὔσπλαγχνος πρὸς τὰ ζῷα, ἐκάγχασεν ὁ Σταμάτης. Μὰ δὲν μοῦ λὲς, πῶς ἄργησες, κ' ἦρθες τόσο παράωρα;.... Πῶς δὲν ηὗρες στὸν δρόμο κανένα φάντασμα, αὐτὴν τὴν φοράν!

Φαίνεται ὅτι εἶχαν περάσει τὰ μεσάνυκτα, κ' ἐγὼ δὲν εἶχα ἰδέαν περὶ τῆς ὥρας. Ἄλλως, ἡ ἀργοπορία τοῦ Ἀγάλλου ἐξηγεῖτο ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας περιστάσεως ὅτι εἶχε δώσει ὑπόσχεσιν εἰς τὸν φίλον του νὰ ἔλθῃ, καὶ ἀφοῦ ἐκωλύθη ἐγκαίρως νὰ ἔλθῃ, ἔκρινεν ὅτι ὤφειλε νὰ ἔλθῃ, καίτοι ἀργά. Ἴσως καὶ ἡ περιεργία τὴν ὁποίαν ᾐσθάνετο ὁ παλαιὸς ναύτης πρὸς τὴν θέσιν καὶ τὴν τύχην τὴν ἰδικήν μου, νὰ εἶχε συντελέσει εἰς τοῦτο. Φαίνεται, προσέτι, ὅτι οἱ δύο φίλοι, ζήσαντες ἐπὶ χρόνους εἰς τὴν ἑσπερίαν, εἶχον προσλάβῃ ἕξεις ὅλως ἀνομοίους πρὸς τὰς κρατοῦσας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου.

Εἰς τὴν τελευταίαν παρατήρησιν τοῦ Σταμάτη ὁ Ἀγάλλος ἐμειδίασε μὲ ἁπλότητα, καὶ ἀπστεινόμενος μᾶλλον πρὸς ἐμέ.

— Ὁ φίλος μου, ὁ Σταμάτης, ὅλα τὰ ξεύρει, καὶ τίποτα δὲν πιστεύει.... Τί νά σε κάμω ἐγώ; (ἐπέφερε στρεφόμενος πρὸς τὸν ἴδιον). Καλλίτερα λίγα νὰ ἤξευρες, καὶ νὰ πίστευες 'κεῖνα ποῦ πρέπει.

— Τί; μήπως ηὗρες, στ' ἀλήθεια κανένα στοιχειὸ στὸ δρόμο; ἐπέμεινεν ὁ Σταμάτης, ἴσως διότι ἐπεθύμει νὰ διηγηθῇ κάτι ὁ Ἀγάλλος πρὸς χάριν ἐμοῦ.

— Τοιλόου σ' τί λές; μὲ ἠρώτησεν ἀπ' εὐθείας ὁ Ἀγάλλος. Τὰ πιστεύεις, ἢ ὄχι;

— Ἐγὼ, εἶπα ἠρέμα καὶ μετὰ κόπου, μένω ἐπιφυλακτικὸς, ἀλλὰ ποτὲ δὲν δεικνύω ἀποτόμως δυσπιστίαν· καὶ πρὸ πάντων, ποτὲ δὲν φιλονεικῶ.

— Ἔτσι μ' ἀρέσουν κ' ἐμένα οἱ ἄνθρωποι, εἶπεν ὁ Ἀγάλλος.

Χωρὶς νὰ παύσῃ ἐπὶ στιγμὴν νὰ περιστρέφῃ τὴν σούβλαν, καὶ νὰ συνδαυλίζῃ ἀνάμεσα τὸ πῦρ, πότε φέρων τὰ κάρβουνα πλησιέστερα εἰς τὴν σούβλαν, πότε ἀποθῶν ἀποτέρω αὐτὰ, ἤρχισε νὰ διηγῆται.

Ε'.

Πρὶν ξενιτευθῇ, ὅταν ἦτο πολὺ νέος ἀκόμα, εἶχεν ἀγαπήσῃ μὲ ἔρωτα θερμὸν τὴν Μυρσούδα, τὴν κόρην τῆς Ἀρχόντης τῆς Μερτζάναινας, ὀρφανὴν πατρὸς ἐμποροπλοιάρχου. Ὕστερα, ὅταν ἐμβαρκάρισε μὲ τὰ καράβια, ἐταξίδευσε καταρχὰς δύο χρόνια εἰς τὴν Μεσόγειον. Εἶχε δώσει ἀρραβῶνα εἰς τὴν Μυρσούδα, κ' ἡ κόρη τὸν ἐπερίμενε νὰ γυρίσῃ γρήγορα. Αὐτὸς τῆς ἔστελνε τακτικὰ γράμμα, καὶ δύο φορὰς τῆς εἶχε στείλῃ δῶρα καὶ στολίδια, τὴν μίαν φορὰν ἀπὸ τὴν Σμύρναν, τὴν ἄλλην ἀπὸ τὴν Βενετιάν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἦτον φιλόδοξος, καὶ δὲν τοῦ εἶχαν περισσεύσει πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα νὰ στεφανωθῇ, ἀπεφάσισε κι' ἐμβαρκαρίσθη μ' ἕνα Γαλλικὸ καράβι, κ' ἐπῆγεν ἕως τὴν Μασσαλίαν· ἐκεῖθεν προσήγγισεν εἰς δύο λιμένας τῆς Ἱσπανίας, ἀκολούθως ἔφθασεν εἰς τὸ μοιραῖον Στενὸν—εἰς τὸ *Μὴ περαιτέρω* τῶν ἀρχαίων—ἐκεῖ ὅπου θὰ συνήντα τις τὸν Ἄτλαντα, τὸν βαστάζοντα ἐπὶ τῶν νώτων τοὺς οὐρανοὺς—ἄνθρωπον μὲ πολλὰς ἁμαρτίας καὶ μὲ πολλὰ βάσανα ὡς εἰκὸς, τὸν ὁποῖον οἱ θεοὶ εἶχον καταδικάσει ὡς μέγαν ἀχθοφόρον, ἀντιπρόσωπον ὅλης τῆς ἀχθοφορούσης ἀνθρωπότητος—καὶ ὁπόθεν θὰ ἔπλεέ τις ἀσφαλῶς εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων, καὶ θὰ ἐμέθυεν ἀπὸ τοῦ κήπου τῶν ἑσπερίδων τ' ἀρώματα—ἐκεῖ ὁπόθεν δὲν ἐπιστρέφει τις πλέον.

Ἔφθασεν εἰς τὰ βόρεια τῆς Γαλλίας, εἰς τὸν Ὠκεανόν. Εἶχεν ἀκόμα τὸν πόθον τῆς πατρίδος, καὶ τὴν μνήμην τῆς Μυρσούδας—κι' ἀκόμα δύο ἢ τρεῖς φορὰς ἔστειλε γράμμα, δὲν ἔστειλε ὅμως στολίδια καὶ καλούδια τῆς μνηστῆς του ἔκτοτε, ἂν καὶ εὔλογον θὰ ἦτον, ἀφοῦ ἐπῆγεν εἰς μεγαλείτερον κόσμον, κ' ἐκέρδιζε περισσότερα χρήματα, νὰ ἐψώνιζε καλλίτερα πράγματα διὰ νὰ τὴν θυμηθῇ. Ἀλλ' ὅμως ἐγελάσθη, ὡς ἄνθρωπος ἀπέκτησε καὶ μερικὰς ἕξεις, ἐξέχασε τὴν οἰκονομίαν, κ' ἔκαμνε πολλὰ ἔξοδα.

Ὕστερα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐσυνείθισεν εἰς τὸν κόσμον ἐκεῖνον, ἔμαθε τὴν γλῶσσαν ὁποσοῦν καλὰ, μὲ τὰ γράμματά της. Ἑλληνικὰ δὲν ἤξευρεν *ἄλφα βῆτα*, ἀλλ' ἔμαθε γράμματα Γαλλικά. Τέλος ἐνεκλιματίσθη εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον. Ἀπέκτησε μίαν βάρκαν, ἐδούλευεν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Γαλλίας, τοὺς βορειοδυτικοὺς, κ' ἐκέρδιζεν ἀρκετὰ χρήματα.

Ἐπέρασαν δέκα χρόνια· ἀπέθανεν ἡ μάνα του εἰς τὴν πατρίδα (ὁ πατέρας του εἶχεν ἀποθάνῃ πρὶν αὐτὸς ξενιτευθῇ). Ἐνόσῳ ἔζη, ἡ γραῖα τοῦ ἔστελνε συχνὰ γράμματα, αὐτὸς τῆς ἀπαντοῦσεν ἀργὰ καὶ ποῦ. Τοῦ ἔστελνε χαιρετίσματα ἀπὸ τὴν μνηστήν του, ἥτις τὸν ἐκαρτεροῦσεν ἀκόμα ἡ πτωχή; Ἐὰν αὐτὸς ἦτον εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ἂν εἶχε στεφανωθῇ ἢ ὄχι, ἡ γερόντισσα δὲν θὰ ἐδείκνυε βεβαίως τόσην στοργὴν πρὸς τὴν νύμφην της· πλὴν τώρα ὁ υἱός της ἦτο μακρὰν εἰς τὰ ξένα, κ' ἡ νέα ἐκείνη ἀπετέλει ἕνα περιπλέον κρίκον, μίαν κλωστὴν, μίαν δεσμεύουσαν ξανθὴν τρίχα, μεταξὺ ἐκείνου καὶ τῶν οἰκείων του.

Ἡ κόρη τὸν ἐπερίμενεν ἀκόμα.

Δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἀρνηθῇ, ἂν καὶ δὲν ἔλειψαν προξενῆτραι, νὰ τὴν προτρέπουν νὰ χωρίσῃ τὸν ξενιτευμένον μνηστῆρα, καὶ νὰ προτιμήσῃ τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα. Αὐτὴ ὅμως εἶχε μείνῃ βράχος ἀκλόνητος. Ἐπερίμενε κ' ἐπερίμενεν, ἐωσότου ὀλίγον ἔλειπε πλέον διὰ νὰ γείνῃ γεροντοκόρη.

Ὁ μόνος ἀδελφός του, Νικόλαος, νυμφευθεὶς νέος, εἶχε μείνῃ ἄτεκνος, κ' ἡ μόνη ἀδελφή του, ἡ Σοφούλα, ἀφοῦ ἔκαμε πολλὰ παιδιὰ, τῆς τὰ εἶχε πάρῃ ὅλα ὁ Χάρος. Τέλος, νέα ἀκόμη, κατέβη καὶ αὐτὴ εἰς τὸν τάφον, χαροκαμμένη, ἠτεκνωμένη.... ζητοῦσα νὰ εὕρῃ εἰς τὸν ζοφώδη

τόπον τῶν σκιῶν τὰ τερετίζοντα καὶ κλαυθμηρίζοντα τέκνα της. Ἡ γρηὰ τοῦ ἔγραφε συνήθως. «Ἄχ, γυιέ μου, καὶ πότε θἀρθῇς, γιὰ νὰ μ' εὐφράνῃς κ' ἐμένα, ποῦ γέρασα καὶ μοῦ ἔπεσαν τὰ δόντια.... Νὰ στεφανωθῇς, διὰ ν' ἀποκτήσῃς παιδιά, νὰ μὲ παρηγορήσουν εἰς τὸ γῆράς μου, ποῦ ἄσπρισαν τὰ μαλλιά μου.... Νὰ τ' ἀναθρέψω, μὲ μόσκο, μέλι καὶ φιλιά, νὰ μοῦ δίνουν τὸ χεράκι, νὰ πηγαίνω στὴν ἐκκλησιά, ποῦ κόντηναν τὰ γόνατά μου καὶ δὲν μπορῶ νὰ περπατήσω.... Πότε θὰ ἔρθῃς, γυιόκα μου, νὰ σὲ ἰδῶ νὰ χαρῶ, νὰ μοῦ σφαλίσῃς τὰ ματάκια, ποῦ θάμπωσαν καὶ τρέχουν ὁλοένα ἀπ' τὸν καϋμό μου· πότε θὰ ἔρθῃς!....» Κ' ἐτελείωνε συνήθως τὸ γράμμα μὲ ἓν δίστιχον, ὅπως· «Ἀλοίμονο, κι' ἀλοὶ-καϋμὸς—τοῦ γεμιτζῆ ὁ ξενιτεμμός!»

Αὐτὸς τῆς ἀπήντα ἀραιὰ καὶ ποῦ, ἀντιτάττων εἰς τὰς κοινοτοπίας της τὰς αἰσθηματικάς, τὰς ἰδίας του βιωτικὰς καὶ χρηματικὰς κοινοτοπίας. Ὑπηγόρευε τὰ γράμματά του εἰς ἕνα ἄλλον Γραικὸν ναύτην, ὅστις εἶχε ξεπέσῃ εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη· «Ὅταν θ' ἀποκτήσῃ πολλὲς λίρες..... τώρα ποῦ θ' ἀνοίξουν ἡ δουλειές..... Ἐφέτος, αὐτὴν τὴν χρονιά, ἐφάνη πῶς ἄρχισαν νὰ κινοῦνται κἄπως, νὰ *παίζουν* ἡ δουλειὲς, κ' ἐλπίζει πῶς θὰ δουλέψῃ καλλίτερ' ἀπ' ὅλα τὰ περασμένα χρόνια. Καὶ λογαριάζει, τὸ Πάσχα ποῦ μᾶς ἔρχεται, ἢ τὰ Χριστούγεννα «σὰ μπροστά», νὰ τὰ ἑορτάσῃ μαζὶ μὲ τὴν μητέρα του στὴν πατρίδα, ἂν δὲν προφτάσῃ νὰ φάῃ τὰ σῦκα, καὶ νὰ πατήσῃ τὰ σταφύλια εἰς τὸν τρύγον... κ' ἔχει μεγάλην ἐπιθυμία νὰ φάγῃ τηγανῖτες, ἀπὸ λάδι —κορφὴ ἀγουρόλαδο, ὅταν θ' ἀνοίξουν, μὲ καλὸ, τὰ λῃοτριβειά....»

***

Τέλος, ὅλ' αὐτὰ ἀποτόμως ἔπαυσαν. Ἡ γρηὰ δὲν ἔστειλε πλέον ἄλλο γράμμα. Εἶχε κλείσει τὰ ὄμματα—τίς οἶδε ποῖος τῆς τὰ εἶχε σφαλίσῃ; ἴσως ἡ Κούμπω, ἡ Μπαρχίτσα, ἡ Τζινέλαινα ἢ Καντηλανάφτισσα ἢ καμμία ἄλλη εὐσπλαγχνικὴ Χριστιανὴ—καὶ κατέβη εἰς τὸν τάφον. Τὸν θάνατόν της ἀνήγγειλεν ὁ ἀδελφός του δι' ἐπιστολῆς, ὅπου δὲν ἔκαμνε μνείαν περὶ τῆς μνηστῆς τί εἶχεν ἀπογείνῃ.

Ὁ Ἀγάλλος δὲν ἀπήντησεν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔμαθεν ἔκτοτε νεώτερόν τι ἀπὸ τὴν πατρίδα. Φαίνεται ὅτι εἶχε «ξεπονέσῃ» πλέον. Τὴν Μυρσούδα τὴν ἐνόμιζεν ἢ νεκρὰν ἢ ὑπανδρευμένην. Καὶ ὅταν μετὰ χρόνους ἐντάμωσε τὸν Σταμάτην τὸν Ἀταίριαστον, διελθόντα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μέρη (ὅστις ἦτο πολὺ νεώτερός του καὶ νωπότερος ἀπὸ τὴν πατρίδα, εἶχε δὲ τὸν Ἀγάλλον ἐξ ἀκοῆς, ἐπῆγε δὲ πρὸς ἀναζήτησίν του καὶ τοῦ ἔδωκε γνωριμίαν), δὲν εἶχε πλέον τὸ θάρρος νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ἂν ἐγνώριζε τίποτε περὶ μιᾶς μνηστῆς τὴν ὁποίαν εἶχέ ποτε. Ὁ ἴδιος ὁ Σταμάτης δὲν τοῦ εἶπεν οἴκοθεν περὶ τούτου τίποτε. Πράγματι, ὡς ἀνήκων εἰς ἄλλην γενεὰν, ἠγνόει τὰ κατὰ τοὺς παλαιοὺς ἀρραβῶνας τοῦ Ἀγάλλου.

***

Τέλος, ὅταν ἤρχισε νὰ γηράσκῃ ἤδη, ὁ Ἀγάλλος ἔκαμε τὸν σταυρόν του, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν πατρίδα. Ἀπὸ ὅσους πατριώτας συνήντησεν εἰς τὸν δρόμον του, οἵτινες τυχὸν τὸν ἀνεγνώρισαν, ἂν ἦσαν ἀρκετὰ παλαιοὶ, ἢ καὶ αὐτὸς τοὺς εἶχεν ἀναγνωρίσει, ὅλοι τοῦ εἶπαν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις εἶχεν ἀποθάνῃ προσφάτως, κανεὶς δὲν τοῦ εἶπε τίποτε περὶ τῆς παλαιᾶς μνηστῆς του. Αὐτὸς ἀπέφυγε νὰ ἐρωτήσῃ τίποτε. Τὴν ἀνάμνησιν ταύτην τὴν εἶχεν οἱονεὶ ὡς ἐγκόλπιον καὶ κρυφὸν φυλαχτόν. Ἐσυλλογίζετο τὶ περίεργον θὰ ἦτο ἂν ἐκείνη ἐπιζῶσα εἶχε μείνῃ τυχὸν ἀνύπανδρη, καὶ θὰ ἦτο τώρα ὡς σαρανταπέντε χρόνων. Καὶ τί κωμικὸν θὰ ἐφαίνετο, ἂν τυχὸν ἐγίνετο γάμος μεταξὺ τῶν δύο. Αὐτὸς ἦτο παραπάνω ἀπὸ πενήντα, καὶ ἦτον ἀκόμη γαμβρός!

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα, εὗρε κληρονομίαν τοὺς δύο νερομύλους, τὸν ἕνα τῆς μητρός του, καὶ τὸν ἄλλον, προῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις, ἄτεκνος, εἶχε λάβῃ τὸ κτῆμα τοῦτο ὡς δωρεὰν ἀπὸ τὴν συμβίαν του. Οἱ δύο μύλοι εἶχον καὶ ἀρκετὴν περιοχὴν, ἐλαιῶνα καὶ κήπους εἰς τὸ ρέμμα τῆς Κεχριᾶς. Μὲ αὐτὰ, καὶ μὲ τὰ ὀλίγα περισσεύματα ὅπου ἔφερε, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἰσόβιον σύνταξίν του, ἦτο σχεδὸν πλούσιον γεροντοπαλλήκαρον ὁ Ἀγάλλος. Ἦτο δὲ ὡραῖος, ἐφαίνετο νέος ἀκόμη, καὶ ἠδύνατο πράγματι νὰ περάσῃ ὡς γαμβρός.

Παρῆλθον ἡμέραι μετὰ τὴν ἄφιξίν του, καὶ ὁ Ἀγάλλος ἀκόμα δὲν εἶχε πληροφορηθῆ περὶ τῆς παλαιᾶς μνηστῆς του. Οἱ ἄλλοι δὲν τοῦ εἶπον τίποτε. Αὐτὸς ἐκυριεύετο ἀπὸ γεροντικὴν ἐντροπὴν, καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐρωτήσῃ.

Ἦτο Δεκέμβριος καὶ εἶχε χιονίσει. Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του, ὁ Ἀγάλλος ἐφόρεσε τὸς μεγαλοπρεπεῖς μπόττες, τὸν ὡραῖον βελούδινον κοῦκκόν του, καὶ τὸν ἐκ κηρωτοῦ ἐπενδύτην του, ἐπῆρε τὸ τουφέκι του, κ' ἐπῆγεν ὁλομόναχος πρὸς τὸ ρέμμα τῆς Κεχριᾶς, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς δύο μύλους, οἵτινες εἶχον ἀνάγκην ἐπισκευῆς, καὶ συγχρόνως νὰ κυνηγήσῃ κοσσύφια καὶ τριγόνια. Δὲν ἐδέχθη κανένα συνοδίτην, ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ, ἂν, ὕστερον ἀπὸ τριακονταετίαν, ἐνθυμεῖτο καλῶς τοὺς ἐξοχικοὺς δρόμους.... Ὅπως ἐνθυμεῖται τὸ κολύμβημα, καὶ ὅστις ἀπὸ τόσων ἐτῶν δὲν ἐμβῆκεν εἰς τὴν θάλασσαν, οὕτω καὶ ὁ ἐπιστρέφων ἀπὸ μακρὰν ξενιτειὰν νοσταλγὸς ἐπανευρίσκει ὅλους τοὺς δρομίσκους καὶ τὰ τοπία τῶν παιδικῶν του χρόνων... Τὴν ἑσπέραν ὅταν μετὰ περιπλάνησιν ὡρῶν τινων ἀνὰ τὰ δάσῃ, ὁ Ἀγάλλος ἐπανῆλθε νὰ ρίψῃ καὶ δεύτερον βλέμμα εἰς τοὺς δύο μύλους, ἐνῷ ἐστάθη μὲ τὸ ὅπλον ἐπ' ὤμων, θεωρῶν τὰ δύο κτίρια, ἑτοιμαζόμενος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ χωρίον, μέσα εἰς τὰ χαμόκλαδα ἤκουσε σφοδρὸν καὶ παρατεταμένον θόρυβον. Ὁ γέρων ναύτης ἔφερε τὸ ὅπλον του ἐπὶ σκοπὸν, νομίσας ὅτι ἦτο κανεὶς ἀγριόγαττος, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ σηκώσῃ τὴν σκανδάλην».

Αἴφνης βλέπει ἓν λεπτὸν ἀόριστον σχῆμα, τὸ ὁποῖον ἐγλίστρα ἐπάνω εἰς τὰ χιόνια, καὶ ἀπεμακρύνετο.

— Μ' ἐξέφυγες!.... εἶπε μία λεπτὴ, ψίθυρος, παραπονετικὴ φωνή.

— Ἐγώ!... ἔκραξεν ὁ Ἀγάλλος.

Κ' ἔτρεξε κατόπιν τοῦ δράματος. Ἀλλὰ τὸ λευκὸν σχῆμα εἶχε γείνῃ ἄφαντον ἐν ἀκαρεῖ... Ὁ Ἀγάλλος ἔκαμε πολλὰ βήματα τρέχων ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀνὰ τὰς παρημελημένας αἱμασσιὰς τῶν κήπων, ἀλλ' εἰς μάτην. Δὲν εὗρε τίποτε.

Θὰ εἶνε ἡ Μυρσούδα, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ἀγάλλος. Βρίσκετ' ἀκόμα; Ἐδῶ κοντὰ κατοικεῖ τάχα;.... Κ' ἐπατοῦσε τόσο ἐλαφρά;.... Ἡ καϋμένη, φαίνεται νὰ ἦτον ξυπόλητη...

Πράγματι, τοῦ εἶχε φανῆ ὅτι ἀνεγνώριζε τὴν φωνὴν τῆς παλαιᾶς μνηστῆς του.

***

Τὴν νύκτα, ὅταν ἐπέστρεψεν ἀργὰ εἰς τὸ χωρίον, ἀφοῦ ἐδείπνησε σύννους εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν του, ὅλαι αἱ μακρυναὶ συγγενεῖς, ἀνεψιαὶ καὶ συμπεθέραι, ἦλθον πρὸς ἐπίσκεψίν του. Εἰς τὰς προθύμους φιλοφρονήσεις των δὲν εἶχεν ὄρεξιν ν' ἀπαντήσῃ, συλλογισμένος ὁ παλιννοστήσας ναυτικός.

Αἴφνης, μία ἀπὸ τὰς ἀνεψιὰς, ἡ εὐθυμωτέρα καὶ καλλιοτέρα ὅλων, ἔρριψε μίαν ἰδέαν.

— Τί ἐμμορφιὰ καὶ τί νειάτα, ποῦ ἔχει ἀκόμα ὁ μπάρμπας.... Ἄρχισαν ἡ νυφάδες νὰ στέλνουν προξενιές!

— Τὸ ξέρω, εἶπε μία ἄλλη... Πῶς; Μποροῦσε ἀλλέως νὰ γείνῃ;...

Καὶ τότε ἡ πρώτη διηγήθη πῶς μία ἀρχοντοχήρα ἀπὸ τὸν ἐπάνω Μαχαλᾶν, ἔχουσα μίαν κόρην ἡλικιωμένην, εὔμορφην καὶ μεγαλοπροικοῦσαν, τὴν εἶχε παρακαλέσῃ πρὸ ὀλίγου νὰ προξενήσῃ τὴν θυγατέρα της εἰς τὸν Ἀγάλλον.

— Καλὴ κι' ἄξια εἶνε, εἶπεν ἓν ἐπιλόγῳ. Ἂν τὸ ἀποφασίσῃ ὁ μπάρμπας.

— Καλὴ κι' ἄξια, εἶπαν κ' αἱ δύο ἄλλαι.

Μόνον μία ἔμεινεν ἐπιφυλακτική. Εἷς ἐξάδελφος, παρὼν, ἐμειδίασε καὶ δὲν εἶπε τίποτε.

Τότε αἴφνης ὁ Ἀγάλλος ἀπεφάσισε νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς παλαιᾶς μνηστῆς του.

-- Καλὰ, εἶπεν· ἐγὼ εἶχα μίαν ἀρραβωνιαστικὴ ἕναν καιρό... Τί γίνεται;

— Ἡ Μυρσούδα; εἶπεν ἡ πρεσβυτέρα ἐκ τῶν παρευρισκομένων. Εἶνε δέκα χρόνια πεθαμμένη....

— Πεθαμμένη!... ἐπανέλαβε μηχανικῶς ὁ Ἀγάλλος· κ' ἐγὼ ποῦ τὴν εἶδα!...

. . . . . .

Ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ Ἀγάλλος εἶχε ψήσει τὸν πετεινὸν, ὁ δὲ Σταμάτης ἔστρωσε καταγῆς ἓν χρωματιστὸν ὕφασμα, καὶ μ' ἐκάλεσε νὰ συμμετάσχω τοῦ δείπνου.

—Τώρα, πῶς τὰ λὲς αὐτὰ τὰ πράγματα; εἶπεν ὡς ἐν κατακλεῖδι ὁ Ἀταίριαστος, ἀφοῦ εἶχα ἀκούσει τὴν ἀνωτέρω ἱστορίαν... Ὁ Διαμαντῆς, ὁ φίλος μας, δὲν ἀπεφάσισεν, ἔκτοτε, νὰ ἐμβῇ στὸν κόσμον, καὶ καλὰ ἔκαμε, διότι θὰ ἦτο γελοῖον νὰ ὑπανδρεύετο γέρως, ἀφοῦ ἐπέρασεν

ὅλα τὰ νειᾶτά του ἄγαμος... Ἀλλὰ δὲν παύει νὰ διηγῆται ὅτι τὸ φάντασμα ἐκεῖνο τῆς λευκῆς γυναικὸς, ὁποῦ γλυστροῦσεν ἐπάνω στὰ χιόνια, ἐπανέρχεται πολλάκις καὶ τοῦ δίδει τοιαύτας νύξεις. «Ἀγάλλο, μὲ ξέχασες!... Πανδρεύεσαι, Ἀγάλλο;»—ὡσάκις γείνῃ λόγος, ἢ αὐτὸς τυχὸν σκεφθῇ τίποτε περὶ γάμου... Λοιπὸν πῶς τὰ λὲς αὐτά;

Μόλις ἠρχίσαμεν νὰ τρώγωμεν, καὶ νέον πρόσωπον ἐπαρουσιάσθη. Ἦτον ὁ Πατσοστάθης, ὁ βοσκὸς ἐκεῖνος, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχε κάμῃ λόγον ὁ Σταμάτης.

— Καλῶς τὸν Πατσοστάθη, εἶπεν ὁ Ἀταίριαστος. Τί γίνεσαι;.... Πῶς περνᾷς;.... Δὲν ηὗρες ἀκόμα κανένα γιατρικὸ, νὰ μή σε πιάνουν τὰ μάγια;

— Ἐσὺ τὰ γελᾷς αὐτά, εἶπε μελαγχολικὸς ὁ Πατσοστάθης. Ἡ μοῖρά σου νὰ μή σου τὸ χρωστᾷ, νὰ πέσῃς σὲ κακὰ χέρια.

Καὶ στραφεὶς πρὸς ἐμὲ—ἀγνοῶ ἂν μ' ἐγνώριζεν—ἐπρόσθεσε.

— Ναὶ εἶνε σωστὰ, ὅπως σὲ βλέπω καὶ μὲ βλέπεις.... Ἡ πεθερά μου μ' ἔκαμε μάγια νὰ πάρω τὴν κόρη της..... Ἡ ἴδια ἐμάγεψε τὸν Δήμαρχο διὰ νὰ τὸν καταφέρῃ νὰ μὲ παντρέψῃ μὲ τὸ στανιὸ, ἐμάγεψε τὸν Παπᾶ γιὰ νὰ μὲ βλοήσῃ, ἐμάγεψε τὸν Σωτηράκη τοῦ Νταντοῦ, γιὰ νὰ σηκώσῃ τὰ στεφάνια.... Κι' ὅταν σᾶς τὰ διηγηθῶ πῶς ἔγειναν ὅλα, τότε θὰ καταλάβετε.

— Λοιπὸν λέγε, ἂν δὲν βαρυέσαι, εἶπεν ὁ Σταμάτης, διὰ ν' ἀκούσῃ κι' ὁ πατριώτης μας ἀπ' ἐδῶ. Ἢ θέλεις νὰ τὰ διηγηθῶ ἐγώ καλλίτερα; Καὶ ὁ Σταμάτης ἤρχισε νὰ διηγῆται.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ

ΤΑ ΕΡΗΜ' ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'.

Καὶ ἤρχισε νὰ διηγῆται ὡς ἑξῆς:

Ἕνδεκα χρόνους ἦσαν μνηστευμένοι.

Τὴν ἐποχὴν ὁποῦ εἶχε συναφθῆ ὁ ἀρραβὼν, ἐπὶ Ὄθωνος, ἴσχυε τὸ σύστημα τῆς διὰ τῶν μᾶλλον φορολογουμένων δημαιρεσίας, καὶ οἱ δύο συμπέθεροι, ὁ πατὴρ τῆς νύμφης καὶ ὁ τοῦ γαμβροῦ, ἀμφότεροι «μᾶλλον φορολογούμενοι» ἐκεῖ ἐπάνω στὰ βουνὰ, ἦσαν ἀπὸ δύο κόμματα, ἀντίζηλοι, ἔκπαλαι, καὶ μᾶλλον κακοὶ γείτονες εἰς τὰς βοσκὰς καὶ εἰς τὰ κατάμερά των.

Τότε, καθὼς ἐπλησίαζαν αἱ ἐκλογαὶ, μὲ τὸ δέλεαρ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ συνοικεσίου, κατώρθωσε τὸ ἓν κόμμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκεν ὁ πατὴρ τοῦ γαμβροῦ, ὁ γέρο-Πατσογιάννης, νὰ ἑλκύσῃ πρὸς τὸ μέρος του τὸν γέρο-Πλιάκαν, τὸν πατέρα τῆς νύμφης, μὲ τὴν ρητὴν ὑπόσχεσιν νὰ τοῦ δώσουν ὡς γαμβρὸν εἰς τὴν κόρην του, τὴν Κρατήρα, τὸν Στάθην, τὸν υἱὸν τοῦ Πατσογιάννη. Τὸ κόμμα, τόσοι ἄρχοντες καὶ προεστοὶ μὲ κεντητὰς χειρίδας καὶ μὲ τσόχινα πανωβράκια, εἶχε πειθαναγκάσει τὸν γέροντα βοσκὸν νὰ εἰπῇ τὸ ναί. Κ' ἔτσι ὁ γέρο Πλιάκας τοὺς ἔδωκε τὴν ψῆφόν του, κ' ἔκαμαν τὸν δήμαρχον ὁποῦ ἤθελαν, τὸν καπετὰν Γιωργὸν Ραφτάκην.

Καὶ ὁ ἀρραβὼν ἔμεινεν ἀρραβὼν, κ' ἐστερεώθη κ' ἐστοιχειώθη μάλιστα. Ἔληξεν ἡ περίοδος τῆς δημαρχίας, καὶ ἤλλαξεν ἡ βασιλικὴ Δυναστεία, καὶ οἱ δύο γέροντες συμπέθεροι ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέθαναν.

Ἀλλ' ἐπὶ τῆς νέας Δυναστείας, ἐνεργήθησαν αἱ δημαιρεσίαι εἰς τὰ 66, καὶ κατηργήθη τὸ παλαιὸν πατριαρχικὸν σύστημα, κ' αἱ νέαι ἀρχαὶ ἐβγῆκαν διὰ καθολικῆς ψήφου καὶ ὀχλοκρατίας. Ὁ νέος Δήμαρχος ὁ δημοκρατικὸς ποῦ ἐβγῆκε στὸν τόπον μας ἦτον ἀπὸ τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν καὶ τὸ ἴδιον κόμμα, τὸ ὁποῖον εἶχε δελεάσει τῷ 185.... τὸν γέρο-Πλιάκαν ἀντὶ παραδόξου τιμήματος καὶ διὰ ψυχολογικῆς βίας. Ὁ νέος Δήμαρχος ἤθελε νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν αὐταρχίαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ. Καὶ ἰδοὺ πῶς.

*
* *

Ἐν Σάββατον πρωΐ, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους, ἡ Γηρακὼ ἡ Μπόζαινα, ἡ μεγάλη κόρη τῆς γρηᾶ-Πλιάκενας, ἐκ τοῦ πρώτου συζύγου της, καὶ συμβία τοῦ Τσιμπλιαράκη, κατῆλθεν ἀπὸ τὸ βουνὸν φορτωμένη μέγαν κόφινον εἰς τὸν ὦμον. Κατ' εὐθεῖαν ἐπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κὺρ Κωσταντῆ τοῦ Μωραΐτη, τοῦ νεωστὶ ἐκλεχθέντος δημάρχου.

Ὁ κὺρ Κωσταντῆς ἦτον ἀρχοντόπουλον τοῦ τόπου, καὶ πάντοτε ἤθελε νὰ τὸ δείχνῃ.

— Ἄφισέ τα αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ μὴν πειράζεσαι κουμπάρα, εἶπε μὲ αὐστηρὸν βλέμμα ὁ νέος δήμαρχος, ἅμα ἡ χωρικὴ ἔκαμε νὰ ξεσκεπάσῃ τὸ καλάθι της ἀπὸ τὰ χλωρὰ καὶ εὐώδη κλωναράκια, μὲ τὰ ὁποῖα τὸ εἶχε σκεπασμένον. Μοῦ φέρνουν ἐμένα πολλὰ οἱ κολλῆγοι ποῦ βόσκουν τὰ πατρικά μας, κ' ἔχουν καὶ τὰ δικά μας τὰ γίδια. Σύρε νὰ φιλέψῃς τὸν Εἰρηνοδίκην καὶ τὸν γραμματικὸν, ὁποῦνε ξένοι ἄνθρωποι. Δῶσε καὶ λίγη μυζήθρα τοῦ Μαραγκάκη, τοῦ νωματάρχη μας, ἐπειδὴ εἶνε καλὸς ἄνθρωπος καὶ μᾶς χρησιμεύει.

Ὁ κόφινος περιεῖχε φιάλας μὲ γάλα, μυζήθρας καὶ τυρία, καὶ ἁλατισμένα καὶ νωπά.

Ὁ δήμαρχος δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τίποτε. Ὡς τόσον, ἡ Γηρακὼ, ἀφοῦ ἐμάζωξε τὰ κλώνια τῆς μανδήλας της, καθὼς ἦτον βαλαντωμένη ἀπὸ τὸν δρόμον, καὶ τὰ μάγουλά της ξαναμμένα —ἦτον μεσῆλιξ γυνὴ ὡραία καὶ ἡλιοκαῆς— ἐστρώθη στὸν καναπὲ, καὶ ἐν πρώτοις ἀντήλλαξε διαφόρους φιλοφρονήσεις μὲ τὴν κουμπάρα της τὴν Δημαρχίναν.

— Καὶ πῶς τἄχεις τἀρχοντόπουλα, κουμπάρα;

— Καλά. Τὰ 'δικά σας πῶς πᾶνε;

— Τὰ 'δικά μας, πολὺ καλά. Τρέχουν ὁλημέρα στὸ βουνὸ, μέσ' τὸν ἥλιο, κοντὰ στὰ πράγματα. Δέ μου ἀρρώστησε κανένα, δόξα σοι ὁ Θεός. Μονάχα ὁ κουμπάρος σας δὲ λαμπροῦσε.

— Μπᾶ! πῶς; τί εἶχε.

— Κρυώματα παληὰ, κι' ἁμαρτίαις. Τώρα ζωντάνεψε πάλι.

— Ἂς εἶνε περαστικά, τί νὰ γίνῃ; Καὶ τὰ πράγματα πῶς πᾶνε, κουμπάρα;

— Ὄχι, καλλίτερα. Βοσκὴ ἔχουν πολλὴ, ὁ Θεὸς ἔβρεξε. Γάλατα καὶ τυριά, ἄλλο τίποτα. Ὅλα τὰ καλὰ τ' Θεοῦ τἄχουμε, κουμπάρα, δόξα σοι ὁ Θεός. Μοναχά..... Αὐτὸ τὸ σκυλὶ, ὁ γαμπρός!...

— Ποῖος;

Ὁ Δήμαρχος, ἀκούων τὴν συνδιάλεξιν τῶν δύο γυναικῶν, τὴν ἐπερίμενε τὴν παρέκβασιν αὐτὴν, ἢ μᾶλλον τὴν εἰς τὸ προκείμενον ἔλευσιν τῆς στωμύλου γυναικός.

— Κεῖνος ὁ Στάθερος, ὁ γυιὸς τῆς Πατσοῦς, τὸ σκυλὶ τὸ παραδομένο. Ἀκοῦς ἐσύ, κουμπάρα, ἕνδεκα χρόνια ἀραβῶνας, κι' ὁ γαμπρὸς μὲ στὸ σπίτι, ποιὰ Χρισταινὴ τὸ εἶδε αὐτὸ τὸ κακὸ, τῆς καϋμένης τῆς μάνας μου; ἕνδεκα χρόνια νὰ μπαίνῃ, νὰ βγαίνῃ, νὰ στρώνεται, νὰ κατιάζῃ, νὰ ντιρλικώνῃ ἕνα περίδρομο, νὰ μπεκρολογᾷ, νὰ νεκροκοιμᾶται, νὰ μὴ ξεκουμπίζεται, νὰ μὴν κουνιέται, ἕνδεκα χρόνια κειδὰ νὰ βρίσκεται, νὰ φαρμακώνῃ, νὰ ψοφολογᾷ, νὰ κολλάῃ σὰν τὴν κολιτσίδα, νὰ μὴν πιάνεται σὰν τὴν κόνιδα, νὰ τὸν διώχνῃς καὶ νὰ μὴν ξεκουμπίζεται, νὰ τὸν ξορκίζῃς καὶ νὰ μὴν κρεμοτσακίζεται. Μάγια τοῦ ἔχουν καμωμένα, καλὰ κι' ὁ ἴδιος τὸ λέει. Μήτε νὰ θέλῃ, μήτε νὰ μὴ θέλῃ, μήτε νὰ στεφανώνεται, μήτε χέρι νὰ τρσβᾷ, τρεῖς φοραὶς τὰ πέταξε τὰ σημάδια, τρεῖς φοραὶς πάλι τὰ πῆρε πίσω· κάνει τὸν κακιωμένον ἕνα φεγγάρι, καὶ δὲν ξεκολλάει ὅσο γυρίζει ὁ χρόνος. Πότε θὰ στεφανωθῇς, Στάθη; Μὴ βιάζεσθε, ἔχει ὁ Θεός. Τί σφίξι εἶνε; Ἄλλα λόγια ν' ἀγαπιώμαστε. Μήτε νὰ νεκροβλογιέται, μήτε νὰ χωρίζῃ-τἀκοῦς τουλόουσ' αὐτά, κὺρ Κωσταντῆ μ' δήμαρχέ μου.... κουμπάρε, πατέρα μου;

Ἐδῶ ἐπῆρε τὸν ἀνασασμόν της ἡ Γηρακώ. Ὁ Δήμαρχος δὲν τῆς ὑπεσχέθη τίποτε, ἀλλ' ἐμειδίαλίαν εὐμενῶς πρὸς αὐτήν. Τέλος ἀνέλαβε τὸ κοφίνι της καὶ ἀπῆλθεν.

Ὁ δήμαρχος εἶπε πρὸς τὴν συμβίαν του.

—Μὲ τόσα ψέμματα ποῦ ξεύρει αὐτὴ ἡ Γηρακὼ, καὶ νὰ μὴν τὸν καταφέρῃ ἐκεῖνον τὸν γαμβρὸν νὰ τὸν στεφανώσῃ! Πολὺ ζώρικος εἶνε ἀληθινά.

*
* *

Καθὼς ἐβγῆκεν ἀπὸ τὴν δημαρχικὴν οἰκίαν, ἡ Γηρακὼ ἡ Μπόζαινα ἔκαμψε μίαν γωνίαν κ' ἔφθασεν εἰς τὸν φοῦρνον τῆς θειᾶ -Μάρκαινας, τὸν ὁποῖον διεύθυνεν ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρός της, ὁ Φραγκούλης ὁ Σαρρῆς. Ἀφοῦ ἐψιθύρισεν ὀλίγα γλυκὰ λόγια εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς

γρῃ-Μάρκαινας, αὕτη ἔκραξε τὸν μικρὸν δεκαετῆ ἔγγονόν της.

— Μαρκάκη! ἔλα δῶ, Μαρκάκη.

Ἡ Μπόζαινα ἔβγαλε τότε ἕνα—ἕνα ἀπὸ τὸ καλάθι τὰ γάλατα, τῆς μυζῆθρες καὶ τὰ τυριά, καὶ προσέφερεν ἐξ αὐτῶν πρῶτα εἰς τὴν πρόθυμον καὶ καλόκαρδην γραῖαν.

— Νὰ πλειὸ θειὰ-Μάρκαινα, αὐτοδὰ γιὰ τὰ παιδιά, τἀγγονάκια σ'... Αὐτὸ γιὰ λόουσου. Τουτοδὰ ἄς τὸ πάῃ ὁ Μαρκάκης ὥμορφα—ὥμορφα ἐδῶ δίπλα, στὸ ρηνοδικεῖο... ποῦ κάθεται ὁ ρηνοδίκης, ξέρει τὸ παιδί;

— Μάλιστα, εἶνε μουστερῆς μας.

Ἐδῶ τοῦ ψήνουμε τὰ γιουβέτσια του. Καὶ ψωμὶ ἀπὸ ἐμᾶς παίρνει.

— Κι' ὁ γραμματικός;

— Κι' αὐτὸς μουστερῆς μας. Ἀγαπᾷ πολὺ τὰ σπληνάντερα. Ἔχουμε καὶ καλὸ κρασί.

— Κι' αὐτό, ποιὸς θὰ τὸ πάῃ τοῦ Νωματάρχη;

— Ὁ Νωματάρχης ἐδῶ τρώει ἐδῶ πίνει. Καλλίτερα νὰ μείνῃ ἡ μυζήθρα ἐδῶ. Τί θέλει στὴν καζάρμα;

— Ὅπως ξέρεις τουλόουσ' γιὰ καλλίτερα.

— Ὕστερον ἀπὸ μίαν ὥραν, ἀφοῦ ἐγέμισεν ἡ Γηρακὼ τὸ καλάθι της ἀπὸ μικρὰ ὀψώνια χρήσιμα εἰς τὸ βουνὸν—ὀρύζιον, καφὲ, ζάχαριν—προσέτι δὲ τσίρους καὶ μπακαλιάρον, καθὼς ἡτοιμάζετο νὰ γυρίσῃ εἰς τὸ ἐξοχικὸν καλύβι της, ἐπέρασεν ἀπὸ ἕνα παράμερον μαγαζάκι, στὴν ἄκραν τοῦ χωρίου (τὸ πρωῒ εἶχε φυλαχθῇ νὰ περάσῃ ἀπὸ ἐκεῖ, εἶχεν ἔλθῃ ἀπὸ ἄλλον δρόμον) κ' ἐψώνησε κι' ἀπ' ἐκεῖ διὰ τὸν τύπον, ὀλίγην ἀκόμη ζάχαριν καὶ ὀρύζιον.

Ἦτον ἕνα πάλλευκον σπιτάκι, μὲ προαύλιον ἀστράπτον ἀπὸ καθαριότητα, κτῆμα τοῦ Νάσου Κοντοθανάσῃ καὶ τῆς γυναικός του Βαγγελιῶς.

Τὸ ἀνδρόγυνον ἦτον ἄτεκνον, ὅλον δὲ τὸν καϋμόν της τὸν ὁποῖον εἶχε διότι δὲν ἀπέκτησε παιδί, ἡ Βαγγελιὼ τὸν ἐξεθύμανεν εἰς τὴν καθαριότητα. Ἦσαν δύο κλήματα, μικρὲς κρεββατιὲς, περιστέφοντα τὰ μπαλκονάκια, πολλαὶ γάστραι μὲ εὐώδη φυτὰ καὶ γαρόφαλλα. Ἡ αὐλὴ εἶχε μέγαν σωρὸν καυσοξύλων, ἐμαγείρευαν τὸ φαγί τους εἰς τὸ ὕπαιθρον.

Ἡ πρόσοψις τοῦ σπιτιοῦ ἔβλεπε πρὸς τὸ βουνὸν, καὶ ἦτο δροσερὰ ἐξοχικὴ τοποθεσία.

— Ὥρα καλή, κολλήγα, καλῶς σᾶς ηὗρα, εἶπε τὸ Γηρακώ. Μοσκοβολᾶτε πάλι. Τὶ καλὸ φαῖ μαγειρεύει ἡ κολλήγισσα, νὰ μὲ κάμετε μουσαφίρη;

— Καλῶς τὴν κολλήγισα, εἶπεν ὁ Νάσος. Πῶς μᾶς θυμήθηκες; Τὸ πρωῒ δὲν ἀπέρασες ἀποδῶ.

— Δὲ μοῦ ἦρθε βολικά, εἶπεν ἡ Γηρακώ. Κατέβηκα ἀπὸ ἄλλον δρόμο.

Ἡ Βαγγελιὼ εἶχεν ἀκούσει τὴν φωνὴν τῆς ποιμενίδος, καὶ κατέβη στὸ μαγαζί.

— Καλῶς τὴν κολλήγισσα. Κάπου κι' ἀρηὰ μᾶς θυμᾶσαι. Τὶ κάνετ' σεῖς ἀπάνω; Πῶς περνᾶτε.

— Ἂς λέμε καλὰ, καὶ δόξα σοι ὁ Θεός.

— Πῶς πάει τὸ κοπάδι;

— Κάθε πέρσι καλλίτερα, κολλήγισσα.

Ἡ κολληγιὰ τὴν ὁποίαν μετεχειρίζοντο ὡς προσηγορίαν συνίστατο εἰς μίαν ἢ δύο προβατίνες ἢ κατσίκες, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐμπιστευθῇ ὁ Νάσος εἰς τὸ κοπάδι τοῦ Τσιμπλιαράκη, τοῦ συζύγου τῆς Γηρακώς.

— Λοιπὸν δὲν θὰ ἰδοῦμε μιὰν ὀκᾶ μαλλιά, κολλήγισσα; ἐπανέλαβε τὸ Βαγγελιώ. Οὔτε λίγο τυρὶ, δυὸ μυζῆθρες;

— Πῶς πᾶνε τὰ πράγματα; ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν ὁ Νάσος.

Ἐδῶ ἤρχισεν ἡ ρητορεία τῆς Γηρακώς. Τὰ πράγματα; Μὴν τὰ ρωτᾷς, κολλήγα. Τί τὰ θέλεις; Προκοπὴ δὲν εἶνε. Φόροι, δοσίματα πολλά. Περιμένεις, προστίματα. Οἱ ἀδραγάττες σὲ κυνηγοῦνε. Οἱ ταχτικοὶ σὲ παραφυλᾶνε. Οἱ γειτόνοι σὲ κατατρέχουνε. Ἄκαιρα, κάψες, κρύα, βαρυχειμασιά. Τόσα ἐψόφησαν ἀπ' τὰ χιόνια, τόσα ἀρρώστησαν. Ἄλλα ἔφαγαν ἄσχημο χορτάρι, καὶ τἄπιασε χλαμπάτσα. Δύο βοσκήματα ἐδάγκασ' ἡ ὀχιά. Τρία πράγματα ἅρπαξε ὁ ἀετὸς στὸ βουνὸ, ψηλὰ στὰ βράχια. Τὸ γεράκι...

— Ἁρπάζει καὶ τὸ γεράκι πρόβατα; διέκοψεν ἀπορροῦσα ἡ Βαγγελώ.

— Τὸ γεράκι μοῦ ἅρπαξε τῆς κόττες, χριστιανή μου. Τρεῖς κλῶσσες, μία νοσσίδα, πουλάδα, πῶς τὴ λὲτε σεῖς, κ' ἕνα κοκκοράκι.

— Ἀ! τῆς κόττες; εἶπε τὸ Βαγγελιώ.

— Κ' ἡ ἀλεποῦ; εἶπεν εἷς παρατυχὼν νέος θέλων νὰ εἰρωνευθῇ. Ἦτο γνωστὸς εἰς ὅλην τὴν κοινωνίαν κ' ἔκαμνε συνήθως τὸν ἀστεῖον.

— Δὲν ἔχουμε ἀλεποῦδες στὸ νησί μας, τίποτε ἄλλα ζ'λάπια μπορεῖ νἄχουμε, εἶπεν ἀπτόητος ἡ Γηρακώ.

Τέλος, ἐψώνησεν, ὡς εἴπομεν, ὀλίγα πράγματα, διὰ νὰ καλοπιάσῃ τὸ ἀνδρόγυνον, ἀνέλαβε τὸ κοφίνι της, ἔκαμεν ἕνα σταυρὸν, κ' ἔστρεψε τὸ πρόσωπόν της πρὸς δυσμὰς κατὰ τὸ βουνόν. Ὁ ἥλιος ἦτο ψηλὰ ἤδη. ἀλλ' αὐτὴ τὸν εἶχεν ἐξόπισθεν, κ' ἔφευγεν ἀνερχομένη τὸν ἀνήφορον μὲ γοργὸν βῆμα.

Ἀκολουθεῖ

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΣΥΝΝΕΦΟΥ ΔΑΚΡΥ

Μὲς στὴ γαλάζιαν ἀντηλιὰ σέ εἶδε θαμπὸ τὸ μάτι
κἂν σύννεφο κἂν φάντασμα κόρης λευκὸ νὰ βγαίνῃς·
κι ὅλοι γαμπροὶ τῆς νύφης μας τῆς πολυγυρεμένης
τὸ καταπόδι σου πετοῦν στοῦ νοῦ τὴ φρεναπάτη.

Παίρνουν τὴ στράτα τοῦ βουνοῦ τ' ὁλόρθο μονοπάτι
ποῦ στὴν κορφή του ραϊδινὴ παρθένα τοὺς προσμένεις,
κι ὅλους μ' ἐλπίδα πῶς θὰ βροῦν στὸ πλάγι σου τοὺς δένεις
τῆς κούνιας τὴν ἀγνότητα στὸ νυφικὸ κρεβάτι.

Μά εἶδαν κι ἀπόειδαν οἱ ξανθοὶ κι ὅλοι γυρνόντας πίσω,
μόνος μου ἐγὼ μένω ὁ χλωμὸς ποῦ ξέρω ν' ἀγαπήσω
ἕνα ἥσκιο, κἄποιο σύννεφο, τὄνειρο ποῦ δὲ φτάνω.

Καὶ σύ, σὰ νὰ συμπόνεσες γιὰ τὸν τρελλό μου πόθο,
σκοτείνιασες·—Στὴν ὄψη μου τὴν φλογισμένη ἐπάνω
θερμοὺς δακρύων σταλαγμοὺς νὰ μὲ ραντίζῃς νοιώθω.

Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΠΤΩΧΩΝ

— Αὐτὸ τὸ ἁπλωμένο χέρι μοῦ φράττει τὸν δρόμον! λέγει ἓν πρόσωπον τοῦ Ἀνατὸλ Φρὰνς, τὸ ὁποῖον ἀφ' οὗ φιλοσοφεῖ περὶ τῆς ἐλεημοσύνης, θέτει ἐν τούτοις ἓν πεντάλεπτον εἰς τὸ ἁπλωμένον χέρι.

Τοιαῦται τεταμέναι χεῖρες, τὰς ἡμέρας ταύτας πρὸ πάντων, ἐμποδίζουσι τὴν διάβασιν, ἀποφράττουσι τὴν δίοδον. Ἡ πτωχεία παραμονεύει εἰς τοὺς δρόμους, πότε ἀκούραστος καὶ ἀκόρεστος σείουσα ὡς τίτλον τὸ ῥάκος, ἐπιδεικνύουσα τὴν πήρωσιν ὡς δικαίωμα, χρησιμοποιοῦσα τὴν συμφορὰν ὡς κεφάλαιον, βεβηλώνουσα τοὺς ἀποθαμένους μας ἐπὶ τῶν χειλέων της, καὶ πότε δειλὴ, ὡς σκιὰ ἀπρόσωπος, μὲ ἓν παράπονον θρηνητικὸν εἰς τὸ σκότος, μ' ἕνα ὑπόκωφον λυγμὸν ὡς βογκητὸν πληγωμένου ὄντος....

Καὶ εἰς τὰς τεινομένας χεῖρας τείνονται ἄλλαι χεῖρες. Καὶ ἡ φιλανθρωπία λαμβάνει πάσας τὰς μορφὰς, ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης τῆς βαναύσου, τῆς ῥιπτομένης μὲ κίνησιν ἀπαλλαγῆς ἀπὸ ὀχληρὸν, ἢ τῆς διστακτικῆς καὶ δυσπίστου τῆς ἀμφιβαλλούσης περὶ τῆς εἰλικρινείας τοῦ ῥάκους, μέχρι τῆς ἐξ ἀφοσιώσεως ἀγαθοεργίας, τῆς εὐγενοῦς, τῆς σχεδὸν ἀσυλλήπτου ἐν τῇ ἁβρότητι αὐτῆς, τῆς ἀγαθοεργίας τῶν ὁμάδων πρὸς ὁμάδας, καθ' ἣν οὔτε ἡ χάρις μερίζεται εἰς πρόσωπα οὔτε ἡ εὐγνωμοσύνη, ἀλλ' εἶναι ἄθροισμα καλωσύνης θωπευούσης ἐνῷ ἰατρεύει.

*
* *

Ὅτε οἱ Σταυροφόροι ἐπολιόρκουν τὴν Δαμασκὸν εἷς φράγκος μοναχὸς συνήντησε μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ στρατοπέδου ἰθαγενῆ γραῖαν κρατοῦσαν πηλίνην λεκάνην μετ' ἀνημμένων ἀνθράκων εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ λάγηνον πλήρη ὕδατος εἰς τὴν ἄλλην.

— Ποῦ τὴν πηγαίνεις αὐτὴ τὴ φωτιὰ καὶ ποῦ αὐτὸ τὸ νερόν ; ἠρώτησεν ὁ μοναχός.

— Πάγω μὲ τὴν φωτιὰ νὰ κάψω τὸν Παράδεισον καὶ μὲ τὸ νερὸ νὰ σβύσω τὴ φωτιὰ τῆς Κόλασης γιὰ ν' ἀγαποῦν, ἀπὸ τώρα κ' ἐδῶ, οἱ ἄνθρωποι τὸ Θεὸ, μονάχα ἀπὸ ἀγάπη κι' ὄχι γιὰ κέρδος ἢ ἀπὸ φόβο.

Ἡ ἀπόκρισις αὕτη τῆς γραίας Ἀνατολίτιδος, ἥτις εἵλκυσε τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Σταυροφόρων, συγκεφαλαιώνει καὶ τὴν φιλοσοφικὴν ἰδέαν περὶ ἀγαθοεργίας. Ὁ πράττων τὸ ἀγαθὸν οὔτε τὸν Παράδεισον πρέπει νὰ συλλογίζεται οὔτε τὴν Κόλασιν. Τίποτε ἄλλο εἰμὴ τὸ ἀγαθόν.

Ἡ φιλανθρωπία, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ψυχολογία, εὑρίσκεται εἰς τὸ βάθος τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, εἶναι τι ἔνορμον ὡς τὸ ἔνστικτον τοῦ ζῴου πρὸς τροφὴν καὶ προστασίαν τῆς γενεᾶς του· ἐξεδηλώθη δὲ εὐθὺς ὡς ὁ ἄνθρωπος ἐξῆλθε τῆς ἀρχεγόνου ἐγωϊστικῆς βαρβαρότητος ὡς ἐνδόμυχος ἀνάγκη πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ γένους του· βραδέως καὶ κατὰ μικρὸν ηὐρύνθη καὶ ἐξηυγενίσθη ὡς συμπάθεια καὶ ὡς οἶκτος πρὸς τοὺς ὁμοίους του. Ἔπρεπε νὰ παρέλθουν αἰῶνες διὰ νὰ εἴπῃ ὁ Φωκίων «οὔτ' ἐξ ἱεροῦ βωμὸν οὔτ' ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀφαιρετέον τὸν ἔλεον,» ἢ ὅτε ὁ Ἀριστοτέλης ἐλέησε δυστυχῆ, γνωστὸν ὡς μοχθηρὸν, τινὲς δὲ τὸν ἐμέμφοντο, ν' ἀποκριθῇ ὅτι δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν ὡρισμένον ἄνθρωπον ἀλλ' εἰς τὸ ἀνθρώπινον (οὐ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ).

Οἱ Ἕλληνες, ἄλλως, παρὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην ὅτι ἡ ἄνθησις τῆς φιλανθρωπίας ἐπῆλθεν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ, ἐγνώρισαν πᾶσαν λεπτότητα καὶ εὐγένειαν αὐτῆς· ἡ μεγαλόφρων σιωπὴ τοῦ εὐεργετοῦντος περὶ τῆς πράξεώς του καὶ τὸ εὐτελὲς τῆς διὰ καυχήσεως ἐξατμίσεως τῆς εὐεργεσίας ἦσαν γνωστὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας· αἰῶνας δ' ὅλους πρὶν λεχθῇ τὸ «μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τὶ ποιεῖ ἡ δεξιά σου» ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοφάνους παρὰ τῷ Λυσίᾳ ὁμιλῶν περὶ τῶν ἀγαθοεργιῶν τοῦ πατρός του ἔλεγε «καὶ ταῦτα ἐποίει ἡγούμενος εἶναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ὠφελεῖν τοὺς φίλους καὶ εἰ μηδεὶς μέλλοι εἴσεσθαι» καὶ ὁ Δημοσθένης «ἐγὼ νομίζω τὸν μὲν εὖ παθόντα δεῖν μεμνῆσθαι πάντα τὸν χρόνον, τὸν δὲ ποιήσαντα εὐθὺς ἐπιλελῆσθαι. Τὸ δὲ τὰς ἰδίας εὐεργεσίας ὑπομιμνήσκειν καὶ λέγειν μικροῦ δεῖν ὅμοιόν ἐστι τῷ ὀνειδίζειν.»

*
* *

Ἡ ἀληθὴς φιλανθρωπία ἡ ἐκ τῆς ἀγάπης ἐκβλύζουσα δὲν ζητεῖ ἄλλο τι ἀπὸ τὴν ἀπόμαξιν τῶν δακρύων, τὴν καταπράϋνσιν τοῦ πόνου, τὸ στήριγμα κουρασμένων ψυχῶν καὶ σωμάτων. Εὑρίσκει τὴν ἀνταμοιβὴν ἐν ἑαυτῇ. Ἀλλ' ἰδιάζουσα ἑβραϊκὴ ἀντίληψις προσέδωκε παράδοξον χαρακτῆρα εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν. «Πῦρ φλογιζόμενον κατασβέσει ὕδωρ καὶ ἐλεημοσύνην ἐξιλάσεται ἁμαρτίας» εἶπεν ὁ Σειράχ· ὁ δὲ συγγραφεὺς τῶν Παροιμιῶν «ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανίζει Θεῷ· κατὰ δὲ τὸ δόμα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ». Οὕτω ἡ ἀγαθοεργία καθίσταται καθαρὰ διαπραγμάτευσις μὲ τὸν οὐρανόν. Ὁ ἐλεῶν προσφέρει διὰ νὰ λάβῃ ὀπίσω. Σπείρας ἁπλῶς διὰ νὰ θερίσῃ. Ἐπιχειρεῖ δὲ ἐπικερδῆ ἐπιχείρησιν· ἡ ἐλεημοσύνη ἔλεγον τὸν μεσαίωνα ἀποφέρει ἑκατονταπλασίονα καρπόν. Ἐντεῦθεν ἡ ἐλεημοσύνη ἐπιβάλλεται ὡς ἐξιλασμός. Ὁ πλούσιος ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐξευμενίσῃ τὸν Θεὸν διὰ τὸν πλοῦτόν του, δὲν δυσαρεστεῖται δὲ διὰ τὴν ὕπαρξιν δυστυχῶν ἐχόντων ἀνάγκην περιθάλψεως.

Ὁ πτωχὸς οὕτω ἐκπληροῖ κοινωνικὴν ἀποστολήν. Εἶναι ἡ προϋπόθεσις ἡ καθιστῶσα δυνατὴν τὴν θείαν ἐξευμένισιν, εἶναι τὸ ὄργανον τῆς σωτηρίας. Τῆς ὑπηρεσίας του ταύτης ἔχει συναίσθησιν ὁ πτωχός. Τὴν ἐλεημοσύνην προσδέχεται οὐχὶ εὐγνωμόνως ὡς αὐθόρμητον, ἀνιδιοτελῆ εὐώδη ἄνθησιν τῆς ἀγάπης, ἀλλ' ὡς ἀντάλλαγμα παρεχομένης ὑπηρεσίας. Αἱ εὐχαὶ αὐτοῦ ἐξοφλοῦσι τὴν δοθεῖσαν εὐεργεσίαν. Ἡ ἐλεημοσύνη ἀ' ἀποδοθῇ εἰς τὸν ἀγαθοεργοῦντα ὡς συγγνώμη. Ἔτι περισσότερον εὐεργετῶν εἶναι ὁ πτωχός. Μὴ δὲν λέγει ὁ Ἰὼβ «Κραυγὴν πένητος καὶ κραυγὴν πτωχοῦ εἰσακούσεται Κύριος»; Ἡ φωνὴ τοῦ πτωχοῦ ἀκούεται ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ πτωχὸς εἶναι ὁ μεσιτεύων πρὸς τὸ θεῖον. Ἄνευ αὐτοῦ δὲν θὰ ἐσβύνετο ἐκεῖ ἐπάνω ἡ ἁμαρτία. Ἄνευ αὐτοῦ οὐδεὶς ἐξιλασμός.

Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀντίπραξις εὐσεβοφρόνων τινῶν κατὰ τῆς λήψεως μέτρων τεινόντων εἰς τὸ νὰ καταστῇ περιττὴ ἡ ἐλεημοσύνη. Ὁ διάσημος Ἰρλανδὸς πολιτικὸς Ὀκκονέλος, ὁ θερμὸς καθολικὸς, ἐθεώρει τὴν ἐπαιτείαν ὡς ἱερὰν καὶ βεβήλωσιν τὴν κατάργησιν αὐτῆς. Πράγματι, θὰ ἦτο ὡς κρήμνισις κλίμακος ἀναβιβαζούσης εἰς τὸν οὐρανόν!...

*
* *

Ὁ Βούδδας ἐκάλεσεν εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν τὸν ἔντρομον κρυπτόμενον Παρίαν καὶ ἡ Ἀγαθότης ἔφερεν ἁπαλὴν καὶ θωπευτικὴν τὴν Ἰσότητα μέχρι τοῦ Ταπεινοῦ. Ὁ ἡμέτερος Ἰησοῦς ἐσυλλογίσθη ἰδίως τοὺς πενθοῦντας καὶ ἔδωκε τὴν καρδίαν του εἰς τὰ δάκρυα. Ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ἡ φιλανθρωπία ἐστράφη ἀποκλειστικῶς πρὸς τοὺς ἀλγοῦντας καὶ τοὺς συντετριμμένους. Ἡ ἀληθὴς θυμικὴ διάθεσις τῆς ζωῆς ἔγειναν ἡ στέρησις, τὰ δάκρυα καὶ τὸ πένθος, ἡ δὲ φαιδρότης, ἡ εὐτυχία, ἡ ἀπόλαυσις ἤχουν ὡς ξένον τι καὶ παράχορδον ἐν τῇ αὐστηρᾷ μελαγχολίᾳ τῶν τεθλιμμένων. Ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς ἐξωρίσθη ἐκ τοῦ κόσμου.

Εἰς τὴν παθητικὴν, ἀρνητικὴν, μισόζωον ταύτην τάσιν ἀντετάχθη ἄλλη ἀντίληψις ἐκπηδήσασα ἐκ τῶν νέων περὶ τοῦ βίου ἰδεῶν. Ἀπεδείχθη ὅτι ἐκεῖνα τὰ ἄτομα ἢ τὰ ἔθνη ζῶσι, ὅσα ἔχουν πλούσιον αἷμα εἰς τὰς φλέβας των καὶ ἰσχυρὰν τὴν πυγμὴν, ὅσα δὲ ἐν τῷ ἀγῶνι τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀδυνατοῦν νὰ ἐκπληρώσουν τοὺς ὅρους τοῦ ζῆν εἶναι καταδικασμένα εἰς ἐξαφάνισιν. Ἡ ἀντίληψις καὶ ἡ βοήθεια ἡ διδομένη εἰς τοὺς ἀνικάνους νὰ ζήσουν παρατείνει μόνον τὰ βάσανα τῶν προγεγραμμένων. Παρέχει ὀλίγην ἀνακούφισιν βεβαίως, ἀλλ' ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἄλλων. Ἡ προσήλωσις εἰς τοὺς ἀνωφελεῖς καὶ ἀνιάτους ἐπιβραδύνει ἢ ἀναστέλλει τὴν πορείαν τῶν ἐπιθυμούντων νὰ προχωρήσουν. Ὅπως ὁρδὴ Ἰνδῶν, λέγει ὁ Σπένσερ, κατὰ τὰς πολεμικὰς ἐκδρομάς της ἀναγκάζεται συχνὰ νὰ ἐγκαταλείπῃ εἰς τὴν τύχην των τὰ παιδία, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς γέροντας διὰ νὰ μὴ ἐμποδισθῇ ἡ ἐλευθέρα κίνησίς της, ὁμοίως τὸ ἀνθρώπινον γένος κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ πορείαν πρὸς τὰ ἐμπρὸς δὲν πρέπει νὰ ἐπιβαρύνεται μὲ ἐκείνους οἵτινες ἀδυνατοῦν νὰ παρακολουθήσουν. Ὅσῳ περισσότεραι δυνάμεις καταναλωθοῦν εἰς νοσηλείαν, τόσῳ ὀλιγώτεραι θὰ μείνουν διαθέσιμοι πρὸς μάχην.»

Οἱ ὀξεῖς, οἱ θαρραλέοι οὗτοι λόγοι, οἱ ἠχοῦντες ὡς πολεμικὸν σάλπισμα πρὸς τὰ πρόσω, εἶναι πολὺ σκληροί. Δὲν εἴμεθα τόσον χαλύβδινοι, οὐδὲ τόσον μάγοι. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀποσπασθῶμεν ἀπὸ τοὺς γέροντας καὶ τὰ παιδία, ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις καὶ τὰς ἐλπίδας. Ἔτι εἰς τὸ βάθος τῆς ὑπάρξεώς μας ῥέει μία ἀφανὴς

καὶ ἀστείρευτος πηγὴ, ἡ πηγὴ τῆς συμπαθείας. Ὁ πόνος ἂν δὲν εὕρῃ διέξοδον, θὰ πλημμυρίσῃ ἐντός μας. Τὰ δάκρυά μας ἂν δὲν ἐκρεύσουν θὰ μᾶς πνίξουν.

Ἀνάγκη ν' ἀνοίξωμεν δρόμον διὰ μέσου τῶν δύο ἀντιλήψεων. Δὲν θὰ κρημνίσωμεν εἰς τοὺς Ἀποθέτας τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀναπήρους, καὶ θ' ἀποκαλυφθῶμεν πρὸ τοῦ ἄλγους, τὸ ὁποῖον ἐξηγίασεν ὁ Ἰησοῦς. Ἀλλὰ δὲν θὰ κενώσωμεν ὅλην τὴν καρδίαν μας καὶ ὅλον τὸ βαλάντιόν μας ὑπὲρ τῶν ἀχρήστων. Ὁ Πυθαγόρας εἶπε τὸ πάλαι ἕνα βαθὺν λόγον, ἐξ ἐκείνων οἵτινες προτρέχουν τῆς ἐποχῆς των χιλιάδας χρόνων. Βοήθει τὸν ὅμοιόν σου ὄχι νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὸ βάρος του ἀλλὰ νὰ τὸ φορτωθῇ. Πράγματι, ἡ ἀληθινὴ φιλανθρωπία εἶναι νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἐνδεεῖς ὄχι ἐλεημοσύνην ἀλλὰ τὰ μέσα τῆς ἐργασίας διὰ νὰνακτήσουν τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν, νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἐπαιτείαν ὡς ἀτιμωτικήν.

Διὰ τοῦτο ἡ χεὶρ ἡ ἀγαθοεργοῦσα δὲν πρέπει νὰ ἀνοίγεται εἰς τὸ σκότος. Ἡ ψηλαφῶσα φιλανθρωπία ὄχι μόνον δὲν ὠφελεῖ ἀλλ' εἶναι ὀλεθρία. Τὸ πλεῖστον τῆς ἀπερισκέπτου ἀγαθοεργίας περιέρχεται εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπαίτας. Ὁ εἰς ἐπαίτην ματαμφιεσθεὶς Πωλίαν ἐξηκρίβωσεν ὅτι οἱ ἐπιτήδειοι ἐπαῖται κερδίζουν ἕως εἴκοσι πέντε φράγκα τὴν ἡμέραν. Ἡ ἄσκοπος ἐλεημοσύνη ἐκφαυλίζει ἀντὶ νὰ σώζῃ· συνηθίζει τοὺς εὐεργετουμένους εἰς τὴν ραθυμίαν, παραλύει πᾶν ἐλατήριον προσπαθείας καὶ ἀγῶνος, καθιστᾷ αὐτοὺς χαλκοπροσώπους ἀφιλοτίμους.

Εἰς τὴν παραρρήνειον ἐπαρχίαν Ἐλμπερφὲλδ ἔνθα ἡ φιλανθρωπία εἶναι ἄριστα διωργανωμένη, ἕκαστος πολίτης ἔχει καθῆκον νὰ μεριμνᾷ περὶ τεσσάρων πτωχῶν οἰκογενειῶν τῆς συνοικίας του· τὰς ἐπισκέπτεται κατὰ δεκαπενθημερίαν τοὐλάχιστον. Αἱ γυναῖκες περιποιοῦνται ἰδίᾳ τοὺς ἀσθενεῖς. Εἰδικὸν γραφεῖον ἐν τῷ ὁποίῳ τηροῦνται ἀκριβῶς βιβλία, ὁρίζει τοὺς ἐνδεεῖς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην περιθάλψεως, ὁ δ' εὐεργετῶν εἶναι βέβαιος ὅτι δὲν σκορπίζει τὸ χρῆμά του εἰς τοὺς παρασίτους τῆς πτωχείας, τοὺς «κλέπτας τοῦ ὀβολοῦ τῶν πτωχῶν.»

Τὴν ἀλόγιστον κατασώτευσιν τῆς ἱερᾶς εὐεργεσίας εἶχον ἐξάπαντος κατὰ νοῦν δύο ἔξοχοι φιλάνθρωποι, ὁ διάσημος Τζάϊμς Μὶλλ, ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου Στούαρτ Μὶλλ, καὶ ὁ ἄγγλος ἀρχιεπίσκοπος Οὐώτελλυ, καυχώμενοι ὅτι οὐδέποτε ἔδοσαν ἐλεημοσύνην εἰς ἐπαίτην. Ἠσθάνοντο τὴν ἀξίαν τῆς ἀγαθοεργίας καὶ δὲν ἤθελον νὰ τὴν σκορπίσουν εἰς τοὺς ἀνέμους. Εἶχον διοργανώσῃ αὐτοὶ τὴν φιλανθρωπίαν. Ἐλέχθη ὅτι οἱ τυφλοὶ ἔχουν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς χεῖράς των· καὶ τῶν φιλανθρώπων αἱ χεῖρες πρέπει νὰ ἔχουν ὀφθαλμούς. Ἡ τυφλὴ φιλανθρωπία εἶνε ἡ μᾶλλον ἀξιολύπητος τῶν τυφλῶν!

*
* *

Οἱ Στωϊκοὶ τὸ πάλαι, οἱ ἄκροι πολέμιοι παντὸς κλονισμοῦ τῆς ψυχῆς, οἱ ἔχοντες φιλοσοφικὸν ἰδεῶδες τὴν *ἀπάθειαν*, ἔλεγον «κρεῖττόν ἐστι βοηθεῖν τοῖς ἀτυχοῦσιν ἢ τὸ συναλγεῖν αὐτοῖς.» Ἂν ἡ μοιρασμένη λύπη εἶναι μισὴ μόνον λύπη, αὐτοὶ ἐμοιράζοντο μὲν τὸ χρῆμά των μὲ τοὺς δυστυχεῖς ἀλλὰ δὲν ἐμοιράζοντο καὶ τὴν λύπην των. Ἡ τοιαύτη ἀγαθοεργία θεωρεῖται ἀνεπαρκὴς ὡς στειρεύουσα αὐτὴν τὴν πηγὴν τῆς φιλανθρωπίας, ἥτις εἶναι ἡ συμπάθεια. Ἀλλὰ μὲ ὅλον τὸν ἐγωϊσμόν της εἶναι ἀσυγκρίτως εὐγενεστέρα τῆς νεωτέρας μορφῆς τῆς φιλανθρωπίας. Κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς ὁ εὐεργετῶν ἔπρεπε μόνον νὰ μὴ συναλγῇ, τώρα ἐπιτρέπεται νὰ συνέρχεται εἰς φαιδρὰς συναθροίσεις, νὰ ἐρωτολογῇ, νὰ χορεύῃ μέχρι πρωΐας, νὰ ζητῇ νὰ θαμβώσῃ μὲ ὅτι δύναται νὰ ἐπιδείξῃ: ἐσθῆτας, ἀδάμαντας, γυμνοὺς ὤμους, νὰ καταβροχθίζῃ γλυκύσματα ἢ νὰ ῥοφᾷ καμπανίτην. Εἰς τὰς τοιαύτας ἑορτὰς ὑπάρχει ἓν ποσὸν χρημάτων, διανεμόμενον σκοπίμως ἢ ἀσκόπως, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει εὐεργεσία. Πόσον καυστικῶς ἐχαρακτήρισαν τὰς θολὰς ταύτας διασκεδάσεις, τὰς ἀφινούσας ὡς ὑποστάθμην ὀλίγα κέρματα διὰ τοὺς δυστυχεῖς, μὲ τὸ ὄνομα « Sports de charité »! Ἠθικὴν ἀξίαν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν προσδίδει ἡ ψυχικὴ διάθεσις τοῦ εὐεργετοῦντος, ὄχι τὸ ἀποτέλεσμα. Ἄνευ αὐτῆς ἡ ἀγαθοεργία θὰ μετεβάλλετο εἰς μηχανικὴν καὶ ἀσυνείδητον ἐκδούλευσιν ὁποία εἶναι ἡ τοῦ κελαδοῦντος πτηνοῦ, τοῦ δροσίζοντος ῥυακίου, τοῦ παρέχοντος σκιὰν δένδρου τὰ ὁποῖα τέρπουν ἢ ὠφελοῦν χωρὶς διόλου νὰ συλλογίζωνται ἐκείνους τοὺς ὁποίους εὐεργετοῦν.

*
* *

Εὐτυχῶς ὑπάρχουν καὶ οἱ βλέποντες βαθύτερον, οἱ εἰσδύοντες μυχιαίτερον εἰς τὸ πνεῦμα τῆς φιλανθρωπίας. Αἱ νέαι ἰδέαι μετέβαλον αὐτὴν τὴν βάσιν της. Ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ὁ Κάντιος, τὸ ἀνιχνευτικὸν ἐκεῖνο πνεῦμα τὸ ἀνοῖξαν τόσους νέους δρόμους εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διανόησιν, ἠρώτα ἀγωνιωδῶς: Ἀρά γε ἡ ἀγαθοεργία μὴ εἶναι τὸ ἀναπόδραστον ἐπακολούθημα τῆς ἀδικίας τοῦ Κράτους, ὅπερ παράγει τὴν ἀνισότητα τῆς εὐπορίας τὴν καθιστῶσαν ἀναγκαίαν τὴν περίθαλψιν τῶν ἐνδεῶν;

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ περὶ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἀπροστατεύτων μέριμνα δὲν εἶναι ἀγαθοεργία ἀλλ' ἀνταπόδοσις. Τὴν περίθαλψιν θεωρεῖ καὶ τώρα ὁ πτωχὸς δικαίωμά του ἀλλ' ὄχι πλέον ὡς ἀμοιβὴν μεσιτείας πρὸς τὸν Θεόν· θεωρεῖ αὐτὴν ὡς τὸ ἀναλογοῦν εἰς αὐτὸν μέρος τῆς εὐτυχίας· ὡς χρέος ὀφειλόμενον εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς γενικῆς ἀνθρωπίνης κληρονομίας. Ζητεῖ δὲ αὐτὴν οὐχὶ ταπεινῶς ὡς χάριν ἀλλὰ θαραλλέως ὡς δικαιοσύνην.

Τώρα ἀκούεται πανταχοῦ καὶ ἐπιτακτικὴ ἡ κραυγὴ ὅτι πρέπει νὰ διοργανωθῇ ἡ φιλανθρωπία· εἰς ἐπικουρίαν τῆς καρδίας νὰ ἔλθῃ ὁ νοῦς· μηδὲ σταγὼν ἐλέους νὰ σκορπίζεται εἰς μάτην· νοσηρὰ δυστυχοπάθεια νὰ μὴ σπαταλᾷ ἑκατομμύρια εἰς μαρμαρότευκτα μέγαρα διὰ τοὺς ῥακενδύτους. Νὰ στραφῇ ὁ οἶκτος καὶ πρὸς τοὺς χρησίμους· ν' ἀφήσῃ ὀλίγον τὴν κλίνην τῶν ἀρρώστων καὶ νὰ ῥιφθῇ ἔξω, εἰς τὸν μεγάλον δρόμον ὅπου ἡ ἀνθρωπότης, αἰώνιος πεζοπόρος, συναθροίζει τὰς δυνάμεις της διὰ νὰ βαδίσῃ ἐμπρός. Καὶ πρέπει νὰ προσλάβῃ χαρακτῆρα προφυλάξεως ἡ φιλανθρωπία, ὄχι ἰάσεως· χαρακτῆρα προνοίας περὶ τοῦ ἀέρος, περὶ τοῦ ἄρτου τοῦ πτωχοῦ, ὥστε νὰ καταστῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ἀναγκαία ἡ ἐλεημοσύνη καὶ τὸ φάρμακον. Προμηθεὺς πρέπει νὰ καταστῇ ὁ οἶκτος, ὄχι Ἐπιμηθεὺς ἐμφανιζόμενος ἀφοῦ συντελεσθῇ τὸ κακόν.

Ἔτι δὲ ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ πτωχοῦ διὰ νὰ ἐξευγενισθῇ ἡ ἀγαθότης τοῦ πλουσίου. Ἡ τεινομένη χεὶρ νὰ μὴ διευθύνεται πλέον ὡς ἀπὸ ὕψους ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, εἰς δὲ τὴν φιλόφρονα κίνησίν της νὰ μὴ προδίδῃ ὅτι κρατεῖ ἐλεημοσύνην. Ἐδῶ ἔχει στάδιον ἡ γυνὴ νὰ μεγαλουργήσῃ· αὐτὴ ἡ πλασμένη περισσότερον διὰ τὴν συμπάθειαν παρὰ διὰ τὴν δικαιοσύνην, ἐδῶ μὲ τὴν ἁβράν της συμπάθειαν θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀπόδοσιν δικαιοσύνης.

Ὀνειροπολῶ συναθροίσεις ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, καὶ τὰς ὁποίας ἡ φιλανθρωπία θὰ ἐθεώρει βεβήλωσιν νὰ διασκεδάσῃ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν. Φαντάζομαι ἑορτὰς εἰς τὰς ὁποίας πλούσιαι καὶ ἀπόκληροι κάθηνται εἰς τὰ αὐτὰ καθίσματα, ἀναπνέουν τὴν ἰδίαν ἀτμόσφαιραν τῆς καλωσύνης. Τὸ αὐτὸ φωταγωγημένον δένδρον ῥίπτει τὴν φαιδρὰν λάμψιν του εἰς ὅλους τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐκεῖ μέσα τελεῖται κοινωνικὴ μυσταγωγία· κἄτι πλεονάζον συμπληροῖ κἄτι ἐλλεῖπον καὶ ἐπέρχεται ἱερὰ ἀνθρωπίνη ἰσορροπία. Ἐκεῖ μέσα ἐν ᾧ ὑπάρχει εὐεργεσία καὶ εὐγνωμοσύνη οὐδὲν ὅριον χωρίζει εὐεργετοῦντας καὶ εὐεργετουμένους. Ὑπάρχουν μόνον ψυχαὶ ἀδελφαὶ, εὐτυχέστεραι ἢ δυστυχέστεραι, ψυχαὶ λησμονήσασαι τώρα τὴν εὐτυχίαν των αἱ μὲν, τὴν δυστυχίαν των αἱ ἄλλαι, τὰς ὁποίας συνήνωσε, συνέσφιξεν ἡ Ἀγάπη....

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

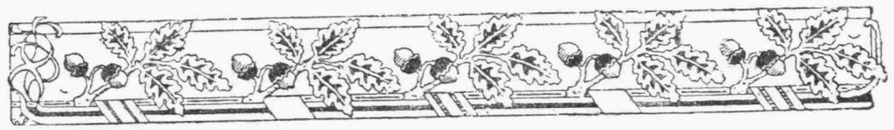

LÉON TOLSTOÏ

Η ΕΡΓΑΣΙΑ, Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ

Στὴν Νότιον Ἀμερικὴ διηγοῦνται μίαν ὡραία παράδοσι:

Ὁ Θεὸς, λέγουν, ἔπλασε τοὺς ἀνθρώπους χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνάγκη νὰ δουλεύουν.

Δὲν ἐχρειάζοντο μήτε ροῦχα, μήτε σπήτια, μήτε φαγητὰ καὶ ὅλοι ἔφθαναν τὰ ἑκατὸ χρόνια χωρὶς νὰ γνωρίσουν ἀρρώστεια.

Ἐπέρασαν ἀρκετὰ χρόνια. Μιὰ μέρα, ὅταν ὁ Θεὸς ἐζήτησε νὰ δῇ πῶς ζοῦσαν οἱ ἄνθρωποι, παρετήρησεν, ὅτι ἀντὶ νὰ χαίρωνται τὴ Ζωὴ, καθένας ἐφρόντιζε μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ὅτι ἐμάλλωναν ἀναμεταξύ τους καὶ ὅτι εἶχαν φθάσῃ σ' ἕνα τέτοιο σημεῖο, ποῦ ὄχι μόνον δὲν ἦσαν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴ ζωή τους, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκαταρῶντο ἀκόμη.

Ἐσκέφθη ὁ Θεὸς καὶ εἶπε: ὅλ' αὐτὰ συμβαίνουν, γιατὶ ὁ καθένας φροντίζει μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ, γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακὸ, τὰ κατάφερε μὲ τέτοιο τρόπο ποῦ ἦτον ἀδύνατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ ζοῦν εἰς τὸ ἑξῆς χωρὶς νὰ δουλεύουν. Γιὰ νὰ μὴν ὑποφέρουν ἀπὸ τὸ κρύο καὶ τὴν πεῖνα, ἠναγκάσθηκαν νὰ σκεπασθοῦν μὲ ροῦχα, νὰ σκάφτουν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὴ γῆ καὶ νὰ μαζεύουν τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς σπόρους.

Ἡ δουλειὰ θὰ τοὺς ἐνώσῃ, ἐσκέφθη ὁ Θεός. Κανένας δὲ θὰ μπορέσῃ μόνος του νὰ κόψῃ καὶ νὰ κουβαλήσῃ ξύλα γιὰ νὰ κτίσῃ τὸ σπίτι του. Εἶνε ἀδύνατον ἕνας μοναχός του νὰ κάμῃ ἐργαλεῖα, νὰ σπείρῃ, νὰ θερίσῃ, νὰ ὑφάνῃ καὶ νὰ ράψῃ ροῦχα. Ἐννοεῖται ὅτι ὅσο περισσότεροι δουλεύουν μαζὺ, τόσο περισσότερα πράγματα θὰ ἑτοιμάζουν, τόσο πιὸ εὔκολη θὰ τοὺς εἶνε ἡ ζωὴ, τόσο σφιχτότερα θὰ εἶνε ἑνωμένοι. Πέρασε κάμποσος καιρός. Ὁ Θεὸς ἔριξεν ἄλλη μιὰ ματιὰ στὸν κόσμο νὰ ἰδῇ πῶς ζοῦν οἱ ἄνθρωποι.

Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι ἐζοῦσαν χειρότερ' ἀπὸ πρίν. Ἐδούλεψαν ἑνωμένοι, — γιατὶ δὲν μποροῦσαν νὰ κάμουν ἀλλοιώτικα — ὄχι ὅμως καὶ ὅλοι μαζὺ· ἦσαν χωρισμένοι σὲ μικρὲς-μικρὲς ὁμάδες καὶ κάθε ὁμὰς πολεμοῦσε ν' ἁρπάξῃ τὴ δουλειὰ ἀπὸ τὰ χέρια τῆς ἄλλης, κ' ἔτσι ἐμπόδιζεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο νὰ χρησιμοποιήσῃ στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ὅλον τὸν καιρό του καὶ ὅλας του τὰς δυνάμεις, καὶ αὐτὸ ἦταν γιὰ ὅλους κακό.

Ὅταν εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι μήτε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δὲν ἔκαμνε τίποτε, ἐσυλλογίσθηκεν ὅτι θὰ ἦταν καλύτερα νὰ μὴν γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι πότε ἐγγίζει τὸ τέλος τῆς ζωῆς των, ἀλλὰ νὰ πεθαίνουν σὲ ὁποιανδήποτε στιγμή.

Καὶ τοὺς τὸ εἶπε· Τώρα ποῦ γνωρίζουν, πῶς μποροῦν νὰ πεθάνουν σὲ κάθε λεπτὸ ποῦ περνᾷ, σκέφθηκεν ὁ Θεὸς, δὲ θὰ μαλλώνουν πιὰ ἀναμεταξύ τους γιὰ τὲς φροντίδες τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία σὲ κάθε στιγμὴ μπορεῖ νὰ σταματήσῃ, δὲ θὰ χάνουν πιὰ ἄδικα τὲς ὧρες τῆς ζωῆς των ποῦ εἶνε μετρημένες στὸν καθένα.

Συνέβηκεν ὅμως ὅλως διόλου τὸ ἐναντίο. Ὅταν ὁ Θεὸς ἐγύρισε νὰ κυττάξῃ πῶς περνοῦσαν οἱ ἄνθρωποι εἶδεν, ὅτι ἡ ζωή τους δὲν εἶχε καλυτερεύσῃ καθόλου. Οἱ δυνατότεροι, μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι οἱ ἄνθρωποι μπορεῖ νὰ πεθάνουν σὲ κάθε στιγμὴ, ἐσκλάβωναν τοὺς ἀδυνάτους, ἐσκότωναν μερικοὺς καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐφοβέριζαν ὅτι θὰ τοὺς κάμουν τὸ ἴδιο. Καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ δυνατοὶ καὶ οἱ κληρονόμοι των δὲν ἐδούλευαν καθόλου καὶ ἐστενοχωροῦντο, γιατὶ δὲν ἤξευραν πῶς νὰ περάσουν τὴν ὥρα τους, οἱ ἀδύνατοι ἐδούλευαν περισσότερο ἀπὸ τὰς δυνάμεις τους καὶ ἐβαρύνοντο γιατὶ δὲν εἶχαν καιρὸ νὰ ξαποστάσουν. Γι' αὐτὸ, καὶ ὁ δυνατὸς ἐφοβεῖτο τὸν ἀδύνατο καὶ ὁ ἀδύνατος ἔτρεμε τὸν δυνατὸ καὶ ὁ ἕνας μισοῦσε τὸν ἄλλο καὶ ἡ ζωὴ καταντοῦσε πιὸ πολὺ δυστυχισμένη. Βλέποντας τοῦτο ὁ Θεὸς, καὶ γιὰ νὰ διορθώσῃ τὰ πράγματα, ἀπεφάσισε νὰ μεταχειρισθῇ ἕνα τελευταῖο μέσο: ἔστειλε δηλαδὴ στοὺς ἀνθρώπους κάθε λογῆς ἀρρώστεια. Γιατὶ ἐσκέφθη ὅτι, ἐὰν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ὑποκείμενοι στὲς ἀρρώστειες, θἄνοιωθαν, ὅτι οἱ μεγάλοι πρέπει νὰ λυποῦνται τοὺς μικροὺς καὶ νὰ τοὺς βοηθοῦν γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσουν καὶ οἱ μικροὶ, ὅταν αὐτοὶ θἀρρωστοῦσαν.

Κι' ἄφησεν ὁ Θεὸς, ἀκόμη μιὰ φορὰ, ἐλευθέρους τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ὅταν ἐγύρισε νὰ ἰδῇ πῶς ζοῦσαν, τώρα ποῦ ἦσαν ὑποκείμενοι στὲς ἀρρώστειες, εἶδεν, ὅτι ἡ ζωή τους ἦταν ἀκόμη χειρότερη. Διότι αὐτὲς ἀκόμη ἡ ἀρρώστειες ποῦ ἔπρεπε, κατὰ τὴν ἰδέαν Του, νὰ ἑνώσουν τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἐχώριζεν ἀκόμη πιὸ πολύ. Ἐκεῖνοι, ποῦ μὲ τὴ βία ἠνάγκαζαν τοὺς ἄλλους νὰ δουλεύουν, μὲ τὴ βία τοὺς ἠνάγκαζαν νὰ τοὺς περιποιοῦνται, ὅταν ἦσαν ἄρρωστοι, ἐνῷ αὐτοὶ οὔτε κἂν ἐκύτταζαν τοὺς ἀρρώστους. Κ' ἐκεῖνοι ποῦ ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ δουλεύουν γιὰ ἕνα κύριο καὶ νὰ προσέχουν καὶ τοὺς ἀρρώστους του, δὲν εὐκαιροῦσαν νὰ περιποιηθοῦν τοὺς ἰδικούς των ἀρρώστους καὶ τοὺς ἄφιναν χωρὶς καμμιὰ βοήθεια. Καὶ γιὰ νὰ μὴ χάνουν οἱ ἰσχυροὶ τὰ διασκεδάσεις των, ἐξ αἰτίας τῶν ἀρρώστων, τοὺς ἔστελναν σὲ κάτι σπίτια, ὅπου ἔπασχαν καὶ ἀπέθνησκαν χωρὶς νὰ ἔχουν ὁλόγυρά των κανένα πρόσωπο συγγενικὸ, χωρὶς νὰ χυθῇ κανένα δάκρυ γι' αὐτοὺς, ἀλλὰ ἀπέθνησκαν στὰ χέρια ἀνθρώπων πληρωμένων γιὰ νὰ τοὺς προσέχουν, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐπεριποιοῦντο ὄχι μόνον χωρὶς καμμιὰ συμπάθεια, ἀλλὰ μὲ ἀηδία. Καὶ ἐπειδὴ ἡ περισσότερες ἀρρώστειες ἦσαν μολυσματικὲς, οἱ ἄνθρωποι ἐφοβοῦντο μήπως ἀρρωστήσουν καὶ αὐτοὶ, καὶ γι' αὐτὸ, ὄχι μόνον δὲν ἐπλησίαζαν τοὺς ἀρρώστους ἀλλὰ ἔφευγαν μακρὰ καὶ ἀπὸ ἐκείνους ἀκόμη ποῦ τοὺς ἐνοσήλευσαν. Τότε πλέον ὁ Θεὸς εἶπε: Ἀφοῦ καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, δὲν μποροῦν νὰ ἐννοήσουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τί συνίσταται ἡ εὐτυχία τους, ἂς συμβιβαστοῦν οἱ ἴδιοι μὲς τὲς δυστυχίες τους.

Καὶ τοὺς ἐγκατέλειψε.

Ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι ἔμειναν μόνοι, ἔζησαν ἀρκετὸν καιρὸ χωρὶς νὰ καταλάβουν τί τοὺς ἐχρειάζετο γιὰ νὰ εἶνε εὐτυχεῖς. Καὶ μόνο σ' αὐτὰ τὰ στερνὰ χρόνια, μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἄρχισαν νὰ καταλαβαίνουν, ὅτι ἡ δουλεία δὲν πρέπει νὰ εἶνε μήτε φόβητρο γιὰ τοὺς δυνατοὺς, μήτε καταναγκαστικὸ πρᾶγμα γιὰ τοὺς μικροὺς, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶνε ἔργον κοινὸ, ἔργον εὐχάριστο, ποῦ νὰ ἑνώνῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἄρχισαν νὰ καταλαβαίνουν, πῶς τὸ μόνο πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μπροστὰ στὸν θάνατο, ὁ ὁποῖος σὲ κάθε στιγμὴ φοβερίζει τὸν καθένα, ἡ μόνη λογικὴ πρᾶξις κάθε ἀνθρώπου εἶνε νὰ περνᾷ ἥσυχα καὶ ἀγαπημένα τὰ χρόνια, τοὺς μῆνες, τὲς ὧρες, τὰ λεπτὰ, ποῦ εἶνε μετρημένα στὸν καθένα. Ἄρχισαν νὰ καταλαβαίνουν πῶς ἡ ἀρρώστειες ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ εἶνε αἰτία χωρισμοῦ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ εἶνε ἡ δύναμις ἐκείνη ἡ ὁποία νὰ τοὺς ἑνώνῃ, ἡ δύναμις ἐκείνη ἡ ὁποία νὰ σκορπίζῃ τὴν ἀγάπην ἀνάμεσόν τους.

Ἀλεξάνδρεια — Μετάφρ. Ι. Χ.

ΝΕΡΑΪΔΑ

Στὸ μυρωμένο μου νησὶ
μὲ τῆς ροδοδαφνοῦλες
λένε μὲ χάρι περισσὴ
κάτι καλὲς κυροῦλες,

Πῶς εἰς τὸ δρόμο σου ἂν φανῇ
Νεράϊδα τὸ βράδυ
σοῦ κλέβει ἀμέσως τὴ φωνὴ
καὶ φεύγει στὸ σκοτάδι.

Καὶ ὅμως πῶς νὰ σοῦ τὸ πῶ!
σὰν εὑρεθῶ μπροστά σου
καὶ ἰδῶ ἕνα βλέμμα χαρωπὸ
νὰ φέγγῃ στὴ θωριά σου·

Ἂς εἶναι μέρα εἴτε νυχτιὰ
Νεράϊδα, παρθένα,
πέρν' ἡ φωνή μου γοητειὰ
καὶ τραγουδᾷ γιὰ σένα.

Ἀλεξάνδρεια

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΜΙΑ ΣΤΑΛΙΑ ΚΙ' ΑΠ' ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΟΥ

Ἐστάθηκες μπροστὰ στὴ ζωγραφιά σου
καὶ χίλια, χίλια ἔλεγες παράπονα·
κ' ἐπλήγωνες βαθειὰ τὴν ὡμορφιά σου
μὲ λόγια τόσα ἄδικα καὶ ἄπονα.

Κι' ἂν 'μοιάζη τὴν πανώρια Ἀφροδίτη
μὲ τοῦτο τί; λιγάκι συλλογίσου·
γελάστηκε ἡ τέχνη τοῦ τεχνίτη
κ' ἐπῆρε μιὰ σταλιὰ κι' ἀπ' τὴν ψυχή σου.

Ἀλεξάνδρεια

ΒΕΓΑΣ.

ΠΟΙΗΜΑΤΑΚΙ

Τοῦ Β. Παυλίδη

Ὦ ἐσεῖς μενεξεδένια ὄνειρα
καὶ σεῖς λαχτάρες μου γλυκὲς
θὲ νάστε τάχα πάντοτε ἀληθινὲς κι ὡραῖες
ὡσὰν ἐχτές;

Τὰ ὁλόγλυκά της τὰ φιλιὰ σὰν ἀγγελούδια ὁλόλευκα
πετοῦσαν ἀπ' τὰ τριανταφυλλένια της τὰ χείλη,
Καὶ ἡ πνοή της μοσκοβόλαε
ὡσὰν τὸ μύρο τὸ γλυκύτατο τοῦ Ἀπρίλη.
Καὶ ἡ λαλιά της — ὦ τὴν αἰθέρια μουσικὴ
πούλεγες μήπως ἀγγέλοι τὴν ἐψέλναν—
καὶ ὦ τὸ φῶς τὸ ὑπερκόσμιο,
ποῦ τὰ ματάκια της τὰ γαλανὰ τὰ ἐστέλναν.

Ὦ ἐσεῖς μενεξεδένια ὄνειρα
καὶ σεῖς λαχτάρες μου γλυκὲς
θὲ νάστε τάχα πάντοτε ψεύτικες καὶ ὡραῖες
ὡσὰν ἐχτές;

Ἀλεξάνδρεια

ΠΑΥΛΟΣ ΧΡΥΣΟΘΕΜΗΣ

ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΙ

Ο ΔΙΠΛΟΠΡΟΣΩΠΟΣ

Ὁ μικρὸς πήγαινε κλαίοντας 'στὸ δρόμο του. Μονότονο σκορπίζονταν τὸ κλᾶμα του μέσα στὴ νύχτα. Ἤτανε τυφλὸ σκοτάδι γύρω.

Ἄξαφνα στάθηκα μπροστά του ἥσυχα, χωρὶς καὶ νὰ τονὲ φοβίσω. Ἔσκυψα καὶ τὸν κύταξα, θέλοντας νὰ ξεχωρίσω τὴ μορφή του. Ἤτανε τ' ὀρφανὸ μιᾶς φτωχῆς γειτόνισσάς μου.

— Τί ἔχεις; τονὲ ῥώτησα γλυκά.

— Ἡ μάννα μου μ' ἔστειλε νὰ ψωνίσω, κ' ἔχασα τὰ λεφτά!

Κ' ἔκλαψε δυνατώτερα. Δὲ βρίσκονταν πολὺ μακρυὰ τὸ σπίτι του ἀπὸ ἐκεῖ πέρα.

— Τἄχασες, ἢ σοῦ τὰ πήρανε;

— Μὲ γέλασε ἕνα παιδὶ στὸ δρόμο καὶ μοῦδωσε αὐτὸ τὸ σουραῦλι, καὶ μοῦ πῆρε τὰ λεφτά.

— Καὶ ξέρεις νὰ τὸ παίζῃς;

— Ὄχι...

— Ἄφησε τὰ κλάματα καὶ παῖξε το λιγάκι γιὰ νὰ σ' ἀκούσω.

Κἄποιους ἤχους προσπάθησε τὸ παιδάκι νὰ ταιριάσῃ, μὰ δὲν τὸ μποροῦσε. Ἡ ψυχή του πάλαιβε μὲ τὸν πόθο της. Μάντεψα τὸν ἀγῶνα τοῦ μικροῦ.

— Φτάνει, τοῦ εἶπα. Νὰ σοῦ δώσω τὰ λεφτὰ, μοῦ δίνεις τὸ σουραῦλι;

Τὸ ῥώτησα μὲ πονηριά. Ὁ μικρὸς πολὺ τὸ συλλογίσθηκε.

— Ὄχι, εἶπε τελευταῖα.

Τὸ προσωπάκι του χαμογελοῦσε ἀθώρητο. Ἤξερα ἐγὼ τὸ χαμόγελό του.

— Θὰ φᾶς ξύλο ἀπόψε, τοῦ εἶπα γιὰ νὰ τὸ δοκιμάσω.

— Δὲ μὲ μέλει, ἀπάντησε μὲ σιγαλὴ φωνή. Ἔχω τὸ σουραῦλι.

Ἔκαμα νὰ τοῦ δώσω τὰ λεφτὰ, καὶ τὸν ἔχασα ἀπὸ κοντά μου. Παραπέρα ξανακούσθηκαν τὰ κλάματά του. Ὁ μικρὸς ἦταν ἀπόξω ἀπὸ τὸ σπίτι του πειά!

ΤΟ ΕΥΡΕΜΑ

Δυὸ φτωχόπαιδα ξυπόλυτα βρήκανε τὴν τύχη τους στὸ δρόμο. Ἤτανε μιὰ δραχμή. Τὴν ἅρπαξαν, τὴ χάρηκαν μὲ τὰ μάτια λαμπερὰ, τὴ χάϊδεψαν μὲ τρεμουλιαστὰ τὰ χέρια, κ' ὕστερα μάλλωσαν ποιὸς νὰ τὴν πάρῃ.

Τέλος τὸ δίκιο ἔβγαλε τὴν ἀπόφαση. Τ' ἀγόρια μοιράσθηκαν τὸ εὕρεμα, ἴσα καὶ φρόνιμα, στὰ δυό. Κ' ἐκεῖ, νά σου ἕνας μάγος ποῦ διαλαλοῦσε πράγματα φανταχτερὰ, νὰ κι' ὁ ψωμᾶς ἀπέναντι μὲ τὰ ζεστὰ ψωμιά του.

— Τί θὰ πάρῃς; εἶπε ὁ ἕνας ὁ μικρός.

— Ψωμὶ, ὁ ἄλλος ἀποκρίθηκε. Ἤθελα νὰ τἄχα ὅλα τὰ ψωμιὰ, νὰ φάω, νὰ φάω... Θὰ πάρω ἕνα κατοστάρι τώρα, καὶ θὰ φυλάξω τ' ἄλλα τὰ λεφτά μου. Αὔριο δὲ θὰ ξαναβρῶ δραχμή.

— Ἐγὼ, εἶπε ὁ πρῶτος, θὰ πάρω ἀπὸ τὰ φώσφορα τὰ κόκκινα, τὰ πράσινα καὶ τὰ γαλάζια. Εἶδες ποτέ σου τέτοια; Σὰν ἀνάψῃς ἕνα, γίνεσαι κι' ὁ ἴδιος κόκκινος καὶ πράσινος, κι' ὅ,τι θέλεις. Τώρα θὰ σὲ κάμω νὰ θαμάξῃς, κακομοίρη.

Ὁ μάγος ἔπαιρνε τὴς δεκάρες του μιὰ μιὰ, κ' οἱ φλόγες οἱ πολύχρωμες μεθοῦσαν τὸ μικρὸ τὸ σπάταλο.

Εἶχε τραβηχτῇ, ὁ ἄλλος στὴ σκιὰ καὶ δὲ μιλοῦσε, οὔτ' ἔδειχνε κανένα θαμασμὸ ἴσως οὔτε κ' ἔβλεπε καθόλου. Σιγομασοῦσε τὸ κομμάτι του σὰν ποντικὸς στὴν τρύπα του.

Τέλος ξεψύχισαν τὰ φῶτα τὰ μαγικά. Κ' ἔγινε σκοτάδι πάλι. Ὁ μάγος, κι' αὐτὸς εἶχε χαθῇ. Σιωπὴ γιὰ λίγο βάσταξε.

— Πᾶν ὅλα τὰ λεφτά μου! εἶπε πρόσχαρις ὁ χαροκόπος. Ποῦ εἶσαι, ρέ;

— Τρώγω, εἶπε ὁ ἄλλος ἀόρατος.

— Δῶσε μου κ' ἐμένα λίγο ψωμί. Πεινάω.

— Δὲ σοῦ δίνω. Ἔφαγες φώσφορα.
— Τὰ φώσφορα δὲν τὰ χαρίκαμε μαζί;
— Ὄχι, τὰ λεφτὰ ἤτανε δικά σου.
Ἄρχισε ὁ μικρὸς ἀπὸ τὸ φόβο του νὰ τρέχῃ. Ὁ ἄλλος ὅμως δὲν τὸν ἀκολούθησε. Ἐμεινε ἐκεῖ ἀμίλητος. Νειρεύονταν τὰ φῶτα μὲ τὰ μάτια ὁλάνυχτα. Ὕστερα ἔφυγε ἀπ' ἄλλο δρόμο. Καὶ τὸ τραγοῦδι του ἀντηχοῦσε ξέθαρο τριγύρω.

ΑΧΩΡΙΣΤΟΙ

Στοὺς σοφοὺς, ποῦ χάνονται ζητῶντας τὴν ἀλήθεια, θὰ μαρτυρήσω ἕνα γνωστό τους μυστικό.

Ἀπὸ τῆς μάννας τὴν ἀγάπη πρωτοβγῆκε στὸν κόσμο τὸ τραγοῦδι.

Μικρὸ τὸ πλασματάκι αὐτὸ ἀγρυπνοῦσε στὸν ὕπνο τοῦ παιδιοῦ. Καὶ πλάγιαζε στὴν κούνια του ἀγκαλιὰ μὲ τὸ παιδάκι.

Ξυπνοῦσε, θυμωμένο, λυπημένο τὸ παιδί; Ὁ συνομήλικος ὁ σύντροφός του, τὸ καλόπιανε, τὸ χάϊδευε, τὄκανε νὰ λησμονήσῃ κάθε φόβο, κάθε φάντασμα λυπητερὸ, γέννημα τοῦ ὕπνου.

Καὶ ὅλη τὴν ἡμέρα δὲν τ' ἄφινε ἀπὸ κοντά του τὸ παιδάκι. Καὶ τὴ νύχτα σὰν ξυπνοῦσε, κύταζε νὰ τοῦ ξαναφέρῃ τὸν ὕπνο του γλυκόν. Καὶ τὴν αὐγὴ παράστεκε στὸ ξύπνημά του πρόσχαρο. Κατὰ τὴν ὥρα, καὶ τὴν ὄρεξη τοῦ παιδιοῦ, ἄλλαζε σκοπὸ κ' ἐκεῖνο. Γινόντανε κελάδισμα πουλιοῦ—ἄλλο ἀγάπης γέννημα!—γινόντανε χαμόγελο καὶ χάδι. Γινόντανε φιλί. Καὶ γινόντανε πόνου ἀνάκρασμα καὶ σπαραγμός.

Ἔτσι μεγάλωνε τὸ τραγοῦδι μαζὶ μὲ τὸ παιδί. Τἄτρεφε καὶ τὰ δυὸ τῆς μάννας ἡ ἀγάπη μὲ τὰ φιλιὰ καὶ μὲ τὸ γάλα της.

Ἀφοῦ παράτησε τὴν κούνια τὸ παιδὶ, ἀκολούθησε καὶ τὸ τραγοῦδι, πιστὸ, τὰ βήματά του. Ἄτολμοι στὴν ἀρχὴ, μὲ τὸν καιρὸ γνωρίζονταν καλύτερα οἱ δυὸ συντρόφοι. Κι' ὅσο τὸ παιδὶ μεγάλωνε, τόσο μεγάλωνε καὶ τὸ τραγοῦδι. Κ' ἔπαιρνε ἀπὸ τὲς χάρες τοῦ παιδιοῦ. Κ' ἔπαιρνε ἀπὸ τοὺς πόνους του καὶ τὲς πληγές του. Καὶ τὲς ἔκανε δικές του. Καὶ τὲς γύριζε βάρσαμα καὶ φίλτρα στὸ σύντροφό του. Τόσες τοὔβρισκε παρηγοριὲς, ὅσες ἐκεῖνος εἶχε πίκρες. Καὶ τοὔλεγε ἀκόμα τὸν κρυφὸ καϋμό του, ποῦ κι' ὁ ἴδιος δὲν τὸν ἤξερε. Καὶ μ' αὐτὸ μονάχα τονὲ γιάτρευε. Μάντευε τοῦ νοῦ του τὲς λαχτάρες, πρὶν ὁ ἴδιος τὲς νοιαστῇ, σὰ μάντης, σὰν προφήτης. Ἔκανε σοφὸ τὸ σύντροφό του μὲ τὰ κρυφὰ ποῦ τοῦ φανέρωνε. Καὶ γίνονταν κι' αὐτὸ σοφώτερο μὲ τὸν καιρό.

Περιπλεγμένοι οἱ δυὸ συντρόφοι, ἀκολουθοῦσαν τὸ ταξεῖδι τους. Καὶ φτάσανε στὸ πέρα τ' ἀκρογιάλι τῆς ζωῆς. Κι' ἀφοῦ ὁ γέρος πέθανε, τότες ἔπεσε στὸν τάφο του καὶ πέθανε κι' ὁ σύντροφός του.

Ι. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ.

ΧΑΛΑΣΜΟΣ

Ἀνεσάλευε τὴν παλιά του ἀλληλογραφία γιὰ νὰ σκοτώσῃ τὶς ὧρες ἑνὸς μελαγχολικοῦ δειλινοῦ. Ἔξαφνα τὸ μάτι του ἔπεσε πάνω σ' ἕνα μικρὸ, κατάλευκο χαρτάκι—μισὸ φύλλο συνειθισμένης ἐπιστολῆς—διπλωμένο στὰ τέσσερα.

Τὸ πῆρε στὰ χέριά του, τὸ ξεδίπλωσε καὶ διάβασε:

«Μὲ λησμόνησες; ἔλπιζε, ἡ δική σου.»

Αὐτὰ μονάχα τὰ λόγια, γραμμένα μ' ἕνα χαριτωμένο, λεπτὸ γυναικεῖο χαρακτῆρα. Τίποτ' ἄλλο.

*
* *

Μιὰ παλιὰ, σχεδὸν λησμονημένη ἱστορία ἄρχισε τότε νὰ ξετυλίζεται στὰ μάτιά του' μπρὸς, μὲ τὸ ἀργὸ καὶ κανονικὸ βῆμα τῶν Περασμένων ποῦ ἔρχονται βρυκολακιασμένα κι' ἀπρόσκλητα μέσ' ἀπ' τὰ βάθη τοῦ Χρόνου, νὰ μᾶς θυμίσουν τ' Ἀξέχαστα καὶ νὰ χλευάσουν τὴ δύναμη τοῦ Ἐγωϊσμοῦ μας. Μιὰ θλιβερὴ ἱστορία. Κάτι σὰ Ζωὴ καὶ σὰ Θάνατος.

Πῶς ἄρχισε καὶ πῶς ἐτελείωσε;

Ἀλοίμονο, ὅπως ἀρχίζουνε καὶ τελειώνουνε ὅλα στὸν κόσμον αὐτόν. Ἔτσι, χωρὶς λόγο, χωρὶς αἰτία. Μονάχα γιατὶ πρέπει καὶ γιατ' εἶναι Μοιραῖον.

Ἕνα αἴσθημα. Τὸ αἰώνιο αἴσθημα τοῦ Ποιητῆ ποὺ σ' ἕνα ἡδονικὸ σμίξιμο τῆς Καρδιᾶς καὶ τῆς Σκέψης του δημιουργεῖ τοὺς ὀνειρόκοσμους τῶν ὡραίων Ἀφθάστων καὶ τῶν Ἀγέννητων.

Ἔτσι κἰ αὐτός. Εἶχε ἀγαπήσει τ' Ἄφθαστα καὶ τ' Ἀγέννητα κάποτε. Ἕνα προσωπάκι ὠχρόλευκο μὲ δυὸ μεγάλα — ὦ, τὶ μεγάλα ποὺ ἤτανε—καταγάλανα μάτια. Ὁ Πόνος, ὁ κρυφὸς Πόνος τὰ στόλιζε μὲ μιὰ ὑπερκόσμια μελαγχολικὴ λάμψη. Ἔβλεπες τὰ ρίγη κάποιας ὀδύνης νὰ ταράζουν τοὺς ὅμορφους κόσμους τους κ' ἕνα σύννεφο μιᾶς ὑπέροχης ψυχικῆς ἀγωνίας νὰ καθρεφτίζεται μέσα στὶς γαλανὲς κόρες τους. Σοῦ μιλοῦσαν καὶ σοῦλεγαν χίλια παράπονα.

*
* *

Μέσα στὰ πρῶτα, τὰ παιδιακίσια του ὄνειρα εἶχε πρωτογνωρίσει τὸ ὠχρόλευκο ἐκεῖνο προσωπάκι μὲ τὴν ἀπείρως θλιμένη ματιά· ἤτανε τότε ἡ ξανθὴ βασιλοπούλα τῶν παραμυθιῶν, ποὺ νανούριζαν τὸν ἀμέριμνον ὕπνο του.

Ἀργότερα, τὴν ἔβλεπε Κόρη, νὰ προβάλῃ μέσ' ἀπ' αἱματοβαμένα συνεφάκια τῆς Δύσης, τὴν ὥρα ποὺ ἀργοπέθαινε ἡ μέρα. Τὸ κλάμα τοῦ χεινοπωριάτικου ἀνέμου ἔφερνε σ' αὐτιά του τὸ ὡραῖο παράπονό της καὶ ἡ παγωμένη πνοὴ τοῦ Βορριᾶ τοῦ χάριζε τὰ φιλιά της.

Μιὰ μέρα, τὴν ἀπάντησε ἔξαφνα μέσα στὸ μεγάλο Ναὸ τῆς Τέχνης, Γυναῖκα τέλεια. Ἕνα προσωπάκι ὠχρόλευκο, ντατελένιο.

Ὦ τίς ἀλησμόνητες ὧρες τῆς ἀγωνίας του! Τὰ καρδιόχτυπα τῶν πρώτων ἀμφιβολιῶν του.

Ἔπειτα μιὰ ματιὰ, ἕνα κίνημα τοῦ χεριοῦ, ἕνα τίποτα. Ἔπειτα μιὰ παρεξήγηση, ἔπειτα τὸ μικρὸ ἐκεῖνο χαρτάκι, τὸ λευκὸ—μισὸ φύλλο συνειθισμένης ἐπιστολῆς—μὲ χαριτωμένο παράπονο.

«Μὲ λησμόνησες; ἔλπιζε ἡ δική σου».

Δυὸ-τρία γράμματ' ἀκόμα γεμάτα πόθους, γεμάτα ἀγάπη, γεμάτα λατρεία. Μιὰ συνάντησις ἕνα θερμὸ ἀγκάλιασμα, λίγα φιλιά.

Τῆς ἔγραφε:

«... Σ' ἀγαπῶ μὲ κάποιο αἴσθημα, ποὺ εἶναι καὶ πατέρα καὶ μητέρας καὶ ἀδελφοῦ καὶ φίλου καὶ ἀντρὸς ἀφωσίωση. Ἡ ἰδέα τοῦ χαμοῦ σου μοῦ δίνει χίλιους θανάτους. Ἔλα, ἀγαπημένη μου, ἔλα τὸ γλιγορώτερο...»

Ἐκείνη τοῦ ἀπαντοῦσε:

«.... Μὴ στενοχωριέσαι καὶ μὴ βασανίζεσαι. Πρέπει νὰ μ' ἀγαπᾷς καὶ νὰ λές: Εἶναι δική μου....»

*
* *

Μονομιᾶς ἦρθ' ὁ μεγάλος Χαλασμός. Πῶς;.. Γιατί;

Ἡ παλιὰ, ἡ λησμονημένη αὐτὴ σχεδὸν ἱστορία, ποὺ ξετυλίχθηκε στὰ μάτια του μπρὸς, μὲ τὸ ἀργὸ καὶ κανονικὸ βῆμα τῶν περασμένων, ποὺ ἔρχονται βρυκολακιασμένα κι' ἀπρόσκλητα μέσ' ἀπ' τὰ βάθη τοῦ χρόνου νὰ μᾶς θυμίζουν τ' ἀξέχαστα, σταματάει εἴσαμε δῶ. Δὲν ἀπαντᾷ στὸ «Πῶς» αὐτὸ καὶ «Γιατί».

Ἦρθ' ὁ μεγάλος Χαλασμός. Φθάνει αὐτό. Ἦρθε χωρὶς λόγο, χωρὶς αἰτία. Μονάχα γιατὶ ἔπρεπε καὶ γιατ' ἦτον Μοιραῖον. Ἔτσι τὸ πρῶτο χεινοπωριάτικο φύσιμα, ξεκολνᾷ τὰ πέταλα ἀπὸ τ' ἄνθη καὶ τὰ σκορπίζει πεθαμένα στὸ χῶμα.

Ἀλεξάν. ΧΡ. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

JEAN DORNIS

ΜΑΤΘΙΛΔΗ ΣΕΡΑΟ

Ἀπὸ τὸ τελευταίως ἐκδοθὲν ἔργον «Τὸ σύγχρονον ἰταλικὸν μυθιστόρημα» τοῦ Ζὰν Ντορνὶς (Κα Γουλιέλμου Μπὶρ), ἀποσπῶμεν τὰς ἀκολούθους λαμπρὰς σελίδας, ἀφιερωμένας εἰς τὴν διάσημον Ἰταλίδα μυθιστοριογράφον Ματθίλδην Σεράο, ἡ ὁποία πρὸ μηνὸς ἐνεφανίσθη ὡς δραματικὸς συγγραφεὺς εἰς τὸ θέατρον «Réjane».

Ἡ Ματθίλδη Σεράο εἶναι φυσικὸν ἄνθος τῆς Μεσογείου. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1856, ἀπὸ μητέρα Ἑλληνίδα καὶ πατέρα Νεαπολίτην. Ὀρφανὴ ἀπὸ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας ὡδηγήθη εἰς Νεάπολιν ὑπὸ τοῦ πατρός της, ὁ ὁποῖος ἕνεκα λόγων πολιτικῶν διέμενεν ἐν ἐξορίᾳ. Ἀπὸ τὸ 1870 ἠδύνατό τις νὰ εὕρῃ εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Νεαπόλεως ἄρθρα καὶ διηγήματα μὲ τὴν ὑπογραφὴν «Τουφφολίνα», προϊόντα τῆς νεανικῆς γραφίδος τῆς δεσποινίδος Σεράο. Ἡ Νεάπολις εὐχαρίστως ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς νεαρᾶς κόρης, καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ἐμειδίασεν εἰς τὴν μέλλουσαν ἐπίσημον ζωγράφον της.

Ἡ συμπάθεια αὕτη ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν συνάντησιν τῶν πολιτικῶν των ἰδεῶν. Ἡ Νεάπολις καὶ ἡ Σεράο ἦσαν μοναρχικοὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ὑπέφερον κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἀπὸ τὴν κάπως ἀγροῖκον ἐπαφὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἦλθε τότε τὸ μέγα μεσημβρινὸν βασίλειον μὲ τοὺς «νικητὰς τοῦ βορρᾶ». Οἱ «Νικηταὶ», ὅμως «τοῦ Βορρᾶ» ἠννόησαν καλῶς, ὅτι ἔπρεπε νὰ κάμουν ἐκεῖ μίαν κατάκτησιν ἀφοῦ ἔδοσαν ἀπὸ τότε εἰς τὴν Νεάπολιν τὸν πρίγκηπα ἐκεῖνον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Σοβοϊκὸς οἶκος ἐσκόπευεν νὰ θεμελιώσῃ τὴν βασιλικὴν γενεάν.

Ἀλλὰ τὸ πλαίσιον τοῦ «Διηγήματος» ἐφαίνετο ἤδη πολὺ στενὸν εἰς τὴν δεσποινίδα Σεράο, ὥστε νὰ περιλάβῃ τὴν νεανικὴν θέρμην τῶν πεποιθήσεών της. Ἠθέλησε νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὴν καθαρὰν πολιτικὴν ὅπου μᾶς ἀπεκάλυψε ἕνα ἀπὸ τὰ θαυμασιώτερα δημοσιογραφικὰ τάλαντα τὰ ὁποῖα παρήγαγεν ὁ δέκατος ἔννατος αἰών. Ἀρέσκεται νὰ προτρέπῃ, νὰ συμβουλεύῃ, νὰ καυτηριάζῃ, νὰ εἶναι εὔγλωττος. Πράγματι ἡ θαυμασία αὕτη γυνὴ γράφει καθ' ἑκάστην ἐκτὸς τῶν καθαρῶς φιλολογικῶν ἔργων της, πολλὰς στήλας τῆς ἐφημερίδος της καὶ δύο ἕως τρεῖς σελίδας μυθιστορημάτων, τὰ ὁποῖα δημοσιεύει μὲ ψευδώνυμον εἰς τὰς λαϊκὰς ἐφημερίδας. Μένει συχνὰ εἰς τὸ τυπογραφεῖον μέχρι τῆς τρίτης πρωϊνῆς. Παρευρίσκεται εἰς ὅλας τὰς πρώτας παραστάσεις τῶν θεατρικῶν ἔργων, εἰς τὰς δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς ἑορτάς, γινομένη παντοῦ δεκτὴ μετ' ἐνθουσιώδους ἀγάπης. Διευθύνει τὴν πατρικήν της περιουσίαν, ἐπαγρυπνεῖ φιλοστόργως ἐπὶ τῶν τέκνων της, διευθύνει μίαν δευτέραν ἐφημερίδα φιλολογικὴν, τρέχει εἰς τὴν Ρώμην εἰς κάθε πολιτικὴν περίστασιν, ὑπαγορεύει τὴν ἀλληλογραφίαν της, πολιτικὰ ἄρθρα, μὲ διαύγειαν ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων, ἀκρίβειαν κρίσεως ὅσην ὀλίγοι τῶν πεπειραμένων δημοσιογράφων ἔχουν. Ἐπὶ πλέον κάμνει κατ' ἔτος διαλέξεις εἰς τὴν Νεάπολιν, Ρώμην, Φλωρεντίαν, καὶ εὑρίσκει καιρὸν νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, νὰ ταξειδεύσῃ μέχρι τῆς Παλαιστίνης, νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ καὶ νὰ κλαύσῃ ἐκεῖ τόσον εἰλικρινῶς, ὥστε νὰ ἐπανέλθῃ ἔμπλεως μυστικισμοῦ.

Μία λεπτομέρεια, ἀρκετὰ σημαντικὴ διὰ τὸν βίον της, δεικνύει πῶς παλαίει πρὸς τὰ ἐμπόδια τὰ ὁποῖα φράσσουν τὸν δρόμον εἰς τὴν θαυμασίαν αὐτὴν δραστηριότητα.

Ὅταν ἤρχιζε νὰ ἐπισύρῃ τὴν ἀγάπην τῶν Νεαπολιτῶν διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἀνέλυε τὰ ἤθη των, ἐφανέρωνε τὰς λύπας των, ἀπῄτει θεραπείαν τῶν κακῶν των καὶ κάποιαν λεπτότητα διὰ τὴν εὐαισθησίαν των, μία μόνη παράφωνος φωνὴ ὑψώθη κατ' αὐτῆς, φωνὴ λογίου τοῦ ὁποίου ἡ ἐπίδρασις ἦτο σημαντικὴ, τοῦ κριτικοῦ Ἐδουάρδου Σκαρφόλιο. Ἡ Ματθίλδη Σεράο ἐδέχθη τὸν ἀγῶνα, καὶ ὀλίγα ἔτη μετέπειτα, αὐτὸς ὁ Ἐδουάρδος Σκαρφόλιο ἐγίνετο σύζυγός της καὶ διηύθυνε μετ' αὐτῆς ἐπί τινα χρόνον τὸ ἔγκριτον τῆς Νεαπόλεως φύλλον «ἡ Πρωΐα».

Βεβαίως εἰς συγγραφέα τόσον πολυάσχολον δὲν μένει καιρὸς διὰ τὴν λεπτολόγον ἐκείνην ἐπιμέλειαν τοῦ ὕφους, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει ἕνα Φλωμπέρ. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον εἶναι τὸ ἄτοπον τοῦ πάθους, τὸ ὁποῖον ὕστερα ἀπὸ τὰ ἅλματα ἐπιβάλλει στιγμὰς ἀδυναμίας. Εἰς τὸ ὕφος τῆς Σεράο ἀντανακλῶνται ἀκριβῶς αὐταὶ αἱ ἐξάρσεις καὶ καταπτώσεις. Οἱ πέραν τῶν Ἄλπεων λόγιοι κατηγοροῦσι τὸ ὕφος τοῦτο ἀποκαλοῦντες αὐτὸ χυδαίαν διάλεκτον τῆς Νεαπόλεως μετεφρασμένην εἰς ἄτεχνον Ἰταλικὴν γλῶσσαν. Καὶ αὐταὶ μὲν εἶναι αἱ ἀδυναμίαι της· ἐξ ἀντιθέτου ὅμως ἔχει τὴν ἔκφρασιν τοῦ λυρισμοῦ, τὴν λαμπρότητα καὶ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν ζωήν.

Ἡ Σεράο ἔχει τελείαν συναίσθησιν τῶν προτερημάτων καὶ τῶν ἀτελειῶν της ὡς συγγραφέως. Ἰδοὺ τὶ λέγει κάπου μὲ τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῆς εἰλικρίνειαν.

«..... Ναὶ, τὸ ὕφος μου εἶναι ἀτελές. Δὲν γνωρίζω νὰ γράφω! Βεβαίως θαυμάζω τοὺς καλῶς γράφοντας, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι καὶ ἐὰν ἠσθανόμην ἀκόμη τὴν δύναμιν αὐτὴν δὲν θὰ ἐπεχείρουν κἄν. Νομίζω ὅτι ἡ ζωντανὴ δύναμις τῆς ἐστερημένης μεγάλης ἀκριβείας γλώσσης μου καὶ αἱ συντετημέναι φράσεις τὰς ὁποίας μεταχειρίζομαι, προσδίδουν κάποιαν θέρμην εἰς τὰ ἔργα μου. Ἡ δὲ θέρμη αὕτη δὲν εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῆς ζωῆς, καὶ μάλιστα ὄχι μόνον τῆς προσωρινῆς ζωῆς; Ὑπάρχουν παραδείγματα ἔργων, τὰ ὁποῖα φέροντα αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα, διαφεύγουν περισσότερον κάθε ἄλλου τὴν καταστροφὴν τοῦ χρόνου. Τὸν Βέργαν, τὸν Δὲ Ροβέρτον, τὸν Καπουάνα, καὶ ἐμὲ, κατηγοροῦν διὰ τὸ πλημμελὲς τοῦ ὕφους. Ἔστω! ἀλλ' ἔχομεν κοινὸν τὸ ὁποῖον μᾶς παρακολουθεῖ καὶ μᾶς ἀναγινώσκει. Εἰξεύρετε ἐὰν οἱ μεταγενέστεροι δὲν θὰ παραδεχθοῦν τὴν κρίσιν του;»

Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ὕφος εἶναι προϊὸν περισυλλογῆς, πολὺ ὀλιγώτερον ἡ τελεία σύνθεσις ἐπιτυγχάνεται χωρὶς ἄνεσιν. Καὶ εἴδομεν πόσον ἐλλείπει ἡ ἄνεσις αὕτη ἀπὸ τὴν εὐγενῆ καὶ δραστηρίαν ζωὴν τῆς Σεράο. Εἰς ἓν ἔργον της ὡμίλησε περὶ ταξειδιώτου ὁ ὁποῖος δὲν εἰσέρχεται εἰς τὰ μουσεῖα, ἀλλ' ὁ ὁποῖος ἑλκύεται ἀπὸ τὸν θόρυβον τῆς ἀγορᾶς. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἔδωκε εἰς ἑαυτὴν τὸ ἰδιάζον χαρακτηριστικόν της. Πράγματι, φαντασθῆτε ἕνα πολυθόρυβον καὶ πολυποίκιλον πλῆθος, συνωθούμενον εἰς ἕνα σταθμὸν κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ σιδηροδρόμου ὁ ὁποῖος καταφθάνει ἀσθμαίνων καὶ πολυάσχολος, παραλαμβάνει αὐτὸ καὶ τὸ ἀπάγει μεταξὺ δύο σφυριγμάτων..... καὶ θὰ ἔχετε εἰκόνα, ἐμποιοῦσαν αἴσθησιν παραπλησίαν ἐκείνης τὴν ὁποίαν προκαλεῖ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀπεμονωμένου εἰς τὸ σπουδαστήριόν του πλησίον τῆς θερμάστρας κριτικοῦ ἡ ἀπνευστὶ ἀνάγνωσις κανενὸς ὡραίου δημοτικοῦ διηγήματος τῆς Σεράο. Ἀλλ' ἐὰν ἐλλείπῃ ἀπ' αὐτῆς σχεδὸν ἐντελῶς ὁ κλασικὸς καὶ φιλοσοφικὸς χαρακτὴρ καὶ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο αἴσθημα τῆς τάξεως τὸ ὁποῖον θριαμβεύει εἰς τὰ ἔργα τοῦ Γαλλικοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος, ἄλλα προτερήματα τὰ ἀναπληροῦσι, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτρέπουν, χωρὶς νὰ φανῇ κανεὶς ἄδικος, νὰ χρονοτριβῇ εἰς τὰς ἐλλείψεις αὐτὰς καὶ νὰ παραβλέπῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς δίδεται.

Μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι τὸ σπουδαιότερον προτέρημα τῶν μεσημβρινῶν λαῶν εἶναι ἡ ζωηρότης καὶ ἡ χάρις, καὶ ὅτι ἡ μία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς ἄλλης. Ἡ δὲ χάρις τὴν ὁποίαν δὲν ὑποστηρίζει ἡ ζωηρότης εἶναι ἄτονος, ἡ δὲ δύναμις τὴν ὁποίαν δὲν περιβάλλει ἡ χάρις εἶναι βαρβαρότης.

Μόνη ἡ Μεσημβρία προσδίδει ἀρτίαν τὴν χάριν εἰς τὰς ἐν αὐτῇ ἐκκολαφθείσας φυλάς. Τὰ δὲ διηγήματα τῆς Σεράο εἶναι κίνησις καὶ χάρις. Ἀντανακλοῦν τελείως τὰ ἔνστικτα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς τῆς Μεσημβρίας, τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ἠθικὰ, τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὸ πάθος. Ποία διαφορὰ τρόντι μεταξὺ τοῦ βίου ἑνὸς Νορβηγοῦ κλεισμένου ὄπισθεν τῶν διπλῶν παραθύρων του, ὁ ὁποῖος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δέχεται τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ διανομέως, τοῦ μόνου αὐτοῦ δεσμοῦ μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ διατηρήσῃ ἐντὸς ἅλμης πλησίον του νεκρὸν οἰκεῖον μέχρι τῆς τήξεως τῶν πάγων, διότι ἡ γῆ εἶναι πολὺ σκληρὰ ὥστε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν σκαπάνην, καὶ τοῦ εὐτυχοῦς Νεαπολίτου ὁ ὁποῖος ἑκάστην πρωΐαν πίνει ὡς γάλα τὸ γλυκὺ φῶς τοῦ θεοῦ. Ὁ πρῶτος τῶν δύο τούτων ζῇ κύπτων ἐπὶ τῶν ταραχῶν τῆς συνει-

δήσεώς του, κατοπρίζεται εἰς τὴν μόνωσίν του. Ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ ἐγωϊσμοῦ του δὲν ἐπαρκοῦν νὰ διατηρήσουν τὴν ὕπαρξίν του. Ἐνῷ ὁ δεύτερος εὐχαριστεῖται νὰ παρατηρῇ γύρω του, νὰ εὐρύνῃ τὸ πάθος του διὰ τοῦ πάθους τῶν ἄλλων. Δὲν ἔχει ἀνάγκην συλλογισμῶν, εἶναι πεπεισμένος ὅτι ἔχει μέσα του ψυχὴν, ὅτι ἡ ψυχὴ αὕτη τὸν καθιστᾷ ἐραστὴν ἢ ἐρωμένην τῶν ψυχῶν τῶν ἄλλων ἀνδρῶν, τῶν ἄλλων γυναικῶν αἱ ὁποῖαι κατοικοῦν τὴν Νεάπολιν καὶ ὅλον τὸν κόσμον. Αἰσθάνεται τόσην εὐχαρίστησιν νὰ βυθίζῃ τὴν ψυχήν του εἰς τὴν παγκόσμιον ψυχὴν, ὅσον κόπον αἰσθάνεται νὰ συγκεντρώσῃ ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος τοῦ Βορρᾶ.

Ἡ ἔννοια τῆς ψυχικῆς ἀδελφοσύνης πληροῖ ὅλον τὸ ἔργον τῆς γονίμου μυθιστοριογράφου Ματθίλδης Σεράο. Αὕτη δὲν προσπαθεῖ νὰ εἰσδύσῃ «εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ὄντων» μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν «ψυχὴν τῶν πραγμάτων». Αἰσθάνεται «πάλλουσαν τὴν ψυχὴν τῶν τόπων τοὺς ὁποίους διασχίζει». Πρὸ τοῦ Νείλου καταλαμβάνεται ὑπὸ μεγάλης αἰσθηματικῆς συγκινήσεως, θέλει «νὰ ἐννοήσῃ τὸν ποταμὸν αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ». Τὸ δῶρον τοῦτο τῆς παγκοσμίου συμπαθείας, μὲ μεγάλην ποικιλίαν εἰς τὴν συγκίνησιν καὶ εἰς τὸν ἀνώτερον ἔρωτα τῆς ζωῆς, ἔκαμε τὴν Σεράο ζωγράφον ἀπαράμιλον τοῦ περιβαλλοντος. Τὸ ἔργον της εἶναι αὐτὴ ἡ Νεαπολις μὲ τὰ λαμπρά της καὶ ἐρειπωμένα ἀνάκτορα, μὲ τὰς πτωχας της συνοικίας καὶ τὰ ρυπαρα των ὑπόγεια, μὲ τὰ λαοβριθῆ της «bassi», ἡ Νεάπολις μὲ τὴν σχεδὸν ἀνατολικήν της ποίησιν, τὰς δεισιδαιμονίας της, τὰς μυστικας της ἑταιρίας, τοὺς «καμορίστας» τοὺς παντοτε ἑτοίμους διὰ τὸν φόνον, τοὺς ἐργατας της προθύμους διὰ τὴν ὀκνηρίαν, τοὺς θρησκομανεῖς της, τοὺς τοκογλύφους της.... Καὶ ἐπὶ ὅλου αὐτοῦ «τοῦ κρατῆρος» μιᾶς περιπαθοῦς ἀνθρωπότητος καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου Βεζουβίου, βαρύνουν αἱ δριμύτητες ἡμιαφρικανικοῦ κλίματος, τὸ ὁποῖον ἀλληλοδιαδόχως κατεύναζει καὶ διαγείρει τὰ ζῳώδη ἔνστικτα. Εἶνε σχεδὸν ἀδύνατον νὰ γραψῃ κανεὶς μελέτην περὶ τῆς Νεαπολίτιδος μυθιστοριογραφου χωρὶς νὰ ἀναπολήσῃ τὴν Γεωργίαν Σάνδ. Ἴσως ἡ Γεωργία Σὰνδ τοῦ «τέλματος τοῦ διαβόλου», ἔλαβε μερικὰς ἀπὸ ἐκείνας τὰς προφυλάξεις τῆς τέχνης αἱ ὁποῖαι ἐπέσυραν τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Φλωμπὲρ, καὶ τὰς ὁποίας ἡ Ματθίλδη Σεράο οὐδέποτε ἐγνώρισεν. Ἀλλ' εἰς ὁλόκληρον τὸ ἔργον τῆς Γεωργίας Σὰνδ, διακρίνει κανεὶς εἰς σειρὰν ἀνταυγιῶν τὰς σκιαγραφίας ὅλων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι στιγμιαίως ἐπέδρασαν εἰς τὸ πνεῦμα της.

Ἡ Ματθίλδη Σεράο ἀντιθέτως, δέχεται ἐντυπώσεις μόνον ἀπὸ τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους διέρχεται καὶ ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν αἰσθημάτων, καὶ ἀντιδρᾷ πρὸς αὐτὰς μὲ δύναμιν πρωτοτυπίας, τῆς ὁποίας οὐδεμία γυνὴ μυθιστοριογράφος μᾶς παρουσίασε μέχρι τοῦδε παράδειγμα.

Ἀλεξάνδρεια — Μετάφρασις — Π.Κ.Τ.

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τὸ βιβλίον τῆς Αὐτοκρατείρας Ἐλισσάβετ.— Ἕλληνες ἀνθρωποφάγοι. — Αἱ φιλάνθρωποι Ἀθῆναι.— Ἄς χωρίσωμε! — Ἡ Αὐτοκράτειρα Ταϊτού.

Αἱ ἀνθρωποφαγικαὶ τάσεις τῶν χειριστῶν τῆς Ἑλληνικῆς πέννας, πουθενὰ δὲν ἐξεδηλώθησαν τόσον καθαρὰ ὅσον εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Χρηστομάνου. Ὁ κ. Χρηστομάνος ἔπεσεν ἕνα πρωῒ εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς βολὶς φωτεινὴ, ἀλλὰ καὶ σκορπίζουσα γύρω της ἀναστάτωσιν. Ζητῶν ν' ἀναγεννήσῃ τὸ Ἑλληνικὸν Θέατρον ἐπέρασεν ἕνα δρόμον τὸν ὁποῖον ἐστόλισεν ἀπὸ ἐχθρούς.

Ἀλλὰ τώρα ὁ Χρηστομάνος ἔβγαλε τὸ βιβλίον του. Δὲν θὰ ἀναλύσω τὸ βιβλίον διότι θὰ τὸ κάμῃ βέβαια αὐτὸ συνεργάτης σας εἰδικός. Θὰ περιορισθῶ εἰς τὸ γεγονός. Ἔβγαλε λοιπὸν ὁ Χρηστομάνος τὸ βιβλίον του καὶ

πρέπει πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐπεριμένετο. Καὶ ὁ Χρηστομάνος ἔδωκεν εἰς τὸ ἔργον του ὅλην τὴν περίτεχνον πρωτοτυπίαν μὲ τὴν ὁποίαν ὁ καλλιτέχνης αὐτὸς σφραγίζει κάθε ἔργον του. Ἀπὸ τὸ ἐξώφυλλον, παράξενον φευγαλέον μονόγραμμα, ὡς τὴν τελευταίαν σελίδα, φαίνεται ὁ Χρηστομάνος. Ὑπὸ τὴν ἁπλότητα λανθάνει ἡ πλέον βασανιστικὴ ἐκδήλωσις. Ὁ ἐκδότης τοῦ βιβλίου βεβαιώνει ὅτι ὁ Χρηστομάνος ἔφθασε νὰ κάμῃ ἑβδομῆντα δύω φορὰς τὴν διόρθωσιν μιᾶς σελίδος. Λέγουν ὅτι ὁ Φλωμπὲρ εἰς τὴν « Κυρίαν Μποβαρὺ » μόλις ἔγραφε μίαν σελίδα τὴν ἡμέραν φροντίζων ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ δύο φορὰς ἡ ἰδία λέξις εἰς μίαν σελίδα. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι ἔχομεν ἕνα Φλωμπέρ. Καὶ ὅμως ὁ Χρηστομάνος μοῦ παρεπονεῖτο χθὲς διὰ τὰ τυπογραφικὰ σφάλματα τὰ ὁποῖα ἔχει τὸ βιβλίον του.

Δὲν εἶναι γραμμένον εἰς κάθε διανοητικὸν ἄνθρωπον νὰ ζήσῃ καιρὸν πολὺν εἰς τὸ πλάϊ γυναικὸς διανοητικῆς, μὲ τὴν ὁποίαν νὰ συννοεῖται ἡ ψυχή του. Ἀκόμη περισσότερον δύσκολον εἶναι νὰ τύχῃ ἡ γυναῖκα αὐτὴ πλέουσα εἰς τὴν λάμψιν ἑνὸς θρόνου.

Εὐτυχὴς ἄνθρωπος ὁ Χρηστομάνος ἐπέτυχε ταυτοχρόνως καὶ τὰ δύο. Ἔζησε εἰς τὸ πλάϊ τῆς ποιητικωτέρας γυναικὸς καὶ τῆς ἰδανικωτέρας αὐτοκρατείρας. Ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν σκιὰν ἑνὸς θρόνου διακριτικὴ ὅπως περνᾶ ἕνας ποιητὴς καὶ ἀθορύβως ὅπως περνᾶ μία ψυχή. Εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ Σέμπρουν καὶ εἰς τὸ σελάγισμα τῶν φώτων τοῦ Ἀχιλλείου, ἔζησε τὴν ζωὴν πουλιοῦ τὸ ὁποῖον εἶναι τόσον σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον ὁ ἄνθρωπος δὲν ἁπλώνει τὸ χέρι του νὰ τὸ φοβήσῃ.

Τῆς σειρᾶς τῶν Λουδοβίκων τῆς Γαλλίας μᾶς ἔμειναν ἀφηγήσεις προσωπικαὶ, γραμμέναι ἀπὸ ὅλους ἐκείνους τοὺς εὐνοουμένους ἀμφοτέρων τῶν φύλων, οἱ ὁποῖοι ἐθορύβησαν εἰς τὰς Βερσαλίας. Μόνον μία γυναῖκα ἡ δούκισσα τοῦ Σεβρεῖγι, κατώρθωσε νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ψυχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄. Καὶ ὑπάρχουν οἱ νομίζοντες ὅτι ὅλη ἡ τεραστία βιβλιοπαραγωγὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ἀφορμὴν ὁ Ναπολέων, δὲν ἀξίζει μίαν σελίδα τοῦ ἁπλοῦ ἐκείνου ἰατροῦ Ρουαγιὲ ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἰατρὸς, ἀλλὰ ἦτο καὶ ποιητής. Τῆς Αὐτοκρατείρας Ἐλισσάβετ ἡ ψυχὴ ζωγραφίζεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Χρηστομάνου.

Καὶ ὅμως ὁ Ἑλληνικὸς τύπος ἐτήρησε σιγὴν συναγρίδος διὰ τὸ βιβλίον αὐτό. Δύο ἐφημερίδες δῆθεν φιλολογικαὶ, ἄλλοτε ἐφημερίδες, τώρα δὲ ἔντυπα τιθέμενα ἁπλῶς εἰς κυκλοφορίαν, κατεκρεούργησαν τὸ βιβλίον κ' ἔδωκαν ἀποσπάσματα ἀσύνδετα καὶ ἀσυνάρτητα. Εἰς τὰς ἄλλας διευθυνταὶ καὶ συντάκται ἐνθυμήθησαν τὸν Χρηστομάνον ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος εἶχε δυσαρεστήσῃ καὶ ἐγκατέλειψαν τὸν Χρηστομάνον ποιητὴν ὁ ὁποῖος ἔθελγε. Καὶ μόνον ὁ ὑπογράφων τὰς γραμμὰς αὐτὰς, ἐχθρὸς ἀμείλικτος, εἶπεν ὅ,τι ᾐσθάνετο διὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ τὸ ὁποῖον παντοῦ ἀλλοῦ θὰ ἦτο φιλολογικὸν γεγονὸς σημασίας ἐξαιρετικῆς Ἀλλ' οἱ χειρισταὶ τῆς Ἑλληνικῆς πέννας εἶναι ἀνθρωποφάγοι. Ὁ Σκαρὸν ἔλεγε διὰ τοὺς κληρικοὺς τῆς ἐποχῆς του ὅτι « ἀρκεῖ ἕνας ἄνθρωπος νὰ φορέσῃ ράσσον διὰ νὰ αἰσθανθῇ μέσα του ὁρμὰς σπαραγμοῦ ἀνθρωπίνης σαρκός ». Εἰς τὴν ἐποχήν μας καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα φθάνει νὰ πάρῃ κανεὶς μίαν πένναν εἰς τὰ χέρια του διὰ νὰ μεγαλώσουν οἱ κυνόδοντές του ὅπως τοῦ κάπρου.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δεινῆς αὐτῆς ἀλληλοφαγίας τὸ αἰσθάνονται καὶ οἱ χειρισταὶ τῆς Ἑλληνικῆς πέννας καὶ τὸ κοινόν. Οἱ πρῶτοι ἀντιλαμβάνονται πλέον καθαρὰ τὴν στασιμότητα τῆς παραγωγικῆς πνευματικῆς ἐργασίας. Τὸ κοινὸν ξεσυνειθίζει ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν περισσότερον νὰ διαβάζῃ. Ἡ ἐφημερὶς ἐξαπλώνεται παντοῦ, καὶ καταλαμβάνει τὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος. Μία ἀπὸ τὰς πενταλέπτους ἐφημερίδας ἐπώλησε τὸν παρελθόντα μῆνα εἰς τὰς ἐπαρχίας τέσσαρας χιλιάδας φύλλα περισσότερα χωρὶς νὰ ἐλαττωθῇ καμμίας ἄλλης ἡ κυκλοφορία. Τέσσαρες χιλιάδες νέοι ἀγορασταὶ — διότι οἱ τέσσαρες χιλιάδες ἀγορασταὶ ἀντιπροσωπεύουν δέκα χιλιάδες ἀναγνῶστας — προσετέθησαν. Ποῦ εὑρέθησαν αὐτοί; Μυστήριον. Ἀλλὰ εὑρέθησαν. Αὐτὸ εἶναι τὸ οὐσιῶδες.

Ἡ ἐφημερὶς λοιπὸν καταδιώκει ἀμειλίκτως πλέον τὸ βιβλίον καὶ ἡ συγγραφικὴ κίνησις ἐσταμάτησεν εἰς βαθμὸν ὁ ὁποῖος βεβαίως εἶναι δυσάρεστος. Δίδει ἡ ἐφημερὶς ἐκτὸς τῆς καθα-

ρῶς δημοσιογραφικῆς ὕλης, δίδει δύο ἢ τρία μυθιστορήματα, ἕνα ἢ δύο ἀναγνώσματα, ποιηματάκι προωρισμένον νὰ συγκινήσῃ τὰς εὐαισθήτους δεσποινίδας, διήγημα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄτεχνον καὶ ἀνόητον, ἕνα ἢ δύο χρονογραφήματα.Τώρα μεταφράζονται φρικωδῶς καὶ τὰ χρονογραφήματα τοῦ Ἀρδουὲν καὶ τοῦ Μαρρέ. Διατὶ μεταφράζονται αὐτὰ καὶ πρὸ πάντων διατὶ κακομεταφράζονται; Εἶναι ξένα καὶ δὲν ἐνδιαφέρουν τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην. Ἀλλὰ ἡ ἐφημερὶς ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ὕλην. Αἱ στῆλαί της ἀνοίγονται καθ' ἡμέραν ὅπως ὁ πίθος τῶν Δαναΐδων. Πρέπει τὸ πιθάρι νὰ γεμίσῃ. Καὶ γεμίζει. Ἀδιάφορν πῶς γεμίζει. Τὸ ποσὸν ἔχει σημασίαν ἐδῶ. Ἡ ποιότης δὲν ἐξετάζεται.

Ἔπειτα ἀπὸ αὐτὴν τὴν πλημμύραν τῆς φιλολογικῆς — ποῦ ὁ Θεὸς νὰ τὴν κάμῃ φιλολογικὴν — ὕλης ποῦ σερβίρουν δύο φορὰς τὴν ἡμέραν αἱ ἐφημερίδες, τὸ βιβλίον δὲν εἰμποροῦσε νὰ ἔχῃ τύχην καὶ δὲν τὴν ἔχει. Ἐὰν ρίψῃ κανεὶς ἕνα βλέμμα εἰς τοὺς καταλόγους τῶν ἐκδοτῶν τοῦ Κορομηλᾶ, τοῦ Βλαστοῦ, ἀκόμη καὶ τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς « Ἑστίας » ἕως τὰ 1885 θὰ ἴδῃ ὅτι τακτικώτατα πεζογράφοι καὶ ποιηταὶ ἔδιδαν προϊόντα τῆς ἐργασίας των εἰς τὸ κοινὸν τὸ ὁποῖον ἠγόραζε μὲ τόσην προθυμίαν τὰ βιβλία, ὥστε αἱ ἐκδόσεις ἐξηντλήθησαν.

Σήμερον φιλολογικὸς ἐκδότης δὲν ὑπάρχει. Ἔχομεν ἀκόμη πολλοὺς ἀπὸ τοὺς παλαιούς μας λογίους. Ἐκάμαμεν καὶ νέους εἰς τὸ μεταξύ. Ποῦ εἶναι ὅλων αὐτῶν τὰ βιβλία; Δὲν ὑπάρχουν. Ὁ Προβελέγγιος δὲν ἔχει ἐκδώσῃ τὰ ἔργα του. Ὁ Παλαμᾶς μόλις κατορθώνει ποῦ καὶ ποῦ νὰ ἐκδώσῃ ἕνα τόμον. Ὁ Ξενόπουλος δὲν θὰ ἐτύπωνε βιβλίον ἂν δὲν εἶχε τὴν ὑποστήριξιν τῆς « Διαπλάσεως τῶν Παίδων » εἰς τὴν ὁποίαν ἐργάζεται. Ὁ Νιρβάνας περιορίζεται εἰς ὀλιγοσέλιδα φυλλάδια. Ὁ Μαλακάσης δὲν συνεκέντρωσε τὰ ποιήματά του. Ὁ Ἄννινος ἀπὸ τὸ 1890 δὲν ἐπλησίασεν εἰς τὸ τυπογραφεῖον, ὁ Πολέμης τὸ ἴδιον, τὸ ἴδιον καὶ ὁ Σουρῆς. Καὶ οἱ νέοι; Αὐτοὶ τρέμουν πρὸ τῆς ἰδέας ὅτι θὰ ὑπογράψουν συνάλλαγμα πρὸς τὸν τυπογράφον, συνάλλαγμα τὸ ὁποῖον ἴσως δὲν κατορθωθεῖ νὰ πληρωθῇ καὶ τὸ ὁποῖον θὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν φυλακήν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι πέρυσιν εἴκοσι ἀπὸ ἡμᾶς ἐκάμαμε τὴν ἀπόπειραν νὰ δημοσιεύσωμεν τὰ διηγήματα τοῦ Παπαδιαμάντη. Μᾶς ἔθλιβεν ἡ ἰδέα ὅτι ἕνας Παπαδιαμάντης, ὁ ὁποῖος ἐσκόρπισε τὴν ὡραίαν, τὴν ἐξόχως Ἑλληνικήν του ἐργασίαν παντοῦ, δὲν εἶχε συγκεντρωμένον εἰς ἕνα τόμον τὸ σπινθηροβόλημα τοῦ Ἑλληνικοῦ του ἐγκεφάλου. Καὶ ἔπειτα ἀπὸ σκέψεις καὶ διαβούλια ἐχωρίσθημεν χωρὶς νὰ δημοσιεύσωμεν οὔτε τὴν ἀγγελίαν. Εἴκοσι ἄνθρωποι δὲν εἴχαμεν κατορθώσῃ νὰ πείσωμεν ἕνα ἐκδότην νὰ ριψοκινδυνεύσῃ χιλίων πεντακοσίων δραχμῶν ποσόν. Καὶ ὁ Παπαδιαμάντης μένει ἀνέκδοτος.

Ὅταν διεκηρύχθη εἰς τὸ Πανελλήνιον ὅτι ὁ Μαρασλῆς διαθέτει ποσὸν ἑπτακοσίων χιλιάδων φράγκων διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Μαρασλείου βιβλιοθήκης, ἐνομίσαμεν ὅτι ἐλύθη ἐπὶ τέλους τὸ ἐκδοτικὸν ζήτημα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἴδατε ὅμως τί δρόμον ἐπῆρε ἡ βιβλιοθήκη ἐκείνη. Σοφοὶ διδάσκαλοι τοῦ Πανεπιστημίου μετέφρασαν πρὸς 50 φρ. χρ. τὸ τυπογραφικὸν φύλλον ὅλα τὰ ἀρχαιότερα καὶ ὀγκωδέστερα ἄχρηστα βιβλία τῆς Γερμανίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας. Ἂν ἐξαιρέσῃ κανεὶς ἕνα τόμον τοῦ Σολωμοῦ τοῦ ὁποίου τὸν πρόλογον κατ' ἀπίστευτον συγκατάβασιν τῶν δασκάλων ἔγραψεν ὁ Παλαμᾶς, ἀμφιβάλλω ἂν εἰς τὴν ἀτελείωτον γραμμὴν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς ὑπάρχει ἀκόμη ἄλλο Ἑλληνικὸν βιβλίον.

Αἱ ἐφημερίδες μᾶς εἰδοποίησαν χθὲς ὅτι ὁ Βασιλεὺς δεχθεὶς εἰς ἀκρόασιν τὸν κ. Ἐλευθερουδάκην, ἰδιοκτήτην τοῦ Διεθνοῦς Βιβλιοπωλείου, τὸν ἠρώτησε πῶς πηγαίνει ἡ πνευματικὴ κίνησις τοῦ τόπου. Προφανῶς ἡ Μεγαλειότης του ἔκαμε τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἁπλῶς διὰ νὰ εὕρῃ κάποιαν ἀφορμὴν ὁμιλίας κατὰ τὰ τρία ἢ τέσσαρα λεπτὰ ποῦ θὰ διήρκει ἡ ἀκρόασις. Διότι ὁ διευθυντὴς τοῦ Βιβλιοπωλείου τὸ ὁποῖον φέρει ὅλα τὰ ξένα βιβλία καὶ δὲν ἔχει οὔτε ἓν Ἑλληνικόν, δὲν ἦτο ὁ κατάλληλος διὰ νὰ δώσῃ πληροφορίας περὶ τῆς πνευματικῆς κινήσεως τοῦ τόπου.

Ὁ κ. Ἐλευθερουδάκης θὰ ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ ὅτι ὅλα τὰ Γαλλικὰ μυθιστορήματα, καὶ ἐκεῖνα ἀκόμη τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν καμμίαν ἀπολύτως ὑπόληψιν εἰς τὴν Γαλλίαν, κυκλοφοροῦν

εὐρύτατα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτι ὁ Πιὲρ Λοτὶ ἐξώδευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας τριακοσίας «*Ἀπογοητευμένας*» αἱ ὁποῖαι μάλιστα παρηγγέλθησαν τηλεγραφικῶς. Ἐκτὸς ὀλίγων ὡραίων ἐξαιρέσεων ἡ ἀνωτέρα Ἀθηναϊκὴ κοινωνία καταγίνεται ἀκόμη εἰς τὸ νὰ χάφτῃ μακαρίως ὅ,τι τῆς σερβίρει ἡ Γαλλικὴ φιλολογία, ἄνευ τῆς παραμικρᾶς διακρίσεως. Καὶ κανὲν δεῖγμα ἐνισχύσεως δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὰ ὕψη. Ἀφ' ὅτου ὁ βασιλεὺς ἠκολούθησε πεζὸς τὴν κηδείαν τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου, ὡς ἐθνικοῦ ποιητοῦ, δὲν ἐνθυμούμεθα δεῖγμα ὑψηλῆς εὐνοίας πρὸς Ἕλληνα γράφοντα. Καὶ ὅμως χθὲς τὸ ἀπόγευμα εἰς τὴν αὔθουσαν τοῦ Παρνασσοῦ, ἀσήμαντος Γάλλος λογογράφος ὁ κ. κόμης Μοντοζὸν, συνεκέντρωσε τὴν ἐκλεκτοτέραν Ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν διὰ νὰ τῆς εἴπῃ κοινοτυπίας ἀφορήτους μὲ πέντε δραχμὰς εἴσοδον.

Εὐτυχῶς οἱ Ἕλληνες ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, ἀπέναντι αὐτῆς τῆς στάσεως, ἐτήρησαν στάσιν ἀνάλογον. Σήμερον ὅλοι σχεδὸν εἶναι ἄνθρωποι κοσμικοὶ τέλειοι, καλοῦνται παντοῦ, εἰσέρχονται εἰς ὅλα τὰ σαλόνια, καὶ ὁμιλοῦν δι' ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα, παρὰ διὰ τ' ἀφορῶντα τὴν τέχνην των.

— Δὲν μᾶς ἀπαγγέλλετε κάτι τι; ἔλεγε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μία οἰκοδέσποινα εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους της, ἕνα ἀπὸ τοὺς μᾶλλον χαριτωμένους ποιητάς μας.

— Δὲν βαρυέσθε, εἶπεν ἐκεῖνος ὑψώνων τοὺς ὤμους. Εἶναι τόσο ὡραῖο τὸ τσάϊ σας! Περνοῦμε τόσο καλὰ ἐδῶ! Οἱ στίχοι θὰ ἐξαφανίζοντο μέσα εἰς αὐτὴν τὴν συντροφιά.

Καὶ τὸ ποίημα δὲν ἀπηγγέλθη

Ὑπάρχει καμμία ἐλπὶς νὰ ἀλλάξουν οἱ καιροὶ, νὰ διορθωθοῦν τὰ πράγματα, νὰ γίνῃ ἡ μεταβολὴ ποῦ χρειάζεται περισσότερον εἰς τὸ κοινὸν παρὰ εἰς τοὺς γράφοντας; Κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἀσφαλὴς προφήτης ἑνὸς τέτοιου μέλλοντος. Ὁ κόσμος πάει στὰ στραβὰ, λέγει κάποι ὁ Σαίξπηρ. Ὁ Ἕλλην ἀναγνώστης πάει στὰ στραβώτερα. Ἡ ἐποχή μας παρουσιάζεται πτωχὴ εἰς πνεῦμα. Ἐκεῖνοι ποῦ τὸ ἔχουν τὸ κρατοῦν γιὰ τὸν ἑαυτόν των. Ἡ Ἑλληνικὴ ἀναγέννησις ἦλθε μὲ περισσοτέρας ἐλπίδας καὶ ἔδωσεν ὀλιγώτερα ἀποτελέσματα. Δὲν ὑπάρχει τίποτε ποῦ νὰ δίδῃ τὸν ἀκριβῆ χαρακτηρισμὸν μιᾶς ἐποχῆς ὅσον ἡ πνευματική της παραγωγὴ καὶ ὑπάρχουν σήμερον οἱ διακηρύττοντες ὅτι καὶ ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν σημαντικώτερον διὰ τὴν ἀνθρωπότητα εἶναι τὸ γεγονὸς τῆς ἐμφανίσεως τῶν Ἐγκυκλοπαιδιστῶν. Ὅπως δήποτε Γαλλικὴ ἐπανάστασις χωρὶς τοὺς Ἐγκυκλοπαιδιστὰς δὲν θὰ ὑπῆρχε. Ἂς περιμένῃ λοιπὸν τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν ἡμέρας καλλιτέρας δι' αὐτὸ, διότι ἐπὶ τέλους οἱ γράφοντες τὸ ἐπῆραν ἀπόφασιν ὅτι γράφουν διὰ τὸν ἑαυτόν των.

*
* *

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ Ἀθῆναι ἀπερροφήθησαν ἀπὸ τὴν φιλανθρωπείαν. Ὁ χειμὼν εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν φιλάνθρωπος ἐποχή. Ὁ Πὼλ-Ἀδὰμ ἔγραφε κάποτε μίαν ὡραιοτάτην ἐντύπωσιν περὶ τοῦ χειμῶνος, ὁ ὁποῖος παρὰ τὴν γενικὴν πεποίθησιν, εἶναι ἡ ὡραιοτέρα ἐποχὴ διὰ τοὺς πτωχούς. Ὅλοι τοὺς ἐνθυμοῦνται, τοὺς προστατεύουν, τοὺς στέλλουν δῶρα. Τὸ καλοκαῖρι οἱ φιλάνθρωποι φεύγουν, πηγαίνουν εἰς τὰ λουτρὰ, εἰς τὰ παράλια, ταξειδεύουν, ἀλλάσσουν ἐντυπώσεις, ἔχουν τόσους πειρασμοὺς οἱ ὁποῖοι τοὺς κάμνουν νὰ λησμονήσουν τὸ καθῆκον τῆς φιλαλληλίας, τὸ κατ' ἐξοχὴν καθῆκον τοῦ αἰῶνος μας. Τὸ καλοκαῖρι οἱ πτωχοὶ ἔχουν βέβαια ὀλιγωτέρας ἀνάγκας. Τὴν θέρμανσιν ἀναλαμβάνει ὁ βασιλεὺς ἥλιος καὶ ἡ τροφὴ εἶναι εὐθηνωτέρα καὶ ἡ στέγη εἶναι περισσότερον οἰκονομικὴ καὶ αἱ ἀσθένειαι ἀραιώτεραι καὶ οἱ Ἅγιοι δὲν εἶναι τόσον πυκνοὶ σύροντες μαζῆ των ὑποχρεώσεις δώρων καὶ εὐωχιῶν. Ἀλλ' ὅπως δήποτε ἔχουν ἀνάγκας οἱ πτωχοί. Καὶ αὐτὰς τὰς ἀνάγκας δὲν τὰς ἐνθυμοῦνται οἱ πλούσιοι ταξειδεύοντες εἰς τὰ χιονοσκεπῆ βουνὰ τῆς Ἑλβετίας ἢ τρέχοντες νὰ ἴδουν τὸν ἥλιον τοῦ μεσονυκτίου εἰς τὴν Νορβηγίαν.

Ἡ διευθύντρια ἑνὸς τῶν φιλανθρωπικῶν ἀσύλων τῶν Ἀθηνῶν χωρὶς νὰ διαβάσῃ τὸ ἄρθρον τοῦ Πὼλ Ἀδὰμ, μοῦ ἔλεγε προχθὲς ὅταν τὴν ἠρώτησα πῶς πηγαίνει τὸ ἄσυλόν της.

— Τώρα τὸν χειμῶνα τὰ καταφέρνομε. Ἀλλὰ τὸ καλοκαῖρι, εἶναι φρικτὴ ἡ κατάστασίς μας. Ἐδῶ μέσα ὅλοι εὐχόμεθα νὰ διαρκῇ ὁ χειμὼν τοὐλάχιστον ἕως τὸν Ἰούνιον.

Τώρα λοιπὸν ποῦ εἶναι χειμὼν ἀκόμη, εἶναι ἀφάνταστον τὸ τί γίνεται διὰ λόγους φιλανθρωπικοὺς εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ ἄνθρωποι χορεύουν

διὰ λόγους φιλανθρωπίας, ἀκούουν μουσικὴν διὰ λόγους φιλανθρωπίας, πίνουν τσάϊ πικρὸν διὰ λόγους φιλανθρωπίας, ψαρεύουν μέσα εἰς βαθύτατα καλάθια γεμισμένα μὲ πίτουρα, παίζουν εἰς τ' ἀλογάκια, κυρτολογοῦν, φλερτάρουν, ἐρωτεύονται, ζηλεύουν, χωρίζουν καὶ ὑπανδρεύονται, ὅλα αὐτὰ χάριν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Ἐπὶ ἕνα μῆνα τώρα δὲν παρέρχεται ἡμέρα νὰ μὴ κινηθῇ μία χορδὴ τῆς φιλαλληλίας μας Κυρίαι καὶ δεσποινίδες στριφογυρίζουν παντοῦ, μοιράζουν εἰσιτήρια, σφίγγουν χέρια, γράφουν πυρετωδῶς, συνεννοοῦνται, πονοκεφαλοῦν, καταδιώκουν. Τέσσαρες χιλιάδες ἄνθρωποι—δὲν θὰ εἶναι βεβαίως περισσότεροι—πληρώνουν τὰ ἔξοδα αὐτῆς τῆς κινήσεως. Εἶναι οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι ποῦ εἰσέρχονται εἰς τὸ μπαζὰρ τοῦ Παρνασσοῦ, χορεύουν χάριν τῶν Ἀνιάτων, ἀκούουν τραγούδια ὑπὲρ τῶν φθισικῶν, πίνουν τσάϊ ὑπὲρ τῶν ἀστέγων, παίζουν εἰς τ' ἀλογάκια ὑπὲρ τῶν προσφύγων, κάμνουν κόρτε ὑπὲρ τῶν κωφαλάλων, φλερτάρουν ὑπὲρ τοῦ ὀφθαλμιατρείου. Ἡ ἀνθρωπίνη δυστυχία ὑπὸ ὅλας της τὰς μορφὰς τοὺς καλεῖ εἰς ἀπολαύσεις, καὶ ποτὲ ἡ λύπη δὲν κατώρθωσε νὰ ἐνδυθῇ πλέον μυρωμένα φορέματα καὶ νὰ ὁπλισθῇ μὲ προκλητικώτερα μειδιάματα ἀπὸ τώρα. Ὑπάρχουν κυρίαι τὰς ὁποίας δὲν θὰ ἰδῆτε οὔτε εἰς κοσμικὰς σύγκεντρώσεις οὔτε εἰς τὸν χορὸν τῶν Ἀνακτόρων, οὔτε εἰς καμμίαν ἄλλην ἑορτὴν ἐπιδείξεως καὶ ὅμως θὰ τὰς ἰδῆτε νὰ γυρίζουν ἀκούραστοι εἰς ἕνα φιλανθρωπικὸν χορόν. Οἱ μαγειροϋπάλληλοι, ἔχοντες ταμεῖον βοηθείας διὰ τοὺς καθισταμένους ἀνικάνους ἐκ τῆς ἐργασίας θὰ χορεύουν μεθαύριον τὸ βράδυ μὲ τὴν κυρίαν των ἡ ὁποία ὅλας τὰς ἄλλας ἡμέρας θὰ γκρινιάζῃ ὅτι τῆς κάμνουν ἄσχημα τὸ φαγητόν. Ἡ ἀπόλυτος δημοκρατικὴ ἰσότης δὲν κατωρθώθη πουθενὰ ἀλλοῦ τόσον τελεία ὅσον εἰς μίαν αἴθουσαν ὅπου χορεύει ἡ φιλανθρωπία. Ὑπάρχει ἡ εἰδικὴ παραγωγὴ «ὡραίων» δι' αὐτὰς τὰς περιστάσεις. Εἶναι αἱ «ὡραῖαι» αἱ ὁποῖαι «δὲν ἐβγῆκαν ἀκόμη εἰς τὸν κόσμον» τὰ φυντανάκια τὰ ὁποῖα δὲν παρουσιάσθησαν εἰς τὸν χορὸν τῶν Ἀνακτόρων. Αὐτὰ θὰ τὰ ἰδῆτε εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς φιλανθρωπείας. Εἰς ἕνα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χοροὺς οἱ ὁποῖοι τιμῶνται συχνὰ καὶ ἀπὸ τοὺς πρίγκηπας, μία πριγκήπισσα ἐχόρευσε μὲ νεαρὸν βαφέα, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο βέβαια τόσον φιλάνθρωπος ἂν δὲν ἦτο τόσον φιλόδοξος.

Εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν τὸ σύνθημα τὸ δίδει ἡ Βασιλικὴ οἰκογένεια. Ὅλα τὰ μέλη τῆς Βασιλικῆς οἰκογενείας ὄχι μόνον προστατεύουν καθένα ἀπὸ ἕνα ἢ δύο σωματεῖα ἀλλὰ καὶ πρωτοστατοῦν εἰς τὴν ἐνέργειαν ὑπὲρ αὐτῶν. Ἡ βασίλισσα εἶναι προστάτις τοῦ Πτωχοκομείου καὶ αὔριον θὰ συνεδριάζῃ μὲ τὰς κυρίας τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν διοργάνωσιν τῆς ἑορτῆς. Ἡ πριγκήπισσα Σοφία, προστατεύει τὸ συσσίτιον καὶ τὸ νοσοκομεῖον τῶν παίδων. Καὶ τὰ δύο ἔχουν φιλανθρωπικὰς ἑορτὰς αἱ ὁποῖαι ἂν δὲν ἔγιναν θὰ γίνουν. Ἡ Μ. δούκισσα Μαρία ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς σταθμοὺς τῶν πρώτων βοηθειῶν, ὁ πρίγκηψ Γεώργιος διὰ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον, ὅλοι οἱ ἄλλοι διὰ κάτι τι. Ἡ νέα πριγκήπισσα Μαρία λέγεται ὅτι εἶναι ὑπὲρ τῆς δράσεως τῶν ὑγιῶν. Ἀνήκουσα εἰς περιβάλλον διανοητικὸν ἀγαπᾷ τὰς τέχνας, καὶ φαίνεται ὅτι ἔχει σκοπὸν νὰ πάρῃ ἄλλον δρόμον. Ἀρκετὰ ἐργάζεται διὰ τοὺς πάσχοντας ἡ Ἀθηναϊκὴ κοινωνία, τόσον ἀρκετὰ ὥστε καὶ κάποιο διαζύγιον ψιθυρίζεται ἕνεκα φιλανθρωπικῶν λόγων. Ὁ σύζυγος γνωστοτάτης Ἀτθίδος κυρίας, ἡ ὁποία τὸν χειμῶνα ἀφιερώνεται ὁλόκληρος εἰς τὴν φιλανθρωπίαν ἀπελπισθεὶς νὰ τρώγῃ διαρκῶς μόνος του τὸ μεσημέρι καὶ νὰ στριφογυρίζῃ κάθε βράδυ εἰς αἰθούσας εἰς τὰς ὁποίας ἡ φιλανθρωπία ὀργιάζει, ἐπρόφερε τὴν τρομερὰν λέξιν τοῦ Σαρδοῦ «Ἂς χωρίσωμε!»

Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔχομεν καὶ τὴν ἄλλην μορφὴν τῆς φιλανθρωπίας, τὴν φιλανθρωπίαν ποῦ ὑπονομεύει θεμέλια οἴκων. Αὐτὴν τὴν φιλαλληλίαν δὲν θὰ τὴν ἤθελεν οὔτε ὁ μέγας διδάσκαλος τῆς Ἰουδαίας.

Καὶ μία εἴδησις ἐνδιαφέρουσα τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Αἰγύπτου. Ἀπὸ χθὲς ἡ Αὐτοκράτειρα Ταϊτοῦ μὲ τὰ μεγάλα Αἰθιοπικὰ μάτια, γεμάτα ἔκφρασιν, ἔργον τοῦ νεαροῦ καλλιτέχνου Γ. Προκοπίου καὶ δῶρον τοῦ ἐν Καΐρῳ Ἕλληνος κ. Κάγκου, ἀνήκει εἰς τὴν Ἐθνικὴν Πινακοθήκην τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ διευθυντὴς της κ. Ἰακωβίδης, ἔκαμε ἔκθεσιν πλήρη ἐπαίνων ὑπὲρ τοῦ ἔργου, καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τὴν ἐδέχθη ἐνθουσιωδῶς. Ἰδοὺ μία ὡραία Ἑλληνικὴ ἐργασία ἐκτιμωμένη ὅσον τῆς ἀξίζει.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

NUPTIALIA

Στὸ Λεωνίδα Ζώη

Σ' αὐτὸ τὸ μαῦρο μισημένο αἰῶνα
Καὶ σύ, φίλε, στὸ μέτωπο φορεῖς
Τὴν ποθητὴ τοῦ γάμου τὴν κορῶνα
Καὶ τριγύρω χαρούμενος θωρεῖς.

Ὁ αἰῶνας μᾶς καλεῖ γλυκὰ παιδιά του,
Δειλοὶ κ' ἐμεῖς ποῦ ζοῦμε ταπεινοὶ
Χωρὶς καρδιὰ στὴν ἄσπλαχνη ἀγκαλιά του
Καὶ μέσα δὲν κρυβόμαστε στὴ γῆ.

Μὰ αἰστάνθηκες κ' ἐσὺ βαθειὰ στὰ στήθια
Τῆς φύσις τὴν ἀδάμαστη λαλιά·
Εἶνε γλυκειὰ στὸν πονεμένο ἡ ἀλήθεια
Ὅταν γιὰ μᾶς ὑπάρχῃ μιὰ καρδιὰ

Εἶνε ἰσχυρὸς ἐκεῖνος π' ἀγαπάει,
Εἶνε ἰσχυρὸς ἐκεῖνος ποῦ μισᾷ
Τιμὴ στὸ νιὸ ποῦ σ' ὅλους συχωράει
Κι' ὅλη τὴν θέρμη τῆς ζωῆς γροικᾷ

Τιμὴ σ' ἐσὲ ποῦ στῆς ζωῆς τὴν πάλη
Ἀμόλυντη καρδιὰ τὸ στῆθος κλεῖ
Τιμὴ σ' ἐσὲ ποῦ γέρνεις τὸ κεφάλι
Ὄχι στὰ πλούτη, μὰ στὴν ἀρετή.

Δόξα στὴ γῆ· τὰ οὐράνια πλάτη ἀκόμα
Πόσους μᾶς κρύβουν κόσμους μαγικούς!
Κι' αὐτὸ τὸ μαῦρο ματωμένο χῶμα
Πόσους μᾶς κρύβει ἀκόμα θησαυρούς!

Ποῦ σὲ θωρῶ σ' ἀγαπημένη ἀγκάλη
Αἰστάνομαι γιὰ σὲ χαρὰ κρυφή·
Ἂς ἀντηχήση ἀπὸ μιὰν ἄκρη σ' ἄλλη
Ὅ,τι μέσα τὸ στῆθός μου κρατεῖ.

Τὴν τρικυμιὰ βαρέθηκα τὴ μαύρη,
Μοῦ φλογίζει τὸ χέρι ὁ κεραυνός,
Μιὰν ἄκρη γῆς θέλει ἡ ψυχή μου νἄβρῃ
Ἀπὸ γαλήνη πλούσια κι' ἀπὸ φῶς.

Ρόδα δὲν ἔχω, ἀγαπητὲ Λεωνίδα,
Νὰ σκορπίσω στὴν τόση σου χαρά,
Σοῦ στέλλω μόνο μαγεμένη ἀχτίδα
Ποῦ ἡ λυγερή σου γύρω της σκορπᾷ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Η ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΜΕΝΗ.— Ἡ «Χειραφετημένη» τοῦ κ. Χρ. Παπαζαφειροπούλου εἶναι δρᾶμα, ποῦ μ' ἀρέσει πολὺ ὡς καλλιτέχνημα καὶ δὲν μ' ἀρέσει διόλου ὡς θέμα. Μ' ἀρέσει διὰ τὴν ὡραίαν του γλῶσσαν—πολὺ σπουδαῖο πρᾶγμα δι' ἕνα βιβλίο τῆς νεωτέρας φιλολογίας μας—διὰ πολλὸς φυσικωτάτας καὶ μ' εὐφυΐαν γραμμένας σκηνάς του καὶ γενικῶς διὰ τὴν ἑνότητά του. Ἀλλὰ δὲν μ' ἀρέσει διόλου ἡ ὑπόθεσις, ποῦ ἐδιάλεξε ὁ συγγραφεύς, ὄχι διότι δὲν εἶναι ὑπόθεσις ἀξία συζητήσεως, ἀφ' οὗ σήμερον τὸ περὶ γυναικείας χειραφετήσεως ζήτημα εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ζητήματα τῆς ἡμέρας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ διότι δὲν εἶναι διόλου ἑλληνικὸ ζήτημα. Ἂν ἐξαιρέσετε τὴν κ. Παρρὲν καὶ πέντ' ἕξι ἄλλας σοφὰς Κυρίας καὶ Δεσποινίδας— πρὸ πάντων Δεσποινίδας,— ὅλαι αἱ Ἑλληνίδες μας ἕως τὴν ὥραν εἶναι, δόξα τῷ θεῷ, ἀρκετὰ εὐχαριστημέναι μὲ τὴν ὑπέροχην θέσιν, ποῦ κατέχουν μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Εἰς τὴν πατρίδα μας ἡ γυναῖκα τιμᾶται καὶ δοξάζεται, ὅταν εἶναι ἔντιμη, καλὴ νοικοκυρὰ καὶ καλὴ μητέρα. Τότε εἶναι ἀπολύταρχη εἰς τὸ σπίτι της καὶ ὁ ἄνδρας της εἶναι σκλάβος της. Καὶ γράμματα ἔχει δικαίωμα νὰ μαθαίνῃ ὅσα θέλει, ἀρκεῖ νὰ θέλῃ, καὶ μουσικὴν καὶ ζωγραφικὴν καὶ κάθε τέχνην καὶ κάθε ἐπιστήμην. Ἴσα—ἴσα τότε ὅλοι μας τὴν θεωροῦμεν ὡς ὑπέροχην γυναῖκα, καὶ οἱ μὲν συγγενεῖς της εἶναι ὑπερήφανοι δι' αὐτήν, ἡ δὲ κοινωνία τὴν γεραίρει καὶ τὴν θαυμάζει. Εἰς τὴν Εὐρώπην δικαίως ἐγεννήθη ζήτημα γυναικείας χειραφετήσεως, διότι ἐκεῖ τὰ οἰκογενειακὰ καὶ κοινωνικὰ ἔθιμα εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν διάφορα ἀπὸ τὰ ἰδικά μας. Ἐκεῖ ὁ ἀδελφὸς δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ τρέφῃ τὴν ἀδελφήν· τὴν ἀφίνει μόνη νὰ βγάζῃ τὸ ψωμί της καὶ διὰ τὴν τιμήν της πολὺ ὀλίγο φροντίζει. Ἂς κάμῃ καλὰ μόνη της. Σωστότατο λοιπὸν εἶναι εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ γυναῖκα νὰ ζητῇ νὰ χαίρῃ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα, ἀφ' οὗ τῆς ἐπιτρέπεται νὰ μετέρχεται καὶ τὸν ἁμαξηλάτην ἀκόμη—ὅπως καὶ τὸν μετέρχεται. Ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂν ἀποφασίσῃ μία γυναῖκα νὰ μετέλθῃ τοιοῦτον ἐπάγγελμα, δὲν εἶναι τόσον οἱ ἄνδρες, ποῦ θὰ παραξενευθοῦν, ὅσον αἱ γυναῖκες, καὶ αὐταὶ πρῶται θὰ ζητήσουν ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλήν της. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἔθιμά μας, καὶ τὰ ἔθιμα εἶναι ἰσχυρότερα τῶν νόμων εἰς πάντα τόπον καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχήν. Ὅταν, μὲ τὸ καλό, καὶ αἱ γυναῖκές μας ἀποφασίσουν μόναι των νὰ ἐξευρωπαϊσθοῦν καὶ νὰ περνοῦν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν πατέρα τους μὲ τὸ τσιγάρο 'ς τὸ στόμα καὶ τὸν ἐρωμένον εἰς τὸ πλευρὸ χωρὶς νὰ στενοχωροῦνται, τότε ἠμπορεῖ νὰ γεννηθῇ καὶ ζήτημα γυναικείας χειραφετήσεως εἰς τὸν τόπον μας καὶ τότε καὶ ἡ χειραφετημένη τοῦ κ. Παπαζαφειροπούλου θὰ εἶχε τὴν θέσιν της. Ἀλλὰ τοῦτο, ἐννοεῖται, δὲν ἐμποδίζει διόλου νὰ ἐξετάσουμε καὶ ἐκτιμήσουμε τὴν ἀξίαν τοῦ δράματος τούτου ὡς ἔργου φιλολογικοῦ.

Ἡ κ. Λοϊζίδου λοιπόν, ἡ «Χειραφετημένη», μολονότι περνᾷ ὡς νόμιμος σύζυγος τοῦ καλλιτέχνου Ἀνδρονίδου, ζῇ ἐν τούτοις μαζί του ἀστεφάνωτη κατ' ἀπαίτησιν αὐτῆς τῆς ἰδίας καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του. Ἀγαπῶνται ὅμως πολύ, καρπὸς δὲ τῆς ἑνώσεώς των ἦτο ὁ Γιάγκος, παιδὶ νευρασθενικό. Ἡ κ. Λοϊζίδου ἐννοεῖ νὰ μὴ δίδῃ λογαριασμὸν τῶν πράξεών της εἰς τὸν ἐρωμένον της, ὁ ὁποῖος ὁπωσδήποτε στενοχωρεῖται διὰ τοῦτο καὶ τὴν ζηλοτυπεῖ ἐπὶ τέλους, διότι γνωρίζει ὅτι ἕνας τραπεζίτης, ὁ Ἀργυρίου, τὴν λατρεύει καὶ μετέρχεται κάθε τρόπον νὰ τὴν κατακτήσῃ, ἀλλ' ἡ χειραφετημένη τὸν περιφρονεῖ πάντοτε. Ὁ τραπεζίτης ὅμως ἔχει δύο ὅπλα τρομερὰ εἰς χεῖράς του κατὰ τῆς τιμῆς τῆς κ. Λοϊζίδου: 1ον γνωρίζει ὅτι εἶναι ἀστεφάνωτη καὶ 2ον κατορθώνει νὰ προεξοφλήσῃ ἕνα συνάλλαγμα τριῶν χιλιάδων δραχμῶν τῆς κ. Λοϊζίδου φέρον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ πατρικοῦ της ὀνόματος καὶ ὄχι τοῦ κ. Ἀνδρονίδου. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ μὲ τὰ ὅπλα αὐτὰ ἀκόμη ἡ κ. Λοϊζίδου δὲν παραδίδεται εἰς τὸν Ἀργυρίου, οὗτος γίνεται ἀφορμὴ νὰ καταστραφῇ ἡ ὑπόληψις τῆς χειραφετημένης, νὰ τὰ χαλάσῃ μὲ τὸν ἄνδρα της, νὰ παυθῇ ὡς ταμίας τοῦ γυναικείου Συλλό-

γου, ἀπὸ τὸ ταμεῖον τοῦ ὁποίου εἶχε ἀφαιρέσῃ τρεῖς χιλιάδας δραχμὰς διὰ νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ γραμμάτιο τοῦ Ἀργυρίου, νἀποτύχῃ ὁ ἀδελφός της Νῖκος εἰς ἕνα πλούσιο συνοικέσιο, ποῦ θὰ ἔκαμνε μὲ τὴν Ἀνθῆν, τὴν κόρην τοῦ κτηματίου Γεράνη, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ παυθῇ καὶ ἡ ἀδελφή της Εἰρήνη ἀπὸ δημοδιδασκάλισσα. Ἡ κ. Λοϊζίδου εἰς τἀλλεπάλληλα αὐτὰ κτυπήματα τῆς τύχης μάτην ἀγωνίζεται, τὸ ὄνειρο τῆς χειραφετήσεώς της θαμπώνεται καὶ σβύνεται καὶ δὲν γνωρίζει ἡ δυστυχὴς τὶ νὰ κάμῃ πλέον. Εὐτυχῶς ὁ ἀπὸ μηχανῆς θεὸς εὑρίσκεται. Ἡ κ. Λοϊζίδου εἶχε φίλον οἰκογενειακὸν τὸν ἰατρὸν Ἀντρέαν, ὁ ὁποῖος τὴν ἀγαπᾷ τρελλὰ, χρόνια τώρα, χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ καὶ τὴν εἶχε μάλιστα ζητήσῃ εἰς γάμον ἄλλοτε ἀπὸ τὸν ἀδελφόν της Νῖκον, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐδέχθη, διότι δὲν ἦτο τῆς ἰδίας μὲ τὴν οἰκογένειάν του κοινωνικῆς τάξεως. Ὁ ἰατρὸς λοιπὸν αὐτὸς γνωρίζων τὴν στενοχωρίαν τῆς χειραφετημένης διορθώνει τὰ πάντα. Πρῶτον τῆς πληρώνει τὸ χρέος τῶν τριῶν χιλιάδων δραχμῶν εἰς τὸν Σύλλογον, δεύτερον τῆς ἀναγγέλλει ὅτι τὸ παιδί της, ὁ Γιάγκος—εἶναι δὲ ὁ Γιάγκος τὸ *σύμβολον* τοῦ δράματος—ἀπέθανε καὶ τρίτον κατορθώνει νὰ τὰ κάμῃ καλὰ ἡ χειραφετημένη μὲ τὸν καλλιτέχνην Ἀνδρονίδην, νὰ στεφανωθοῦν κατὰ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας καὶ νὰ ζοῦν καλὰ καὶ περίκαλα εἰς τὸ ἑξῆς.

Τὸ δρᾶμα τοῦτο τοῦ κ. Παπαζαφειροπούλου ἔχει, ὡς προανέφερα, πλείστας καλὰς σκηνὰς καὶ πολλὴν πρωτοτυπίαν εἰς ἰδέας καὶ ἔκφρασιν. Ἀλλ' ἡ κ. Λοϊζίδου μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀνακόλουθη εἰς πολλὰ πράγματα. Ἐν ᾧ ἔχει ἰσχυρὸν χαρακτῆρα καὶ θέλει νὰ πετᾷ κατὰ πρόσωπο τῆς κοινωνίας τὰς προλήψεις της, εἶναι ἀχαρακτήριστη. Πρῶτον, ναὶ μὲν συζῇ ἀστεφάνωτη μὲ τὸν Ἀνδρονίδην, ἀλλὰ συγκατανεύει νὰ περνᾷ ὡς στεφανωμένη μαζί του. Καὶ ἀπατῶσα τοιουτοτρόπως ὅλον τὸν κόσμον εἶναι ὑπερήφανη διότι δὲν ὑπεβλήθη εἰς τὸ ἔθιμο τοῦ γάμου!

Δεύτερον, ἐνῷ ἡ κ. Λοϊζίδου εἶναι τύπος εἰλικρινοῦς γυναικὸς, λέγει ἐν τούτοις καὶ ψεύματα. Οὕτω πως εἰς τὴν 12ην σκηνὴν τῆς πρώτης πράξεως μαθαίνουμε ὅτι ἐγελοῦσε τὸν ἄνδρα της βεβαιώνουσα αὐτὸν πῶς τὸ περιοδικό πηγαίνει πολὺ καλὰ — ἐπήγαινε δὲ πολὺ κακὰ—καὶ πῶς ἔχει κέρδη—εἶχε δὲ ζημίας.

Τρίτον, ἐν ᾧ εἶναι τόσον ὑπερήφανη, ἠναγκάσθη νἀφαιρέσῃ τρεῖς χιλιάδας δραχμὰς ἀπὸ τὸ ταμεῖο τοῦ Φιλανθρωπικοῦ Συλλόγου διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ συνάλλαγμα τοῦ Ἀργυρίου. Καὶ ναὶ μὲν ἐπίστευε ὅτι θὰ τῆς δανείσῃ τὸ ποσὸν τοῦτο ἡ πλουσία φίλη της Ἀνθὴ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐλαττώνει τὴν κακὴν πρᾶξίν της τὴν φέρουσαν χαρακτῆρα φανερᾶς λαθροχειρίας.

Ἔχει καὶ ἄλλας τοιαύτας ἀνακολουθίας τὸ δρᾶμα. Τῶν ἀνακολουθιῶν τούτων εἶχε πλήρη συναίσθησιν ὁ κ. Παπαζαφειρόπουλος, ὅταν ἔγραφε τὸ ἔργο του; Τὰς ἔβαλεν ἐπίτηδες διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα μας ἡ γυναικεία χειραφέτησις εἶναι, ὅπως λέγει εἰς τὴν τελευταίαν πρᾶξιν, «φροῦτο, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ ὡριμάσῃ στὸν τόπον αὐτόν»; Ἐὰν τὰς ἔβαλεν ἐπίτηδες, βεβαίως τότε εἶναι κατὰ τῆς γυναικείας χειραφετήσεως. Ἀλλὰ τοιοῦτος δὲν φαίνεται νὰ ἦναι ὁ κ. Παπαζαφειρόπουλος εἰς τὰς γρσμμὰς τοῦ ἔργου του, διότι ὁ ἐπιστήμων Ἀνδρέας, μὲ τὸ στόμα τοῦ ὁποίου ἐκφράζει τὰς σκέψεις του ὁ συγγραφεὺς, συμπαθεῖ πολὺ τὰς ἰδέας τῆς χειραφετημένης, καὶ ὡς ρητὸν τοῦ δράματος ἔχει ὁ συγγραφεὺς τὴν φράσιν ἀπὸ τὴν Νόραν τοῦ ἀτομικιστοῦ Ἴψεν. «Πρέπει νὰ γίνῃ τὸ μεγαλύτερον θαῦμα, νὰ γίνῃ ἡ ἕνωσί μας ἀληθινὸς γάμος». Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ κ. Παπαζαφειρόπουλος ἔχει φλέβα δραματουργοῦ εἰς πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ πολλοὺς φουσκώνοντας ὡς τοιούτους εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατέχει τὴν τέχνην τῆς ἑνότητος εἰς τὸ δρᾶμα. Αἱ σκηναί του ἔχουν φυσικότητα, τὰ πρόσωπά του κινοῦνται, ζοῦν καὶ μᾶς γεννοῦν ἐνδιαφέρον, μολονότι τὸ θέμα τῆς χειραφετημένης ἀνάγεται σχεδὸν ὅλον εἰς τὸν κύκλον τοῦ πνεύματος μᾶλλον παρὰ εἰς τὸν τῆς καρδίας καὶ, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Κλαρετῆ, εἰς τὸ θέατρον τὸ αἴσθημα πρέπει νὰ ἐπικυριαρχῇ τῆς διανοίας. Δι' αὐτὸ, μολονότι ἡ χειραφετημένη εἶναι δρᾶμα καθαυτὸ πρωτότυπο καὶ τιμᾷ χωρὶς ἀμφιβολίαν τὴν νεωτέραν φιλολογίαν μας, ἐν τούτοις εἶμαι τῆς ἰδέας, ὅτι ἀπὸ σκηνῆς θὰ χάνῃ πάντα. Ἐπίσης φρονῶ ὅτι ἡ δευτέρα πρᾶξις, ποῦ ἀκεραία ἐξελίσσεται εἰς τὸν Σύλλογον «Παρνασσὸν» τῶν Ἀθηνῶν, πρέπει νὰ συντομευθῇ, διότι

παρ' ὅλους τοὺς ἐξόχους διαλόγους, ποῦ περιλαμβάνει, καταντᾷ μονότονη καὶ ὀλίγον ἀπίστευτη εἰς μερικὰ σημεῖα.

Ἡμεῖς οἱ ἐν Αἰγύπτῳ πρέπει νὰ ὑπερηφανευώμεθα διότι ἔχουμε δραματουργὸν ἐξασφαλισμένου μέλλοντος τὸν κ. Παπαζαφειρόπουλον, ὁ ὁποῖος, ἐὰν θελήσῃ νὰ καταγίνῃ εἰς θέματα ἐθνικώτερα τῆς χειραφετημένης, θὰ κάμῃ πολλοὺς νὰ ὁμιλήσουν πολὺ δι' αὐτόν.

ΑΗΤΟΙ ΚΑΙ ΛΕΛΕΚΙΑ. — Εἶναι ὀκτὼ διηγήματα τοῦ κ. Βαρλέντη, καὶ ἀητοὶ μὲν εἶναι οἱ ἥρωες τῆς Μακεδονίας Ἕλληνες, λελέκια δὲ οἱ αἱμοδιψεῖς Βούλγαροι. Εἶναι, ὡς βλέπετε, ὁ ἀντίπους τῆς Χειραφετημένης ὡς θέμα, ἀλλὰ δυστυχῶς εἶναι καὶ ὁ ἀντίπους αὐτῆς καὶ ὡς καλλιτέχνημα. Καὶ πρῶτον ὁ κ. Βαρλέντης πολὺ κακὰ ἔκαμε νὰ τιτλοφορήσῃ τοὺς Βουλγάρους *λελέκια*. Ὅλοι γνωρίζουμε, ἐκτὸς τοῦ συγγραφέως, ὅτι τὰ λελέκια θεωροῦνται ἀκόμη καὶ σήμερον ὡς χρησιμώτατα ζῷα, καὶ ναὶ μὲν τρέφονται ἀπὸ τὰς ἀκαθαρσίας τῶν πόλεων, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου μᾶς ἀπαλλάσσουν ἀπὸ πολλὰς ἀσθενείας, λογίζονται, ἀληθινὰ, ψεύτικα, ἀδιάφορο, καὶ ὡς τὸ σύμβολο τῆς υἱκῆς στοργῆς, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ λέξις «ἀντιπελάργησις» διὰ τοὺς καλοὺς υἱοὺς τοὺς τρέφοντας τοὺς γονεῖς των εἰς τὰ γεράματα. Σήμερον ἀκόμη, ἐκτὸς τῆς Τουρκίας, καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν καὶ ἀλλαχοῦ προστατεύεται ἡ ζωὴ τῶν πτηνῶν τούτων διὰ διατάξεων εἰδικῶν, ὅπως ἐπροστατεύετο εἰς τὴν ἀρχαίαν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ πλείστους τέλος ἐπιστήμονας θεωροῦνται τὰ λελέκια ὡς τὰ ὠφελιμώτερα πτηνὰ, διότι ἀμείλικτα καταστρέφουν τὰ φείδια καὶ τοὺς ποντικούς. Ὄχι μόνον δὲ ὁ τίτλος τῶν ἐθνικῶν διηγημάτων τοῦ κ. Βαρλέντη εἶναι ἄστοχος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπεξεργασία εἶναι ἀκαλλίτεχνη. Ἡ μολλιαρὴ γλῶσσα δίνει καὶ πέρνει. Σαβανωμένο κάθε διήγημά του μὲ τὰ κουρέλια τῆς ψυχαρικῆς φόρμας χάνει κάθε ζωηρότητα καὶ ἀντὶ ἡ περιγραφὴ τῶν ἡρώων τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος νὰ μᾶς ἐνθουσιάζῃ, μᾶς στενοχωρεῖ καὶ μᾶς γεννᾷ ἀηδίαν καὶ ἀγανάκτησιν. Καὶ ὡς νὰ μὴν ἀρκῇ ἡ ψυχαρικὴ γλῶσσα εἰς τὰ διηγήματα τοῦ κ. Βαρλέντη, λείπει καὶ ἡ τέχνη τῆς ἐκφράσεως καὶ ἡ οἰκονομία. Καὶ ἐπειδὴ μοῦ ἀρέσει τὰς ἰδέας μου νὰ τὰς ὑποστηρίζω μὲ ἔργα, πέρνω τὸ πρῶτο-πρῶτο διήγημά του: «Καπετάνιος — παππᾶς» καὶ ἀντιγράφω τὴν πρώτην του φράσιν. «Ἀποβραδὶς, παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, ὁ καπετὰν Ἄγρας παράγγειλε στὸ Νιοχώρι τοῦ παππᾶ νἄρθῃ τὴν αὐγὴ, μόλις ἀπολύσῃ ἡ ἐκκλησιὰ, στὴν καλύβα του, φέρνοντας μαζῆ του καὶ τὴν ἅγια *μετάληψη* γιὰ νὰ *μεταλάβουνε* ὅλοι τους ποὺ γι' ἀφτὸ νηστέψανε ὅλο τὸ σαρανταήμερο καὶ τὸ περσότερο νὰ *μεταλάβῃ* ἕνας λαβωμένος, ποῦ φόβος εἴτανε μὴν πεθάνῃ καὶ πάει *ἀμεταλάβωτος* (sic) ς τὸν ἄλλον κόσμο». Εἰς τὴν φράσιν αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς σωριάζει τέσσερα «μετάληψη, μεταλάβουνε, νὰ μεταλάβῃ, ἀμεταλάβωτος» καὶ εὐθὺς, μόλις ἀρχίζει τὴν διήγησίν του, μᾶς πείθει ὅτι δὲν εἶναι ἐξασκημένος εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἐπεξεργασίαν ἑνὸς διηγήματος, ὅπως καὶ ἐκ δευτέρου τὸ ἀποδεικνύει ἀμέσως κατόπιν γράφων: «*Τὸ Νιοχῶρι* εἴτανε μικρὸ *χωριὸ* μὲ ψαρατικες (sic, γράφε ψαράδικες) καλύβες ἀντὶς γιὰ σπίτια κοντὰ 'ς τὴ *λίμνη* τῶν Γενιτσῶν ἕνα ἀπ' τὰ πολλὰ *χωριὰ* ποῦ εἶναι ὁλόγυρα *στακρόλιμνο*, ποῦ ἔτσι κ.τ.λ.» Ὄχι μόνον δὲ ἡ ἐπεξεργασία τῶν φράσεων ὑστερεῖ πολὺ εἰς τὰ διηγήματα τοῦ κ. Βερλέντη, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκφράσεως πολλάκις εἶναι ἀτελὴς, ὁ δὲ ἀναγνώστης δὲν καταλαβαίνει τίποτε ἢ καλύτερα καταλαβαίνει πολὺ καλὰ ὅτι ἡ φράσις δὲν λέγει τίποτε.

Ἀπὸ τὸ πρῶτο πάντα διήγημα: «Καπετάνιος—παππᾶς» σᾶς ἀντιγράφω τὸ ἑξῆς ἐξωφρενικό: «Καὶ, νά σου, ἀκόμα ποὺ τὰ ψηλὰ καλάμια καὶ τἀγκαθωτὰ τὰ βοῦρλα, ξαναγεννημένα σὲ χιλιανθισμένες ροδοδάφνες, ὅλα τὰ κραξίματα τῶν βατράχων ποὺ τὸν ξεκουφαίνουνε μέσα στῆς παγωνιᾶς τὴ μουγκάδα, ὅλα κελαϊδήματα θεϊκῶν πουλιῶν καὶ ἀηδονιῶν, μέσα σὲ μιὰν ἀνοιξιάτικη ὠνειρεμένη χαραυγή». Ἐκαταλάβετε τίποτε; Ἐκαταλάβετε μονάχα βέβαια ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔχει νέας ἰδέας περὶ τῆς δυνάμεως τῆς φωνῆς τῶν βατράχων, ἀφ' οὗ τὰ τρομερὰ αὐτὰ θηρία ἔχουν τὴν δύναμιν μὲ τὴν ἄκακη φωνίτσα των νὰ ξεκουφαίνουνε τὸν κόσμον μέσα μάλιστα στῆς παγωνιᾶς τὴ μουγκάδα

—ὀλίγο ἔλειψε νὰ γράψω μπουγάδα. Καὶ πῶς διάβολο θἀκούετε τόσο ξεκουφαντικὴ αὐτὴ ἡ φωνίτσα τῶν βατράχων μέσα στῆς παγωνιᾶς τὴ μουγκάδα; Μυστήριο καὶ βάθος ποιητικισμοῦ ἀκατανόητο. Ἀλλ' εἰς τέτοια βάθη πέφτει συχνὰ ὁ συγγραφεὺς τῶν «Ἀητῶν καὶ Λελεκιῶν». Διὰ τὸ σήμαντρο τοῦ χωριοῦ λόγου χάριν γράφει εἰς τὸ αὐτὸ διήγημα ὅτι «ὁ γλυκός του ἦχος διαπερνᾷ τὸν *παγωμένο αἰθέρα*. Ἐδῶ κανόνια δὲν ἠμποροῦν νὰ τρυπήσουν τὸν πάγο καὶ θὰ διαπεράσῃ ὁ γλυκὸς ἦχος ἑνὸς σημάντρου τὸν παγωμένον αἰθέρα;—καὶ εἶναι ποτὲ παγωμένος ὁ αἰθέρας, χριστιανέ μου, τὸ ἀραιότατον τῶν σωμάτων; Ἀλλοίμονό μας ἂν ἐπάγωνε τὸ αἰθέριον αὐτὸ σῶμα, ἀφ' οὗ τότε θὰ ἐπαγώναμε διὰ μιᾶς ὅλοι μας ἀπὸ ἔλλειψιν φωτὸς καὶ θερμότητος. Εἰς τὸ αὐτὸ διήγημα γράφει: «τὸ πρόσωπό του τὸ χλωμό, ποὺ τὄψαινε ἡ θέρμη». Ὅταν ψήνεται ἕνα πρόσωπο ἀπὸ θέρμη, τὸ συνηθέστερον εἶναι νὰ κοκκινίζῃ καὶ ὄχι νὰ χλωμιάζῃ. Παρακάτω ἐπίσης διηγεῖται τὸ ἑξῆς: «Καθένας.... ἀντίκρυζε τοῦ σκοτωμένου τὴν κατακίτρινη *σεβάσμια* μορφὴ μὲ τἀνοιγμένα ἀκόμη μάτια. Τί τοὔλεγαν *τἄγρια*... μάτια τοῦ νεκροῦ....» Εἶναι ποτὲ σεβάσμια μία μορφὴ νεκροῦ μὲ ἄγρια μάτια; Πρὸς τούτοις ὁ συγγραφεὺς ὄχι μόνον τέτοιου εἴδους ἀλλοκότους περιγραφὰς ἔχει πολλὰς, ἀλλὰ καὶ μεταχειρίζεται πλῆθος λέξεων ἀνυποφόρων καθὼς: σκεδὸν, στρυφτογυριστὸ, ὁ μέγα—Ἀλέξανδρος, μεταλάβωμα, τὸ πίσημο τῆς μέρας, πιτρόποι, μπόσικη περηφάνεια, ὀξὲς, κραξὲς, προδοσὲς, μισαούρανα (ἄου! ἄου), σκήματα, καὶ πολλὰ τέτοια ἀφθάστου καλλιτεχνικῆς δυνάμεως.

Βεβαίως δὲν ἔπρεπε τόση ἀνάλυσις νὰ γίνῃ τῶν διηγημάτων τοῦ κ. Βαρλέντη, ἀλλ' ὁ κ. Βαρλέντης εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους τοῦ Ψυχαρισμοῦ, ὁ δὲ Ψυχαρισμὸς—παρ' ὅλην τὴν ἐκτίμησίν μου πρὸς τὰς μεγάλας φιλολογικὰς γνώσεις τοῦ κ. Ψυχάρη—ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι ζητεῖ νὰ χαντακώσῃ τὴν φυσικὴν ἐξέλιξιν τῆς νεωτέρας μας γλώσσης μὲ τοὺς ἀπολυταρχικοὺς κανόνας, εἰς τοὺς ὁποίους θέλει νὰ τὴν ὑποβάλῃ ὁ νέος μας πεζὸς Δάντης. Καὶ φρονῶ λοιπὸν ὅτι, ἀντὶ νἀδιαφοροῦμε διὰ κάθε βιβλίο γραφόμενον κατὰ τὸ Ψυχαρικὸν ἰδίωμα, πρέπει τοὐναντίον νὰ προσπαθοῦμε νἀποδεικνύουμε —διότι εἶναι καὶ ἡ μαύρη ἀλήθεια—ὅτι ὁ συγγραφεύς του, ὅπως ὁ κ. Βαρλέντης εἰς τὰ διηγήματά του, κύριον σκοπὸν ἔχει νὰ μᾶς διδάξῃ τὸν τρόπον τοῦ Ψυχαριστὶ συγγράφειν καὶ ὄχι νὰ μορφώσῃ τοὺς ἀναγνώστας του μὲ πρωτοτύπους ἰδέας καλλιτεχνικῶς ἀποτυπωμένας.

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΤΕΧΝΑΙ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κίμωνος Μιχαηλίδη
Σὰν ζωὴ καὶ σὰν Παραμῦθι
Ἀθῆναι

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μιχαηλίδη ἐχωρίσθηκα, τὸ ὁμολογῶ, μὲ κάποια λύπην. Ἀλλ' αὐτὸ βέβαια δὲν σημαίνει ὅτι τὰ διηγήματά του εἶνε κάτι τι ἔξοχον. Ὄχι. Εἶνε ἁπλῶς διηγήματα καλλογραμμένα, μὲ κάτοια χάριν, μὲ κάποιαν ποίησιν ποῦ τὰ ζωντανεύει κάπως καὶ ἂν θέλετε ἀκόμα, ἀπὸ μερικὰς σελίδας περνᾷ καὶ κάποια πνοὴ φιλοσοφική. Ἔχουν ὅμως, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ τὰ χαρίσματα καὶ ἀρκετὴν δόσιν ἀληθείας, ποῦ τοὺς δίδει τὸ ξεχωριστὸν ἐκεῖνο θέλγητρον τὸ ὁποῖον εὐφραίνει τὸν ἀναγνώστην ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ ἡ ἀνάγνωσίς των. Μία ἀγάπη, λατρεία καλύτερα νὰ πῇ κανεὶς, ἁπλώνεται σὲ κάθε σελίδα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ γιὰ τὴν Τέχνη, πρὸς τὴν ὁποίαν ὑψώνεται συχνὰ ὁ συγγραφεὺς χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὴν ἐγγίζῃ πάντοτε. Θέσιν ξεχωριστὴν ἀνάμεσα στὰ ἄλλα διηγήματα ἔχει ὁ Μουχτάρης, εἶνε, γιὰ μένα τοὐλάχιστον, τὸ ὡραιότερο διήγημα τῆς συλλογῆς αὐτῆς. Ἡ ἀλήθεια ποῦ ὑπάρχει σ' αὐτὸ εἶνε βαθύτερη. Ἀπὸ τάλλα ὁ Ἰατρὸς καὶ οἱ Σκλάβες ψυχὲς στέκονται ὑψηλότερα, χωρὶς βεβαίως νὰ θέτωμεν σὲ κατωτέρα θέσιν τὰ ὑπόλοιπα.

Ἐν γένει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μιχαηλίδη εἶνε ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ διαβάζονται μὲ εὐχαρίστησιν, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ καθὼς εἴπαμεν εἰς τὴν ἀρχὴν ἀφίνουν, ὅταν τελειώσῃ ἡ ἀνάγνωσίς των, κάποιαν λύπην, κάποιον κενὸν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου.

Δημητρίου Καλογεροπούλου
Ἀνάγλυφα
Ἀθῆναι

Ἕνα ἀπὸ τὰ κομψοτυπωμένα ἐκεῖνα βιβλία ποῦ σοῦ γεννοῦν τὸν πόθον νὰ τὰ διαβάσῃς εἶνε καὶ τὰ Ἀνάγλυφα. Ὅμως, ὁ πόθος αὐτὸς, χάνεται δυστυχῶς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὀλίγων σελίδων. Ὁ κ. Καλογερόπουλος ἔχει γράψῃ ἄλλοτε πολὺ ὡραιότερα διηγήματα καὶ ἐπεριμέναμεν ὡς ἐκ τούτου τὰ Ἀνάγλυφα μὲ τὴν γλυκεῖαν προσδοκίαν, ὅτι θὰ διέλθωμεν ὥρας τινὰς εὐχαρίστους. Δυστυχῶς, ὁ τόμος τῶν διηγημάτων του ποῦ ἔχομεν ἐμπρός μας δὲν ἐδικαίωσε τὰς ἐλπίδας μας. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι καὶ εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ, ὑπάρχει τὸ κάτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὸν συγγραφέα τῶν Σελίδων, ἀλλὰ εἶνε τόσον ἀσθενὲς ὥστε ἐὰν δὲν τὸ ζητήσῃ κανεὶς μὲ προσοχὴν, δὲν θὰ μπορέσῃ ἴσως νὰ τὸ εὕρῃ.

Διὰ τὰ Ἀνάγλυφα δὲν λέγομεν περισσότερα. Ἐλπίζομεν ὅμως καὶ πάλιν, ὅτι εἰς τὸν προσεχῆ τόμον τοῦ κ. Καλογεροπούλου θὰ ἀνεύρωμεν τὸν συγγραφέα τῶν Σελίδων.

Γ. Κας.

ΚΑΤΙΝΑ ΨΥΧΑ. — Μία ἄβρὰ καὶ ποιητικὴ ὕπαρξις, μία ὕπαρξις ἡ ὁποία ἔκλειε μέσα εἰς τὰ νεαρά της στήθη ἕνα σφοδρὸν ἔρωτα, μίαν λατρείαν ὑπέροχον γιὰ κάποιο ἰδανικὸν πρὸς τὸ ὁποῖον ἐπλησίαζε σιγαλὰ, σιγαλὰ, μία ὕπαρξις ἡ ὁποία θαμπὰ καὶ πολὺ μακρὰν ἀκόμη ἔβλεπε τὴν δόξαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ὅμως ἀσφαλῶς θὰ ἔφθανε, μίαν ἡμέραν, ἡ Κατίνα Ψύχα, ἡ κόρη ποῦ ἐζήτησεν, εἰς τὴν πόλιν τῆς Τέχνης καὶ τῆς Χάριτος νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὡραῖόν της ἰδανικὸν, ἔπεσε κάτω ἀπὸ ἕνα χέρι ζηλόφθονον, κάτω ἀπὸ ἕνα χέρι σιδερένιο, πρὸς τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἀντισταθῇ.

Ἡ θέσις ποῦ εἶχε ἡ Κατίνα Ψύχα εἰς τὸν Γαλλικὸν Παρνασσὸν δὲν ἦτο ἀσήμαντος. Ἡ πρώτη της φιλολογικὴ ἐπιτυχία — οἱ Δοξολάτραι — ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Παρισίων». Εἰς τὴν «Κυανὴν Ἐπιθεώρησιν» ἔγραψε σελίδας γεμάτας ἀπὸ ποίησιν καὶ χάριν Ἀττικήν. Ὁ θάνατος, σκληρὸς πάντοτε, σκληρότατος ὅμως εἰς περιστάσεις τοιαύτας, ἐσταμάτησε τὸν ὡραῖον δρόμον τῆς κόρης καὶ τὸ ἔργον ποῦ ἤρχισε μὲ τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα ὅτι θὰ τὸ φέρῃ εἰς τέλος, ἔμεινεν ἡμιτελές.

Γ. Κας.

ΛΟΡΔΟΣ ΚΕΛΒΙΝ. — Ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος τῆς Ἀγγλίας ἐθρήνησεν ἐσχάτως τὴν ἀπώλειαν ἑνὸς ἐξόχου φυσικομαθηματικοῦ τοῦ λόρδου Κέλβιν. Γεννηθεὶς τὸ 1824 ἔδρασεν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του ὡς ἐπιστήμων ὅσον ὀλίγοι· εἰς ἡλικίαν εἰκοσιδύο ἐτῶν ἦτο καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς εἰς τὴν Γλασκώβην, ἔνθα ἐδίδαξεν εὐδοκίμως. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σοφαί του πραγματεῖαι ἐπιστημονικαὶ ἐκόσμουν τὰς στήλας τῶν Ἀγγλικῶν περιοδικῶν. Αἱ ἐπὶ τῆς θερμότητος, αἱ ἐπὶ τοῦ γηΐνου μαγνητισμοῦ καὶ ἰδίως αἱ ἐπὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐργασίαι του ἀφ' ἑνὸς, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ ἀνακαλύψεις του αἱ ἀξιοσημείωτοι, τοῦ προσεπόρισαν δόξαν ἐπιστημονικὴν παγκόσμιον. Τὸ 1900 γενόμενος πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς ἑταιρείας τοῦ Λονδίνου, ἐξήσκησε σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς κινήσεως. Ὁ Kelvin ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἐξόχους ἐκείνας ἰδιοφυΐας ποῦ ἀφίνουν ὄπισθέν του βαθέα τὰ ἴχνη των, καὶ χαρακτηρίζουν οὕτω τὴν ἐποχήν των.

ΠΑΥΛΟΣ ΓΙΑΝΣΕΝ. — Ὄχι ὀλιγώτερον σπουδαίαν ἀπώλειαν ὑπέστη καὶ ἡ Γαλλικὴ ἐπιστήμη διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Γιάνσεν. Γεννηθεὶς καὶ οὗτος τὸ 1824, ἤτοι τὸ ἔτος καθ' ὃ ἐγεννήθη ὁ Kelvin, ἐπέπρωτο κατὰ θλιβερὰν σύμπτωσιν νὰ ἀποθάνῃ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Ὁ Γιάνσεν ἐνέκυψε κυρίως εἰς τὴν Ἀστρονομίαν. Αἱ δὲ ἀστρονομικαί του παρατηρήσεις τὸν κατέστησαν γνωστὸν εἰς σύμπαντα τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον. Διευθύνας ἀπὸ τὸ 1875 τὸ ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Meudon, ἐδημοσίευσε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο

μελέτας καὶ παρατηρήσεις λίαν ἀξιοσημειώτους, αἱ ὁποῖαι προσεχῶς θὰ ἐκδοθῶσιν εἰς τόμους.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ. — Ἕνα ἀρκετὰ σπουδαῖον ζήτημα ἀνεκίνησεν ἐσχάτως ἡ «Ἐπιθεώρησις» τῶν Παρισίων. Ὁ συνεργάτης της κ. Γεώργιος Δεκαρδονὲλ ἐζήτησε τὴν γνώμην τῶν λογογράφων καὶ ποιητῶν περὶ τῶν Φιλολογικῶν βραβείων, ἐὰν εἶναι ὑπὲρ ἢ κατ' αὐτῶν. Ἐκ τῶν ἀποσταλεισῶν ἀθρόων ἀπαντήσεων ἐξάγεται ὅτι οἱ μὲν μεγάλοι λογογράφοι εἶναι, σχεδὸν ὅλοι, ὑπὲρ αὐτῶν, οἱ δὲ νέοι, ποῦ μόλις ἀρχίζουν τὸ στάδιόν των γράφοντες εἰς μικρὰ περιοδικὰ καὶ τοὺς ὁποίους περισσότερον ἐνδιαφέρει τὸ ζήτημ' αὐτό, ἐκηρύχθησαν — ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων—κατὰ τῶν τοιούτων ἀμοιβῶν. Ἐπίσης κατεδίκασαν σὐτὰς οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δὲν κατώρθωσαν νὰ ποκτήσουν ἀκόμη τὸ κῦρος τῶν μεγάλων. Ἐν γένει ὀλίγοι εἶναι ὑπὲρ, οἱ πλεῖστοι εἶναι κατὰ τῶν βραβείων. Καὶ αὐτοὶ ἔχουν δίκαιον. Οἱ ὑπὲρ, εἶπον ὅτι τὰ βραβεῖα βοηθοῦσι τοὺς καλοὺς πτωχοὺς λογογράφους οἱ ὁποῖοι, ὡς ἐκ τῆς ἐνδείας των, διέρχονται κρισίμους στιγμὰς κατὰ τὴν νεαράν των ἡλικίαν. Αὐτὸ δὲν εἶναι καὶ πολὺ ἀληθές. Διότι ὅσοι ἔχουν μέσα των τὸ ἱερὸν πῦρ, θὰ προχωρήσουν πρὸς τὰ ἐμπρὸς, θὰ παλαίσουν ἴσως, θὰ ὑποφέρουν πολλὰ, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος θὰ νικήσουν, θὰ ἐπιβληθοῦν. Ἄλλως τε ποσάκις δὲ ἀπενεμήθησαν βραβεῖα εἰς συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι οὐδεμίαν ἀνάγκην εἶχον χρηματικῆς ἀρωγῆς; Καὶ ποσάκις συγγραφεῖς ἔχοντες μεγίστην ἀνάγ. ην ὑλικῆς βοηθείας, ἐστερήθησαν βραβείων, ἂν καὶ τὰ ἔργα των ἦσαν δοκιμώτατα ἕνεκα τῆς κακῆς, ἀπονομῆς τῶν βραβείων.

Ἡ ῥίζα λοιπὸν τοῦ κακοῦ ἔγκειται εἰς τὴν κακὴν ἀπονομὴν τῶν βραβείων. Καὶ πράγματι, ἀνθρωπίνως ἀρά γε εἶναι δυνατὸν ἡ ἀπονομὴ νὰ γίνῃ εὐσυνείδητος; Ὄχι. Διότι διὰ νὰ ἀποφανθῇ τις ὅτι τὸ δεῖνα ἔργον εἶναι τὸ κάλλιστον, πρέπει νὰ μελετήσῃ ἐπισταμένως ὅλα τὰ ἄλλα. Ἐπειδὴ δὲ πᾶν μέλος κριτικῆς ἐπιτροπῆς δὲν ἔχει ὄχι μόνον τὸν ἀπαιτούμενον πρὸς τοῦτο χρόνον ἀλλὰ οὔτε κἂν τὴν ὄρεξιν—τὴν ἐθελοθυσίαν μᾶλλον—συμβαίνει νὰ βραβεύεται ἔργον γραμμένον συμφώνως πρὸς τὰς περὶ τέχνης ἰδέας τῶν κριτῶν, πρὸς τὰς ἀτομικὰς προτιμήσεις των καὶ ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τῶν ἐκ πρώτης ἀναγνώσεως ἐντυπώσεων. Ἐὰν δὲ τυχὸν διαφωνήσουν οἱ κριταὶ καὶ συμβαίνει συχνὰ αὐτὸ—τότε, δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων καθορίζεται τὸ βραβευθησόμενον ἔργον.

Συνεπῶς τὰ ὑπὸ τοιούτους ὅρους στεφόμενα ἔργα δὲν εἶναι οὔτε δόκιμα οὔτε καὶ τὰ κάλλιστα. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου μάλιστα ὑπάρχουν καὶ αἱ γλωσσικαὶ ἀρχαὶ τῶν κριτῶν, καὶ ὅπου ἔργον ἐστεμμένον καταντᾷ νὰ εἶναι ἴσον μὲ τὸ μέτριον.

Οἱ φιλολογικοὶ διαγωνισμοὶ, μὲ χρηματικὰς ἀμοιβὰς ὡς βραβεῖον, ὅπως γίνονται σήμερον βλάπτουν μᾶλλον παρὰ ὠφελοῦν. Ἄλλο σφάλμα τῶν ἀγωνοθετῶν εἶναι ὅτι ἐπεζήτησαν νὰ συγκεράσουν τὴν φιλανθρωπίαν μὲ τὸν ἔρωτα διὰ τὰ γράμματα.

Ἀφοῦ ἐπεθυμοῦν νὰ βραβεύεται τὸ κάλλιστον ἔργον ἀφ' ἑνὸς καὶ νὰ ὑποστηρίζωνται οἱ νέοι συγγραφεῖς, τότε τὸ καλύτερον πράγμα ποῦ ἔχουν νὰ κάμουν εἶναι νὰ ἀνταμοίβεται τὸ σύνολον τῶν ἔργων τῶν καλῶν συγγραφέων, εἰς τοὺς ὁποίους θὰ παρέχουν οὕτω τὰ μέσα νὰ διέρχωνται ἀξιοπρεπῶς τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου των, καὶ νὰ μεριμνῶσι περὶ τῶν νέων, τῶν ἀξίων ὑποστηρίξεως, νὰ γίνωνται ὅσον τὸ δυνατὸν γνωστότεροι εἰς τὸ κοινόν.

Β. Ε. Π.

Η ΓΕΝΕΣΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ. — Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ποῦ ὑπάγονται εἰς τὴν τουρκικὴν ἐπικράτειαν μόνον ἡ Αἴγυπτος ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ κάποια νεκρὰ σημεῖα ζωῆς τῆς τουρκικῆς γλυπτικῆς, ὅπως μὲ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰσμαὴλ πασσᾶ, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Μελοδράματος εἰς τὸ Κάϊρον. Καμία ἄλλη πλατεῖα, κανὲν προαύλιον δὲν στολίζεται ἀλλαχοῦ τοῦ μουσουλμανικοῦ κράτους μὲ τὸ ἄγαλμα κάποιου ἥρωος ἢ μὲ τὴν προτομὴν κάποιου ὑπερόχου ἀνδρός. Ματαίως θἀναζητήσετε εἰς τὰ 460 τζαμία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ εἰς τὰ πολυάριθμα ἄλλα τῶν διαφόρων ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν, μίαν εἰκόνα εἰς τοὺς τοίχους, ἢ ἕνα μάρμαρο λαξευμένο. Καὶ ἐπειδὴ τὸ Κοράνιον ἀπαγορεύει εἰς τοὺς πιστοὺς νὰ λατρεύουν τὰς ἁγίας εἰκόνας, ὅταν, ἑξῆντα ἔτη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετέτρεψαν οἱ Τοῦρκοι ὅλας τὰς ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους εἰς τζαμία, κατέστρεψαν ὅλα τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα μωσαϊκὰ ποῦ ἐκόσμουν τοὺς τοίχους τῶν ναῶν μὲ διάφορα χονδροειδῆ ἐπιχρίσματα, καὶ ἐκάλυψαν τοιουτοτρόπως τὸ φῶς μὲ σκότος.... Τὸ βάρβαρον ἔργον τοῦ Σελὴμ τοῦ Ι ἐφήρμοσεν εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ ἀχανοῦς βασιλείου του, ὁ διάδοχός του ὁ Σουλεμὰν ὁ Μεγαλοπρεπής.

Ἡ Ἁγία Σοφία, ἰδιαιτέρως, ὑπέστη τὴν καταστρεπτικὴν ἐπήρειαν τῶν ἀντικαλλιτεχνικῶν τούτων μέτρων. Καὶ ναὶ μὲν ὁ ἀρχιτέκτων ἰταλὸς Φοσσάτη συνέλαβε τὴν λαμπρὰν ἰδέαν ν' ἀνακαλύψῃ τὰ μωσαϊκὰ ἀπὸ τὸν θόλον τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ νὰ τἀντιγράψῃ κατὰ τὰς ἐπισκευὰς τὰς ἐπιχειρηθείσας ἀπὸ τὸ 1847 ἕως τὸ 1849 ὑπὸ τοῦ Ἀβδοὺλ Μετζὴτ, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ μόνη καὶ θαυμασία σειρὰ τῶν καλλιτεχνικῶν αὐτῶν ἀντιγραφῶν μένει ἀνέκδοτος ὑπὸ τῶν κληρονόμων τοῦ καλλιτέχνου κατὰ ρητήν του ἐπιθυμίαν. Καὶ τοῦτο διότι ὁ Φοσσάτη ἐξωργίσθη κατὰ τοῦ Σαλζέμπεργ, τὸν ὁποῖον κατηγόρησεν ὅτι τοῦ εἶχεν ὑπεξαιρέσῃ τὰ προϊόντα τῶν πολυτίμων ἐργασιῶν του καὶ ἐστόλισε μὲ μέρος ἐξ αὐτῶν τὸ ἔργον του περὶ Ἁγίας Σοφίας, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν εἰς τὸ Βερολῖνον τῷ 1854.

Εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀνατολῆς εὑρίσκονται ποῦ καὶ ποῦ μερικὰ ἀγάλματα τὰ ὁποῖα διεσώθησαν χάρις εἰς τὰς δεισιδαίμονας παραδόσεις αἱ ὁποῖαι ἀνάγονται εἰς αὐτά. Εἰς τὴν Μαγνησίαν ἡ Νιόβη, ἄθικτος, δὲν παύει νὰ κλαίῃ τὰ παιδιά της, διότι—ὅπως λέγουν οἱ χωρικοὶ—ὁ ποταμὸς Ἑρμῆς ποῦ διαρρέει τὴν χώραν

των ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς ἀπαρηγορήτου Μητρός.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὰ περίχωρα τὰ μόνα δημόσια δείγματα γλυπτικῆς εἶναι μία στήλη ἀπὸ γρανίτην εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀκρωτηρίου Σελβὲ Μπουρνοῦ στηθεῖσα τῷ 1833 ὑπὸ τοῦ ρωσσικοῦ στρατοῦ καὶ μία πυραμὶς, ἐπίσης ἀπὸ γρανιτην, ἐγερθεῖσα ὑπὸ τῶν ἄγγλων τῷ 1856 πλησιον τοῦ Πέρα εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἄγγλων στρατιωτῶν ποῦ ἐφονεύθησαν κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Κριμαίας.

Εἰς ἀνάμνησιν τῶν νεκρῶν κτίζουν οἱ τοῦρκοι διὰ μὲν τοὺς Σουλτάνους καὶ τοὺς πρίγκηπας τοὺς λεγομένους τουρμπέδες (μαυσωλεῖα) διὰ δὲ τοὺς ἐξέχοντας ἰδιώτας σχολεῖα, βιβλιοθήκας, χάνια κ.λ.π.

Μόλις τῷ 1878 ἀναφαίνονται τὰ πρῶτα ἴχνη τῆς γλυπτικῆς εἰς τὴν Τουρκίαν. Καὶ δὲν εἶναι τολμηρὸν νὰ διϊσχυρισθῇ κανεὶς ὅτι ἡ ἀναγέννησις—ἐδῶ ἁρμόζει μᾶλλον ἡ λέξις γέννησις—τῆς τέχνης αὐτῆς ὀφείλεται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Ὀσγὰν Ἐφέντη, ὁ ὁποῖος ἀπὸ 20τίας ἤδη, μετ' ἀξιεπαίνου ζήλου καὶ ζηλευτῆς ἐνεργείας διδάσκει εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὀλίγοι παρηκολούθουν τὸ μάθημά του—τὸ μόνον εἰς τὸ εἶδός του καθ' ὅλην τὴν Τουρκίαν—, βραδύτερον ὅμως ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν του ηὔξησε εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε σήμερον ὑπάρχουν τρία τμήματα γλυπτικῆς, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπειδὴ ὁ Ὀσγὰν Ἐφέντης δὲν ἐπήρκει μόνος του προσέλαβεν ὡς βοηθοὺς τοὺς γλύπτας Μπεχζὰτ καὶ Ἰχσὰν Βέη, ἀμφοτέρους ὀθωμανούς. Μεταξὺ τῶν ὀθωμανῶν μαθητῶν του διακρίνονται ὁ Μεζμοὺρ Ἰζὲτ Ἔμπου Σενέμα Βέης καὶ ὁ Μπουνανιὰν Ἐφέντης.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ «ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ».—Εἰς τὴν «Aurore» τῶν Παρισίων τῆς 3)16 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. ὁ Ary René d'Yvermont ἐδημοσίευσε τὸ κάτωθι ἐγκωμιαστικὸν ἀρθρίδιον περὶ τῆς «Νέας Ζωῆς».

« Εἶναι γνωστὸν ὁποίαν ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει εἰς τὴν Ἀνατολὴν τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον. Ἡ χώρα τῶν Πτολεμαίων, ἂν καὶ κοσμοπολιτικὴ, διετήρησεν ὅμως ἕνα Ἑλληνικὸν βάθος τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται σὺν τῷ χρόνῳ. Πολὺ μικρὰ διὰ νὰ στεγάσῃ τὸν Ἑλληνισμὸν, ἡ Ἑλλὰς ἐδημιούργησεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἑστίας ὅς ἀναζωπυροῦν τὰ πνευματικά της τέκνα. Ὅπως εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἡ Ἀλεξανδρινὴ σχολὴ κέκληται ν' ἀναδειχθῇ διὰ τῆς παραγωγῆς ἀκμαίων ἔργων καὶ καθαρῶς φιλολογικῶν ἅτινα φέρουν τὴν σφραγῖδα κοσμοπολιτικοῦ περιβάλλοτος ἐν πρωτοτύπῳ μορφῇ.

Νέοι λόγιοι πλήρεις ἐλπίδος καὶ ταλάντου, ποθοῦντες νὰ διαιωνίσωσι τοῦ παρελθόντος τὴν δόξαν, συνεκεντρώθησαν καὶ ἵδρυσαν συγχρόνως μὲ ἕνα φιλολογικὸν σύλλογον, ἕνα περιοδικὸν τὸ ὁποῖον ἐξηγεῖ τὰς ἰδεώδεις τάσεις των καὶ τὰς καλλιτεχνικὰς διαθέσεις των.

«Νέα Ζωὴ» εἶναι ὁ τίτλος τοῦ περιοδικοῦ τούτου τὸ ὁποῖον ἐνθυμίζει εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου τὴν ψυχὴν τῆς μητρὸς πατρίδος ...»

ΚΡΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ κ. Ι. ΓΚΙΚΑ.— Περὶ τῶν διηγημάτων « Τῆς Ἐξοχῆς » τοῦ πολυτίμου ἡμῶν συνεργάτου κ. Ἰ. Γκίκα, γράφει ἐπίσης ὁ κ. d'Yvermont εἰς τὴν «Aurore».

«. . . . Ὁ συγγραφεὺς, ὅστις εἶναι βαθὺς φιλόλογος, ἐνεπνεύσθη εἰς τὰ διηγήματά του ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ ἀποδίδει μὲ ἀφέλειαν ἀληθῶς ἀξιοσημείωτον τοὺς διαφόρους τύπους οὓς συνήντησε καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἔζησε. Μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν λεπτότητα τῆς εὐφυΐας τοῦ Maupassant, ὁ κ. Γκίκας ἀνέσκαψε τὴν ψυχὴν τῶν χωρικῶν, τῶν ἀμαθῶν τούτων ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ φανατισμὸς ἔθηκεν ἀνεξάλειπτον σφραγῖδα, οὗς τρομάζει ἡ πρόοδος καὶ συνταράσσει κάθε νεωτερισμός. Τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ «Μακελλάρης» διήγημα μᾶς παρουσιάζει τὸν ἀμαθῆ Θωμᾶν, δοῦλον τῶν προλήψεων καὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν· μᾶς διηγεῖται πῶς οἱ ἰατροὶ οἱ ἐξερχόμενοι τῶν Εὐρωπαϊκῶν Πανεπιστημίων, γίνονται δεκτοὶ εἰς αὐτὰ τὰ μέρη ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποκλείεται ἡ ἐπιστήμη καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δεσπόζει ὁ ἐμπειρισμός. Εἶναι διήγημα τόσον ζωντανὸν, τόσον φυσικὸν, ὥστε ἐὰν ἔλειπεν ἀπ' αὐτὸ ἡ ἐγχώριος χροιὰ θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εὑρισκόμεθα πρὸ μεταφράσεως ἢ τοὐλάχιστον προσαρμογῆς τοῦ ἔργου ἑνὸς τῶν κορυφαίων μας « naturalistes ». . . . . Τὸ ὕφος τοῦ κ. Ἰωάννου Γκίκα εἶναι ἁπλοῦν καὶ διαυγὲς ὅπως ὁ οὐρανὸς τῶν τόπων αὐτῶν ὅπου πνέει σφοδρὰ τῆς ἐρήμου ἡ αὔρα· αἱ φράσεις του εἶναι θερμαὶ ὅπως αἱ πορφυραῖ τροχιαὶ τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῶν ἀτελευτήτων πεδιάδων τὰς ὁποίας ποτίζει ὁ γηραιὸς Νεῖλος».

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙΣ. — «...Ὁ νεκρὸς τυλιγμένος σὲ μετάξινο σάβανο, σκεπασμένος μὲ ἄνθη εἰς τὸ ὕψος τοῦ στήθους, μεταφέρεται ἐπὶ φορείου μέσα εἰς τὸ ὁποῖον τὸ σῶμα ταλαντεύεται μὲ τὸν ρυθμὸν τῶν βημάτων. Εἰς τὸ νεκροταφεῖον τὸν τοποθετοῦν ἐντὸς τάφρου τῆς ὁποίας τὰ ἀσβεστωμένα τοιχώματα κοσμοῦν πολλάκις καὶ εἰκόνες. Ὁ σαρκοφάγος αὐτὸς τοῦ ὁποίου τὸν πυθμένα ἀποτελεῖ ἄμμος τῆς θαλάσσης, κλείεται μὲ μεγάλους λίθους τοὺς ὁποίους συγκολλοῦν μὲ ἀμμοκονίαν. Ἐὰν ὁ μουσουλμάνος διεκρίθη διὰ τὴν νομομάθειάν του ἢ ἦτο ἱερεὺς σὲ κανένα τέμενος, τότε στήνουν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ τάφου του μαρμάρινον σαρίκι ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης. Δύο λίθοι ἐν εἴδει στυλίσκων ὑποδηλοῦν τὸν τάφον γυναικὸς, ἕνα δὲ χαλίκι σημειώνει τὰς τάφρους τῶν πτωχῶν.

Ἐπικρατεῖ συνήθεια εἰς τὰς εὐσεβεῖς οἰκογενείας, νὰ ἀγρυπνοῦν ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας καὶ νύκτας κατὰ συνέχειαν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ νεκροῦ. Πλησίον αὐτοῦ, στήνεται σκηνὴ ἀπὸ τρίχας καμήλου ἢ ἀπὸ ὕφασμα, εἰς τὴν ὁποίαν κατοικοῦν οἱ συγγενεῖς καὶ προσεύχονται ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος ἐπὶ ἑβδομάδα. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος ὁ τάφος ἐγκαταλείπεται. Αἱ γυναῖκες μόνον ἠμπορεῖ νὰ ἐπανέλθουν τὴν Παρασκευὴν εἰς τὸ κοιμητήριον.

Οἱ Μουσουλμᾶνοι τῆς μεσαίας ἰδίως τάξεως, παρατηροῦν μὲ περιέργειαν ἄνθρωπον συχνάζοντα τὰς

νεκροπόλεις, τὰς ὁποίας αὐτοὶ ποτὲ δὲν ἐπισκέπτονται, χωρὶς νὰ θεωροῦν τὸ τοιοῦτον προσβλητικὸν διὰ τοὺς προγόνους των. Δὲν φέρουν μεθ' ἑαυτῶν τοὺς νεκρούς, ἀφοῦ τοὺς ὁμοιάζουν καὶ τοὺς διαιωνίζουν; Πρὸς τί λοιπὸν ἡ ἰδιαιτέρα αὐτὴ λατρεία τῶν λειψάνων; Μία μόνη ἐξαίρεσις ὑπάρχει. Οἱ τάφοι τῶν συνρόφων τοῦ Προφήτου θεωροῦνται καὶ τώρα ἀκόμη πρόσφατοι ὅπως κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Ἐγείρας. Αὐτοὺς μόνον ἐπισκέπτονται, διότι συμβολίζουν ὅλον τὸ δῦον μεγαλεῖον τοῦ Ἰσλάμ.....

Τὴν πλέον ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν τοῦ θανάτου παρὰ τοῖς μουσουλμάνοις μοῦ ἐπροξένησε ἡ σκηνὴ τῆς ὁποίας παρέστην μάρτυς μίαν Παρασκευὴν εἰς τὴν νεκρόπολιν τοῦ Καϊρουάν.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσῃ ὀπίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τὰ ὁποῖα εἶχον προσλάβῃ ἰῶδες χρῶμα. Εἰς τὸ ἀπέραντον κοιμητήριον, μεγαλείτερον ἀπὸ τὴν πόλιν, ἐκτεινόμενον ἐπὶ ἀτέρμονος πεδιάδος εἰς τὴν ὁποίαν οὔτε ἕνα παρήγορον δένδρον ἐφαίνετο, αἱ χιλιάδες χιλιάδων τάφοι ἐχάνοντο εἰς τὸ φαλακρὸ ἔδαφος τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο πολὺ μεταχειρισμένον σὰν παλαιὸς τάπης.

Γυναῖκες χωρικαὶ σκεπασμέναι ἀπὸ τὸ μέτωπον ἕως τὰ πόδια μὲ κατάμαυρα μάλλινα φορέματα, καὶ γυναῖκες τῆς πόλεως σκεπασμέναι τὸ πρόσωπον μὲ λευκοὺς μεταξωτοὺς πέπλους, ἑστέκοντο ὥσὰν ἀγάλματα ἀπὸ ἄνθρακα καὶ ἀπὸ χιόνα ἐπάνω εἰς τὸ πλακόστρωτον τῶν τάφων. Ἐμπρὸς σὲ μίαν νεοσκαφῆ τάφρον, τέσσαρες βεδουΐνοι ἱστάμενοι καθὼς τέσσαρα κυπαρίσσια εἰς τὰς γωνίας τοῦ τάφου, ἐταλαντεύοντο ἠρέμα εἰς τὸν φλέγοντα ἄνεμον τοῦ Ἰουνίου.

Ὕστερα ἀπὸ μίαν στιγμὴν, καὶ ἀφοῦ οἱ μουεζῖνοι ἔψαλλον ὅλοι μαζὶ εἰς τὰ ὑπόστεγα τῶν ἑκατὸν πενῆντα τζαμίων, ζαούϊα, καὶ μαραμποῦ τοῦ Καϊρουὰν, καὶ ἀφοῦ διηύθυναν εἰς τὰ κύρια σημεῖα τοὺς ψαλμούς των ἐν ὀνόματι τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου θεοῦ των, αἱ γυναῖκες σιωπηλαὶ καὶ ἀλύγιστοι ὠλίσθησαν πρὸς τὴν πόλιν ὅμοιαι μὲ ἀγέλην φαντασμάτων.

Ἐπὶ τῆς στήλης μαυσωλίου μιὰ γλαὺξ ἐνεφανίσθη. Τὸ σκοτεινόχρουν σῶμά της μὲ τὰς ἀνοικτὰς πτέρυγας ἔλαβε ἐξαιρετικὰς διαστάσεις εἰς τὸ κατακόκκινο βάθος τῆς δύσεως. Ἐπιμήκεις ὄφεις ἐξήρχοντο ἀπὸ τοὺς γεμάτους σχισμὰς τάφους, καὶ ἀφρικανικοὶ ποντικοὶ μὲ τὰ μεγάλα σὰν φακοὺς μάτια τους ἐπηγαινοήρχοντο εἰς τὸ καῖον ἔδαφος.

Δὲν ἔβλεπε κανεὶς ψυχὴν ζῶσαν μέχρι τοῦ ἀκροτάτου σημείου τοῦ ὁρίζοντος εἰς τὸ πορτοκαλόχρουν μπλὲ ντ, ἀλλὰ μόνον ἤκουε τὰ θρηνώδη βελάσματα τῶν προβάτων εἰς τὸ βάθος τῶν νομαδικῶν χωρίων τὰ ὁποῖα ἐφλέγοντο ἀπὸ τὸν καύσωνα.

Τὸ Καϊρουὰν ἤρχιζε νὰ ἐξαφανίζεται. Οἱ διακόσιοι θόλοι του ὡμοίαζον μὲ φυσαλίδας ἐπὶ τῶν ὁποίων ἰριδίζοντο αἱ τελευταῖαι λάμψεις τῆς δύσεως. Μετ' ὀλίγον ἡ πόλις καὶ τὰ ὠχυρώματά της διεγράφοντο τόσον ἐλαφρὰ, ἐσημειοῦτο τόσον ἀμυδρὰ ἐπάνω εἰς ἕνα κυανοστακτόχρουν χάρτην, ὥστε ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι μὲ ἕνα φύσημα θὰ ἐσκορπίζετο ἡ σκόνη τῆς κρητίδος μὲ τὴν ὁποίαν ἀπεικονίσθη ἡ ἱερὰ πόλις.

Τὸ ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου, τὰ δύο Καϊρουάν, μόλις διαφέροντα ἀναμεταξύ των (ἀναλύονται εἰς κόνιν, χρωματιζόμενα ρόδινα τὴν ἀνατολὴν καὶ περιβαλλόμενα πορφύραν τὸ λυκαυγές».

«Κυανῆ Ἐπιθεώρησις» C. Géniaux.

ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΙΝΔΟΙ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ. — «....Ἡ Φιλοσοφία ἡ ὁποία ἐμορφοῦτο πέριξ αὐτοῦ τοῦ πυρῆνος, ἔμελλε νὰ ἑλκύσῃ καὶ ἐκείνους ἀκόμη οἱ ὁποῖοι ζητοῦν ἀποφασιστικῶς νὰ ἀποτινάξουν μαζὺ μὲ τὴν δουλείαν τῶν τύπων καὶ τὴν βραχμανικὴν δεσποτείαν. Ὁ Βουδδισμὸς δὲν θὰ διαφύγῃ τὸν κανόνα. Ἐὰν χρησιμοποιῇ διὰ τὴν προπαγάνδα του λαϊκοὺς μύθους, θὰ μείνῃ ὅμως πιστὸς εἰς πνευματικὰς συνηθείας σχεδὸν σχολαστικάς. Καὶ ἡ διαλεκτική του θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν κατεύθυνσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ βραχμανικὴ παράδοσις ὤθησε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δὲ αὐτῆς τῆς παραδόσεως, τὸ πᾶν εἰς τὴν Ἰνδικὴν τείνει πρὸς Πανθεϊσμόν. Πανθεϊσμὸν, πολὺ διάφορον—ὅπως πολλάκις παρετηρήθη—ἐκείνου τὸν ὁποῖον μᾶς παρουσιάζει ἡ Δύσις. Παρ' ἡμῖν ὁ Πανθεϊσμὸς εἶναι ἐνεργητικὸς καὶ προοδευτικός. Λέγει ναὶ εἰς τὴν ζωὴν καὶ εὐχαριστεῖται ἀναγνωρίζων εἰς τὴν ἐξέλιξιν τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἀνυψοῦται. Προσκαλεῖ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀγωνισθῇ, νὰ βοηθήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀνύψωσιν. Ἐκεῖ κάτω ἀντιθέτως, φαίνεται ὅτι ἐργάζονται νὰ ἀποσυνθέσουν τὸ πνεῦμα εἰς τὸν Ὠκεανὸν τῆς ὑπάρξεως. Ἀποτρέπουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ κάθε ζωϊκὴν προσπάθειαν, καὶ τοῦ παρουσιάζουν ὡς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο φοβερώτερον τὴν ἀναβίωσιν.

Ὁ μηδενιστικὸς αὐτὸς ἰδεαλισμὸς ἑρμηνεύει ἀρά γε τὸ αἴσθημα τῆς καταβολῆς τὸ ὁποῖον ἀπετύπωσαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὄχι μόνον ἡ σκληρότης τῶν μαστίγων τῆς Φύσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ τραχύτης τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ; Δὲν φαίνεται ἀπίθανον. Ἀλλὰ καὶ ἕνας ἄλλος ἀκόμη χαρακτὴρ τοῦ κοινωνικοῦ αὐτοῦ ὀργανισμοῦ τὸν καθιστᾷ βεβαίως ὑπεύθυνον τῆς τάσεώς του ταύτης. Ἡ δίψα μιᾶς ἀμεταβλήτου ἑνότητος, καὶ ἡ ἀποστροφὴ πρὸς ἐφημέρους φαινομενικότητας, ποῦ ἀλλοῦ ἠμποροῦσαν νὰ γεννηθοῦν, παρὰ εἰς κύκλους ἀνθρώπων ἀποσυρθέντων οὕτως εἰπεῖν ἀπὸ τῆς ζωῆς, ἀνθρώπων ἀνωτέρων τῆς κοσμικῆς κινήσεως διὰ τοὺς ὁποίους ἡ φιλοσόφησις θὰ ἦτο διασκέδασις καὶ ἔργον ταὐτοχρόνως;

Ἐὰν θέλωμεν νὰ μετρήσωμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μία τοιαύτη ἐδικοποίησις τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἔδωκε, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀφῄρεσε ἀπὸ τὸν ἰνδικὸν πολιτισμόν, πρέπει νὰ παραβάλωμεν τὴν Ἰνδικὴν μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπίσης, εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Σκέψεως, ἀνευρίσκομεν τὰς ἱερατικὰς παραδόσεις. Ἀλλ' εἰς τὸ λίκνον ποίου μεγάλου πολιτισμοῦ ἐλλείπουν; Ὁ ἱστορικὸς τῶν «Ἑλλήνων Φιλοσόφων» Γκόμπερτζ παρατηρεῖ: «τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης ἐφ' ὅσον αἱ ἱστορικαί μας γνώσεις ἐπιτρέπουν νὰ τὸ βεβαιώσωμεν ἐγένοντο μόνον εἰς χώρας εἰς τὰς ὁποίας ὠργανωμένη τάξις ἱερέων καὶ σοφῶν, συνήνωνε εἰς τὴν ἀπαραίτητον ἄνεσιν τὴν ὄχι ὀλιγώτερον ἀπαραίτητον σταθερότητα τῆς παραδόσεως. Ἀλλὰ, προσθέτει, καὶ ἐκεῖ ἀκόμη πολλάκις τὰ πρῶτα βήματα ἦσαν τὰ τελευταῖα, διότι αἱ οὕτω ἀποκτηθεῖσαι ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι πολὺ συχνὰ ἀποκρυσταλλοῦνται εἰς δόγματα ἀκλόνητα, συμφυρόμεναι μὲ τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας.....

Ὑπ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἔποψιν ἡ Ἑλλὰς ἀπολαύει προνομιούχου θέσεως. Ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς Βαβυλωνίους πέρνει τὰ πρῶτά της μαθήματα. Ξένα ἱερατικὰ σώματα τῆς δίδουν σημεῖον ἀφετηρίας, ἀλλ' αὕτη δὲν εὑρίσκει τοιοῦτον εἰς τὸ ἔδαφός της διὰ νὰ ὁρίσῃ καὶ σταθμόν. Ὁ Λουΐ Μενὰρ ἐπέμεινεν ἐπ' αὐτῆς τῆς εὐτυχοῦς ἐλλείψεως. Ὄχι μόνον δηλαδὴ οἱ ἱερεῖς εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἀποτελοῦν πολιτικὸν σῶμα, εἰδικὴν τάξιν, ἀλλὰ δὲν κατέχουν εἰς κανένα μάλιστα βαθμὸν τὸ μονοπώλιον τῆς πνευματικῆς μορφώσεως. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ «ἀποκρυστάλλωσις αὐτὴ τῶν δοξασιῶν» ἡ ὁποία εἶνε τὸ σύνηθες ἔργον τῶν ἱερατικῶν ἱεραρχῶν δὲν ἠδύνατο νὰ συμβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ μῦθοι διαδιδόμενοι ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἐξηγοῦνται καὶ κρίνονται ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν φιλοσόφων. Καὶ ἀντὶ νὰ πήγνυται ὑπὸ τῆς παραδόσεως τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, πολλαπλασιάζον τὰς ἐρεύνας καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς θεωρίας ταὐτοχρόνως, θὰ κύψῃ ἐλευθέρως πρὸς τὴν πραγματικότητα.

Πόσον εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἡ θέσις θὰ ἦτο διάφορος! Ὄχι διότι καὶ ἐδῶ ὠργανώθη Ἐκκλησία διὰ νὰ τροποποιήσῃ τὰς παραδόσεις. Ἡ βραχμανικὴ θρησκεία παραμένει ἀναμφιβόλως καθὼς λέγει ὁ Μπὰρθ θρησκεία τοῦ Βιβλίου. Τὸ κῦρος τῶν Βέδα δὲν ἀμφισβητεῖται. Φέρουν ἐν ἑαυτοῖς θείαν ἀρχὴν ἡ ὁποία παράγει τὸ πᾶν. Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν πρέπει νὰ ἐπικοινωνήσῃ ὁ Βραχμὰν διὰ τῶν ἱερῶν βιβλίων, τὸ ὁποῖον θὰ ἦναι δι' αὐτὸν ἀναγέννησις. Ἀλλὰ τοὐλάχιστον, καθιερωθεὶς ἤδη ἀπὸ τὴν φυλήν του εἶναι ἱκανὸς νὰ ἔλθῃ εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν ἱερὸν κόσμον. Ἔχει δὲ καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἑρμηνείας τῆς ἀποκαλύψεως. Δὲν εὑρίσκει ἀντιμέτωπον κανὲν ἐπίσημον σῶμα φρουρῶν τοῦ βιβλίου τῶν ὁποίων ἡ ἀπόφασις νὰ ἀποτελῇ νόμον. Οὕτω δὲ ἐξηγεῖται πῶς ἡ Ἰνδικὴ ἐφάνη ταὐτοχρόνως, ὅπως ἔλεγεν ὁ Βίκτωρ Ἔνρυ, τόσον φιλελευθέρα καὶ τόσον συντηρητική.

Πάντως, ἐὰν αὐτοὶ οἱ penseurs-nés, ἀπολαύουν ποιᾶς τινος ἀνεξαρτησίας, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀκριβῶς ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἱερὸν....Τὸ γόητρόν των ὀφείλουν εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεων. Βασιλεύουν ἀδιαφιλονικείτως ἀκριβῶς διότι τὸ βασίλειόν των δὲν εἶναι τοῦ κόσμου τούτου, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὸ πεδίον τῆς φιλοσοφήσεώς των εἶναι ἐκ τῶν προτέρων περιωρισμένον. Μένουν κλεισμένοι εἰς τὸν μαγικὸν κύκλον, αἰχμάλωτοι τῆς πνευματικῆς των εὐγενείας. Ἀσχολουμένη μὲ τὰς ἀοράτους πραγματικότητας ἡ σκέψις των θὰ ἀποστραφῇ φυσικὰ ἀπὸ τὰς φαινομενικότητας.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ φιλοσοφοῦν ἀτελείωτα χωρὶς νὰ ἀφίνουν ἀρκετὴν θέσιν εἰς τὴν παρατήρησιν.

G. Rouglé.

ΕΝΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΙΨΕΝ.— Ἐσχάτως ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν Δανίαν, τἀποσπάσματα τοῦ Brand, ἀνεκδότου ἐπικοῦ ποιήματος τοῦ Ἴψεν, καὶ ἡ ἔκδοσις αὕτη ἀποτελεῖ τὸ φιλολογικὸν γεγονὸς τοῦ ἔτους. Ἕνας Δανὸς, ὁ Ἀνδρέας Ποντοππιδὰν εὑρῆκεν ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἴψεν τὰ χειρόγραφα τοῦ ποιήματος τούτου εἰς τὸ κατάστημα ἑνὸς ἀρχαιοπώλου εἰς τὴν Ρώμην, καὶ τὰ ἐφύλαξε. Μετὰ τὸν θάνατόν του ὅμως, κατ' ἐπιθυμίαν του, τὰ χειρόγραφα παρεδόθησαν εἰς ἕνα συμπατριώτην του λόγιον, τὸν κ. Κάρολον Λάρσεν, ὅστις τελευταίως προέβη εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἔλαβε προηγουμένως τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὴν χήραν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ μεγάλου ποιητοῦ.

Γεννᾶται ὅμως τὸ ζήτημα ἂν ὁ Ἴψεν ἀπὸ τὸ Brand, ἐπικὸν ποίημα, ἔβγαλε τὸ δραμά του, ποῦ ἔχει τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἢ ἐξέλεξε κατ' ἀρχὰς τὴν μορφὴν τοῦ δράματος καὶ τὴν ἐγκατέλειψε, διὰ νὰ ἐπανέλθῃ βραδύτερον εἰς αὐτήν, ἀφ' οὗ ἀπεπειράθη νὰ πραγματευθῇ τὸ θέμα του ἀφηγηματικῶς; Ἀπὸ τὰς δύο ὑποθέσεις ἡ δευτέρα εἶναι καὶ ἡ πιθανωτέρα. Πράγματι ὁ Ἴψεν πρὶν ἐκδόσῃ τὸ περίφημον δραμά του, ἐξεδήλωσε πολλάκις τὴν στενοχωρίαν του εἰς τοὺς φίλους του διότι δὲν ἐτόλμα νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸ κοινὸν δραμα εἰς δέκα πράξεις, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου ἐφοβεῖτο μήπως δὲν δυνηθῇ νὰ συμπεριλάβῃ εἰς πέντε μόνον πράξεις τὰς ἀπαιτουμένας ἰδέας πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος ποῦ διενοεῖτο νὰ πραγματευθῇ. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τὸ ἀσυμπλήρωτον ποίημα ποῦ μᾶς παρουσιάζει σήμερον ὁ Λάρσεν, εἶναι σπουδαιότατον. Μᾶς δεικνύει τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον συνέθετεν ὁ Ἴψεν, καὶ μᾶς παρέχει ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν προσώπων τοῦ δράματος Brand. Ἐδῶ, βέβαια, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκταθῶμεν εἰς λεπτομερείας. Ἀρκούμεθα μόνον νὰ προσθέσωμεν ὅτι τὸ ἐπικὸν αὐτὸ ποίημα σύγκειται ἀπὸ πέντε ᾄσματα, διῃρημένα εἰς ὀκτὼ στίχους στροφὰς, ἕκαστος δὲ στῖχος ἔχει δώδεκα πόδας. Ἐκ τῶν πέντε μερῶν, τὸ πρῶτον, τρίτον καὶ τέταρτον εἶναι συμπληρωμένα, τὸ δὲ δεύτερον καὶ πέμπτον εἶναι ἀσυμπλήρωτα.

Η ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΤΟΥ ΚΑΝΟΒΑ. — Ἡ Ἰταλία ἑώρταζε τὸν παρελθόντα μῆνα τὴν ἑκατοστὴν πεντηκοστὴν ἐπετηρίδα τοῦ μεγάλου γλύπτου Ἀντωνίου Κανόβα, γεννηθέντος ἐν Possagno (ἐπαρχίᾳ τῆς Trévise) τὴν 1ην Νοεμβρίου 1757 καὶ θανόντος ἐν Βενετίᾳ τὸ 1822. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς πολλοὺς καλλιτέχνας ὁ Κανόβα ἐδοκίμασε καθ' ὅλον τοῦ τοῦ βίον ὅλας τὰς ἀπολαύσεις τοῦ θριάμβου. Οἱ αὐτοκράτορες, οἱ βασιλεῖς, οἱ πρίγκηπες τὸν ἠγάπησαν διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν του... Καὶ αὐταὶ αἱ πριγκήπισσαι, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ θαυμα-

σία εἰκών του Βοργησία Ἀφροδίτη, διὰ τὴν ὁποίαν, χωρὶς καμμίαν καλύπτραν, ἐπόζαρε ἡ ὡραία Παυλίνα Βοναπάρτου. Ὁ λαὸς τὸν ἐλάτρευσε διὰ τὴν φιλοπατρίαν καὶ μεγαλοψυχίαν του. Τὸ ἔργον του εἶναι διάσημον. Ἐμφανίζεται ὡς μία λεπτὴ ἀντανάκλασις τοῦ ἀρχαίου καὶ σκορπίζει μίαν ἐντύπωσιν κομψῆς καὶ ἡδυπαθοῦς χάριτος.

ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ. — Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς προσφάτου ἐκδόσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου μας ποιητοῦ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του κ. Ἰ. Βαλαωρίτου, γράφει ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος εἰς τὰς «Ἀθήνας»:

...Ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους ποιητὰς τῆς νέας Ἑλλάδος, δὲν ὑπάρχει, πιστεύω, ὁ δυνάμενος νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ σοβαρῶς. Ἀλλ' ἂν εἶνε καὶ ὁ μεγαλείτερος, περὶ τούτου ὑπάρχουν ἀμφιβολίαι καὶ ἀντιρρήσεις. Ὁ ποιητὴς τῶν «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων», ὁ μέγας Σολωμός, αὐτὸς κυρίως εἶνε ὁ ἀντίζηλος. Ἀνέκαθεν τῷ διεφιλονείκησε, καὶ μετὰ θάνατον ἐπίσης τῷ διαφιλονικεῖ τὰ πρωτεῖα. Ἐὰν ἐκρίνομεν μόνον ἀπὸ τὴν ᾠδὴν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Σολωμοῦ:

Μαύρισε, κῦμα, τὸν ἀφρὸ
Κι' ἐσεῖς βουνά, τὸ χιόνι...

ὁ ἴδιος ὁ Βαλαωρίτης, θὰ ἐλέγαμεν, ἀνεγνώριζε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ζακυνθίου καὶ τῷ παρεχώρει τὰ πρωτεῖα. Ἀλλὰ κατὰ βάθος, ὁ Βαλαωρίτης δὲν ἔκυπτεν ἐνώπιον οὐδενὸς καὶ πολὺ ὀλιγώτερον ἴσως ἐνώπιον τοῦ μεγάλου ἀντιζήλου. Μία ἐπιστολή του πρὸς τὸν Ροΐδην, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ «ποιητικοῦ ζητήματος», τὸ ἀποδεικνύει. Εἰς αὐτὴν προφανῶς ὁ Βαλαωρίτης ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Σολωμοῦ, ὡς περὶ ποιητοῦ κατωτέρου, μὴ ἔχοντος νὰ παρουσιάσῃ ἔργον καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ἀδίκως ἡ κριτικὴ τοῦ Ροΐδου εἶχεν ὁμιλήσει μὲ τόσον θαυμασμόν.

Ὑποθέτω ὅτι ὅλοι οἱ ποιηταὶ θεωροῦν τὸν ἑαυτόν των ἀνώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλον.... Διότι θὰ ἦτο περιττὸν νὰ γράφουν, ἂν εἶχαν εἰλικρινῶς τὴν ἰδέαν ὅτι εἷς ἄλλος ἠμπορεῖ νὰ τὰ λέγῃ καλλίτερα ἀπὸ αὐτούς... Ἀλλ' ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Βαλαωρίτου καὶ πολλῶν ἄλλων ὁμοίως ἐγωϊστῶν ποιητῶν, εἶνε ὅτι αὐτὴν τὴν ἰδέαν δὲν συμμερίζεται καὶ ὁ κόσμος, ἐνῷ τὴν ἰδέαν τοῦ Βαλαωρίτου περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του συμμερίζονται πολλοί. Σήμερον, παραδείγματος χάριν, ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὁ φιλολογικός μας κόσμος εἶνε διῃρημένος εἰς δύο κόμματα: Τὸ ἓν—ἀρχηγὸς ὁ κ. Παλαμᾶς,—παραδέχεται ὡς γενάρχην τῆς φιλολογίας μας καὶ ὡς Δάντην τῆς νέας Ἑλλάδος τὸν Σολωμόν. Τὸ ἄλλο—ἐπίτιμος πλέον ἀρχηγὸς ὁ κ. Ἄγγελος Βλάχος,—ὑποτιμᾷ κάπως τὴν ἀξίαν καὶ τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἔργου τοῦ Ζακυνθίου, παραδέχεται δὲ ὡς τὸν ὕπατον τῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸν ψάλτην τοῦ «Διάκου». Ἀλλὰ καὶ τοῦ πρώτου κόμματος οἱ ὀπαδοὶ προθύμως δίδουν τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸν Βαλαωρίτην, ὅπως τὴν δίδουν ἐπίσης οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ἄλλου εἰς τὸν Σολωμόν. Διὰ καθένα ἑπομένως ἀπὸ τοὺς δύο μεγάλους ποιητάς μας ἠμπορεῖ νὰ λεχθῇ, ὅτι ἂν δὲν εἶνε ὁ πρῶτος ἀφεύκτως ὅμως εἶνε ὁ μετὰ τὸν πρῶτον ποιητής...

Ἀλλὰ μὲ ὅλην μου τὴν λατρείαν πρὸς τὸν Σολωμὸν, ὁμολογῶ ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ᾄσμα τοῦ Λευκαδίου καὶ ἑνωρὶς ἐγεννήθη εἰς τὰ στήθη μου καὶ ἀναλλοίωτος ἔκτοτε παραμένει. Ὅσον καὶ ἂν λείπῃ ἀπὸ τὸν Βαλαωρίτην, ὄχι τόσον τὸ ὑψιπετὲς,—ὅρος κατὰ συνθήκην, ὁ ὁποῖος δὲν λέγει καὶ μεγάλα πράγματα,—ἀλλὰ τὸ βαθύτατα ἀποκαλυπτικὸν καὶ τὸ μυστηριωδῶς ὑποβλητικὸν τῆς ποιήσεως τοῦ Σολωμοῦ, ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ θαυμάσῃ κανεὶς εἰς τὴν «Κυρὰ Φροσύνην» εἰς τὸν «Ἀστραπόγιαννον» καὶ εἰς τὰ περίφημα ἐκεῖνα «Μνημόσυνα» τὸν καλλιτέχνην ποιητὴν, ὁ ὁποῖος τόσον νικηφόρως ὑποτάσσει εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μορφῆς τὴν θύελλαν τῆς ἐμπνεύσεώς του. Θεωρῶ τοῦτο ὡς ἓν ἀπὸ τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς ποιήσεως τοῦ Βαλαωρίτου...

Τὸ καταπληκτικὸν πλῆθος τῶν μεταφορῶν, καὶ ἡ ἀνεξάντλητος ἐκείνη καὶ μεγαλόστομος εὐγλωττία τοῦ ρομαντικοῦ ψάλτου, εἰς τὸν μελετητὴν δὲν κάμνουν διόλου τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ἀχαλινώτου. Εἰς τὰς θαυμασίως σχεδιασμένας καὶ τελείως ὑποτεταγμένας αὐτὰς συνθέσεις, ὑπάρχουν στῖχοι μοναδικοὶ ἐγκλείοντες τὸ μεγαλεῖον ὁλοκλήρου ποιήματος. Καὶ τὸ σύνολον εἶνε πάντοτε οἱονεὶ ἀνάγλυφον. Ἡ πολυθρύλητος ἰσορροπία μεταξὺ τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τῆς ἐκτελέσεως, ἡ ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὕπαρξιν κάθε καλλιτεχνήματος, παρατηρεῖται εἰς ὅλον τὸ ἔργον τοῦ Βαλαωρίτου. Δι' αὐτὸ τόσῳ καλλιτεχνικὸν ἔργον δὲν ἔχει ἴσως νὰ ἐπιδείξῃ ἄλλος ποιητής. Καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν χρειάζεται νὰ μελετηθῇ περισσότερον ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης. Τότε ἴσως δὰ δειχθῇ, ὅτι κανεὶς ἀκόμη δὲν ἐχειρίσθη καλλιτεχνικώτερα τὴν γλῶσσαν τοῦ δημοτικοῦ ᾄσματος καὶ τῶν ἡρώων τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΑΚΑΣΙΑΝΟΣ. — Ἀπέθανε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὸ Ναύπλιον, ὅπου ὑπηρέτει ὡς τελώνης, ἕνας Ζακύνθιος ποιητὴς, ὁ Ἰωάννης Τσακασιᾶνος. Διεκρίνετο διὰ τὴν λεπτὴν εἰρωνίαν καὶ τὴν φαιδρὰν σάτυραν τῶν στίχων του. Τὸ τραγοῦδι τοῦ Τσακασιάνου ἦτο ἁπλὸ καὶ χαριτωμένο σὰν τὸ τραγοῦδι τοῦ σπουργίτη ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐδανείσθη τὸ φιλολογικόν του ψευδώνυμον. Δὲν ἦτο μεγάλος ποιητὴς ὁ Τσακασιᾶνος, ἀλλὰ ποῖος ἠξεύρει ἐὰν εἰς τοῦτο δὲν συνετέλεσαν αἱ καθημεριναὶ ἀνάγκαι τῆς ζωῆς ποῦ μαραίνουν σιγὰ σιγὰ κάθε αἴσθημα ποῦ θέλει νὰ πετάξῃ λίγο ψηλότερα; Οἱ κάτωθι δημοσιευόμενοι στίχοι ἠμποροῦν νὰ δώσουν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας μίαν ἰδέαν περὶ τῆς σατυρικῆς ἰδιοφυΐας τοῦ ποιητοῦ.

Πρὶν, γυέ μου, ἀποξεκουτιαστῶ καὶ πρὶν τὰ κακαρώσω,
γιὰ μποναμᾶ σου σήμερα μιὰ εὐχή μου θὰ σοῦ δώσω.
Δῶρο γιὰ σένα πατρικὸ δὲ 'βρίσκω πειὸ μεγάλο,
κ' ἔχε τ' αὐτιά σου τέσσερα 'ς αὐτὰ ποῦ θὰ σοῦ ψάλω.
Ἡ εὐχή μου αὐτὴ-δάκρυ στοργῆς-'ς τὸ νοῦ σου πάντα [ὑγρὴ
νὰ ζῇ ὅσο ζῇς, καὶ ἀπ' ὅσα 'πῶ νὰ μὴ σοῦ λείψῃ γρῦ.
Ἐστὴν Ἄρτα—μιὰ παρένθεσι πρὶν εἰς τὸ θέμα [ἀμποῦμε—
βρῆκα κ' ἐγὼ τὴν Εὔα μου, τὴ μάνα σου νὰ 'ποῦμε,
Πρεβεζιανῆς καταγωγῆς, μὲ τίτλους καὶ τιμὰς
τὴ φτώχεια καὶ τὴ 'ρήμωσι, παιδί μου, 'σὰν ἐμᾶς.
Μέμπρο σωστὸ, χωρὶς σὶν-σὰν καὶ γλύκα ξεμπουρίστρα;
φαντάσου ποῦχε χτενισιὰ τοῦ ἕνα τὴ χωρίστρα!
Ἐστὸ νοῦ, 'στὰ λοῦσα, 'στὴ γενιὰ, 'στὴν καλλονὴ ποῦ [ἐθώρηα,
ἡ ποιητική μου ἔξαψις δὲν εἶχε πλέον ὅρια.
Εἶδα 'στὰ πλούτη μου, στὸ σὶκ, στὸ πνεῦμα πῶς μοῦ [ἀμοιάζει
κ' εἶπα: Νὰ τέλος, σὸρ 'Αδάμ, πλευρὰ ποῦ σοῦ ταιριάζει!
Κ' ἔτσι, ποῦ λὲς, εἰς τὸ χορὸ τοῦ Ἡσαΐα ὡς 'μπῆκα,
γιὰ τὸ καλὸ σπολάϊτι μῶφερ' ἐσὲ γιὰ προῖκα.
Τετέλεσται! ἀντίο μυαλὸ καὶ ἀντίο γλυκά μου νειάτα,
ἀντίο καντάδες ραντεβοῦ, σουαρὲ καὶ ρεβελιά·
τώρα μαμμήδαις, ξαφνικὰ καὶ σπάργανα φουσάτα,
χορός μου ἐσὺ κ' ἡ μάννα σου κ' ἡ κλάψαις γιὰ βιολιά.
Τετέλεσται! ἀντίο σαντὰν καὶ κλοὺμπ καὶ θέατρά [μου,
ἀντίο ζουρ-φὶξ κι' ἀπρὲ-μιντὶ, δόξαις, τιμαίς, σαλόνια·
γιὰ νὰ σωθῶ ἀπ' τὰ νύχια σας εὗρῆκα τὸν μπελᾶ μου,
κ' ἔχω τοῦ γυιοῦ μοῦ τὰ ρανκὰν, τοῦ γυιοῦ μου τὰ [βελόνια..
Τετέλεσται! ὁ ἐραστὴς μὲ τοὺς 'ψηλοὺς κολλάρους,
ποῦ ἐδῶ μὲ ἀγγέλους 'πέταγε κ' ἐκεῖ ἐφιλοῦσε τ' ἄστρα,
νά τος.. 'στὰ χέρια κουβαλεῖ σέσκλα, ψωμὶ καὶ σπά- [ρους,
καὶ τρέχει γι' ἀραροὺτ, μαμμὴ, γιατρὸ καὶ ξεβασκά- [στρα!
Τετέλεσται! ὁ ποιητὴς ἀντὶ νὰ γράψῃ στίχους,
στρώνει προβιαὶς καὶ καουτσοὺκ καὶ τσῆ φασκαὶς [διπλόνει·
γύρω του, ἀντὶ γιὰ ντὰμ ντ' ὀνὲρ, ρεμβάζει μὲ τσῆ [τοίχους
κ' εἰς τὸ στερνό... τὰ σπάργανα τοῦ γυιοῦ του σιδερόνει.
Τετέλεσται! Ὦ Μοῦσά μου, ὦ δόξαις καὶ ὦ τιμαίς [μου.
ὦ ἐλπίδες μου κι' ὀνείρατα κι' ὦ νειότη μου χρυσῆ!
Ὦ γάμε, ποῦ ξεπλήρωσα μὲ σὲ τὴς ἁμαρτιαίς μου,
καὶ ὦ γυιέ, ποῦ ὁ βίος δὲ μ' ἄλλαξε καὶ μ' ἄλλαξες ἐσύ!

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. — Εἰς τὸ παράρτημα τῆς Ἐπιθεωρήσεως τῶν Παρισίων « Roman et Vie » ἐδημοσιεύθησαν κατὰ μετάφρασιν τοῦ Καρόλου Σιμὼν, μερικαὶ εἰκόνες ἀπὸ τὸν Πόλεμον τοῦ κ. Παύλου Νιρβάνα, μὲ τὴν ἑξῆς σημείωσιν: «Ὁ Παῦλος Νιρβάνας, ἀνήκει ὅπως καὶ ὁ Ἐπισκοπόπουλος, εἰς τὸν μικρὸν ὅμιλον τῶν νεο-ἑλληνιστῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπέδρασεν ὁ ἰμπρεσσιονισμὸς τοῦ Δαννούντσιο καὶ ὁ γαλλικὸς συμβολισμὸς, καὶ οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν τὸν νέον δρόμον ποῦ ἐχάραξεν ὁ Ψυχάρης. Ἀμιλλᾶται μὲ τὸν Χρηστοβασίλην καὶ τὸν Κρυστάλλην, ὡς πρὸς τὴν ἔμπνευσιν εἰς τὰς ζωντανὰς σκηνάς του καὶ κατέχει ὅπως καὶ αὐτοὶ τὴν τέχνην ν' ἀπεικονίζῃ μὲ θαυμασίαν δύναμιν τὰ διάφορα γεγονότα.

ΦΟΙΤΗΤΗΣ.—Εἰς τὰ «Παναθήναια» (τεῦχος 173) ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου μας κ. Ν. Χατζιδάκης λαβὼν ἀφορμὴν ἀπὸ τὰς φοιτητικὰς ταραχὰς ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Φοιτητὴς» ὡραιότατον ἄρθρον, μεστὸν ἀδρῶν ἐννοιῶν καὶ πσραινέσεων, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετάζει τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν τοῦ φοιτητοῦ καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας τοῦ ἐπιβάλλει ἡ ἑλληνικὴ ἀγάπη πρὸς τὴν φυλήν του καὶ πρὸς τὸ ἔθνος του.

Ἀπὸ τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἄρθρον τοῦ κ. Ν. Χατζιδάκη ἀποσπῶμεν τὰς ἑξῆς χαρακτηριστικὰς περικοπάς:

Φοιτητής!

« Ἕνα μεταίχμιον μεταξὺ τῆς τωρινῆς καὶ τῆς αὐριανῆς γενεᾶς. Δὲν εἶσαι ἀκόμη μέλος τῆς γενεᾶς, ποῦ τώρα ἐργάζεται, ἀλλὰ οὔτε πιὰ μέλος τῆς παιδικῆς γενεᾶς, ποῦ θὰ ἐργασθῇ στὸ μέλλον. Εἶσαι τὸ ἄνθος τῆς φυλῆς, μιᾶς φυλῆς κουρασμένης, ἐξαντλημένης, ποῦ ἀγωνίζεται νὰ βρῇ τὸν δρόμο της, ν' ἀναλάβῃ, ν' ἀποκτήσῃ τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς, καὶ ὡς τώρα δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κατορθώσῃ. Εἶσαι ἄνθος καὶ σὺ χωρὶς πολλὴ ζωὴ μέσα σου, ἀλλὰ, κακὸ ἢ καλὸ, εἶσαι μολαταῦτα ὅ,τι καλύτερο ἔχει ἡ φτωχή μας ἡ φυλή..... Ἐσὺ, αὔριο, θὰ γίνῃς καθηγητὴς, ὑπάλληλος, ἰατρὸς, δήμαρχος, ὑπουργὸς καὶ πρωθυπουργὸς ἴσως. Προσπάθησε—αὐτὸ εἶναι ἀγάπη τῆς πατρίδας!—ποτὲ νὰ μὴν πάρῃς θέσι, γιὰ τὴν ὁποία νὰ νοιώθῃς—καὶ προσπάθησε νὰ μάθῃς νὰ νοιώθῃς—πῶς δὲν εἶσαι ἄξιος. Προσπάθησε — αὐτὸ εἶναι ἀγάπη τῆς πατρίδας!—σὲ κάθε θέσι καὶ σὲ κάθε ἀξίωμα, νὰ κάνῃς τὸ χρέος σου, νὰ εἶσαι τίμιος, νὰ προσπαθῇς νὰ εἶσαι ἀντάξιος πρὸς τὴν εὐθύνη τῆς θέσεώς σου. Προσπάθησε νὰ ἐγκολπωθῇς τίς ἰδέες, ποῦ ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος, ἔξω ἀπὸ τὴν πατρίδα σου, ἔχει σήμερα περὶ τιμιότητος, περὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, περὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, περὶ τῶν ἀτομικῶν, ἰδέες, ποῦ οἱ περισσότερες εἶναι οἱ ἐναντίες ποῦ ἔχομε ἐμεῖς ἐδῶ ἀκόμα.... Προσπάθησε νὰ διαδώσῃς τίς ἰδέες σου — ἀφοῦ ὕστερ' ἀπὸ βαθειὰ σκέψι καὶ πολλὴ μελέτη τίς σχηματίσῃς—μέσ' στὴ φυλή σου. Προσπάθησε νὰ ἔχῃς, ν' ἀποκτήσῃς ἕνα «ἐγώ», ποῦ νὰ εἶναι πάντα σὲ ἁρμονία ἐσωτερικὴ μὲ τὸν ἑαυτό του. Θρησκεία σου νὰ εἶναι τὸ «ἐγώ» σου αὐτὸ, προσπάθησε νὰ τὸ ἀνεβάζῃς ὁλοένα ψηλότερα στὴν ὑπόληψι τοῦ ἑαυτοῦ σου. Σκέψου καὶ κατάλαβε, ὅτι μόνο ἕνα ἄθροισμα ἀπὸ τέτοια ἀτομικὰ «ἐγώ» μεγάλα κάνουν ἕνα ἔθνος μ' ἕνα μεγάλο «ἐγώ». Τὴν ἅμιλλα τοῦ «ἐγώ» σου πρὸς τὰ ἄλλα «ἐγώ» στὸν δρόμο τῶν ὑψηλῶν πράξεων, τῆς ἀγάπης, τῆς θυσίας, αὐτὴ νὰ ἔχῃς πάντοτε ζωηρὴ μέσα σου. — Ἡ φιλοτιμία μεγαλουργεῖ. Καὶ στὴν ἀγάπη τῆς πατρίδας σου, τὴν ἅμιλλα νὰ ἔχῃς βάσι σου, ὄχι τὴν πατραγαθία! Ὄχι τί ἦταν πρὸ τριῶν χιλιάδων χρόνων ἡ φυλή σου, ἀλλὰ τί εἶναι σήμερα καὶ πῶς μπορεῖ νὰ γίνῃ καλύτερη. Ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία μεγαλουργεῖ. Τὸ ἔργο σου εἶναι βαρύτατο, ὄχι μόνο γιατὶ πρέπει νὰ

ἐργασθῇς, ἀλλὰ γιατὶ θὰ ἐργασθῇς ἐναντίον τῶν ἰδεῶν τῆς τωρινῆς γενεᾶς, ὡσεπιτοπλεῖστον....

Ἡ καλύτερη ἀγάπη τῆς πατρίδας εἶναι τὸ νὰ μάθῃ κανεὶς γιὰ ὅλα νὰ σκέπτεται, νὰ εἶναι ἄνθρωπος σκεπτόμενος. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερο καθῆκον πρὸς τὴν πατρίδα κάθε ἀνθρώπου καὶ πρὸ πάντων τοῦ φοιτητοῦ· καὶ εὐτυχῶς εἶναι, νομίζω, συγχρόνως καὶ τὸ μεγαλύτερο δικαίωμα καὶ ἡ μεγαλύτερη εὐχαρίστησι τῆς ζωῆς γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ προπάντων γιὰ τὸν φοιτητή....».

Ο ΑΡΧΙΔΟΥΞ ΣΑΛΒΑΤΩΡ ΠΕΡΙ ΠΑΡΓΑΣ.— Ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἔργου τοῦ Ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Λουδοβίκου Σαλβατὼρ περὶ Πάργας, μεταφέρομεν ἐνταῦθα τὰς ἑξῆς ἀληθῶς ὡραίας περικοπάς.

«Ἡ κλασικὴ ὡραιότης τῶν κυριωτέρων γραμμῶν, αἱ τοποθεσίαι καὶ ἡ εὐρεῖα θέα τῶν ὀρέων, τὸ ἄγριον τῶν παραλίων, αἱ γραφικαὶ μορφαὶ τῶν βράχων, τὸ θελκτικὸν σχῆμα τῶν προκειμένων μικρῶν νησιδίων, τοσαῦται εἰκόνες ὁμοῦ ἡνωμέναι ἐν μικρᾷ ἐκτάσει σπανιώτατα εὑρίσκονται ὥστε δικαίως δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ Πάργα εἶνε ὁ παράδεισος τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ ζωγράφου. Οὐδεμία λεπτομέρεια στερεῖται ὡραιότητος, ἑκάστη δὲ δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἰδίαν εἰκόνα. Ὁ κατὰ πρῶτον ἐπισκεπτόμενος τὴν Πάργαν ἐκπλήσσεται ἐκ τῆς καλλονῆς τῆς τοποθεσίας καὶ ἅμα ἐναλλάσων θέσιν εὑρίσκεται πρὸ ἄλλης θέσεως ἔτι θελκτικωτέρας, ὥστε ἀγνοεῖ τίνα νὰ ἐκλέξῃ, καὶ γεννᾶται αὐτῷ ἡ ἐπιθυμία τὸ πᾶν νὰ σχεδιαγραφήσῃ, τὸ πᾶν ν' ἀναπαραστήσῃ. Πᾶν σημεῖον, πᾶσα θέσις φαίνεται ὡραιοτέρα· καὶ ὅταν ἔχει εἰκονίσει μίαν εἰκόνα θὰ ἐπεθύμει νὰ γράψῃ αὐτὴν ἐκ νέου. Νομίζει τις ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διὰ τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν παρατηρεῖ, ἐκφεύγει τῆς πραγματικότητος, καὶ ὅτι εἶνε ἀπαύγασμα φανταστικοῦ ὀνείρου καθ' ὃ οἱ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σωροὶ τῶν λίθων ἠνώθησαν ἵνα ἀποτελέσωσι τὰ ὡραιότερα συμπλέγματα. Νῆσοι καὶ βράχοι κωνοειδεῖς προέκυψαν ἐκεῖ ὅπου ἡ φαντασία τοῦ ζωγράφου ἠδύνατο νὰ ποθήσῃ, ἱστάμενοι στερεοὶ καὶ ἀκίνητοι, κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας ὑπόφαιοι μόλις ἀλλήλων χωριζόμενοι ὡσεὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων ὕπνωττον, κατὰ τὰς μεσημβρινὰς καταυγαζόμενοι δι' ἀπλέτου φωτός· ἀλλ' ὅταν ὁ ἥλιος περὶ τὴν δύσιν κλίνῃ, τότε πρῶτον ἐμφανίζεται τὸ πραγματικὸν αὐτῶν σχῆμα. Τὸ πᾶν πλαστικῶς διακρίνεται διὰ φωτοσκιάσεως καὶ πάλιν συνδέεται διὰ τῆς δίκην σαπφείρου κυανῆς ἐκτάσεως τῆς ὑπὸ μεσημβρινῆς αὔρας κυμανθείσης θαλάσσης.

Ὅταν παρέλθῃ ἡ μέθη τῆς πρώτης ἐντυπώσεως, καὶ συνέλθῃ τὸ πνεῦμα, ἐκλέγει τις τὰς ὡραιοτέρας θέσεις καὶ παραδίδεται εἰς ρεμβασμοὺς ἀπιστῶν ἂν θὰ δυνηθῇ ν' ἀποδώσῃ αὐτὰς καὶ φοβούμενος μὴ ἡ φαντασμαγορία αὕτη σχημάτων, χρωμάτων καὶ φωτισμοῦ ἤθελεν αἴφνης ἐκλείψει. Ἀπολαύει τις τὴν στιγμὴν, ροφᾷ γραφικὴν ὡραιότητα ἐκ τοῦ ὡς μέλι ἡδέος ποτηρίου, ὅπερ μόνον Ἑλληνικὰ τοπεῖα δύνανται νὰ παράσχουν. Τότε πρῶτον διακρίνονται αἱ εἰκόνες καὶ διαστέλλονται ἀπ' ἀλλήλων, ὅταν συνειθίσῃ τις πάλιν καὶ πάλιν εἰς τὰς φαντασμαγορίας τῶν σχημάτων καὶ τῶν χρωμάτων, καὶ τότε ἐπιστρέφει εἰς τὰ προσφιλῆ μέρη, καὶ διὰ τῆς μολυβδίδος σχεδιάζει ὅ,τι ἐπὶ τέλους νομίζῃ ὡραιότερον.

Ὅσον ἀφορᾷ λεπτομερείας, μῆνες δύνανται νὰ παρέλθωσιν, ἴσως καὶ ἔτη, καὶ ὁ ζωγράφος θὰ εὑρίσκῃ πάντοτε νέα μέρη πρὸς ἀπεικόνισιν. Ὀλίγοι τόποι τῆς Μεσογείου δύνανται νὰ παραβληθῶσι μὲ τῆς Πάργας τὴν ὡραιότητα. Ἡ πλουσιωτάτη φυτεία, ὁμοίαν τῆς ὁποίας οὐχὶ εὐκόλως εὑρίσκει τις, εὐνοηθεῖσα ὑπὸ εὐφόρου ἐδάφους καὶ ἀφθονωτάτων ὑδάτων καρποφορεῖ πλουσιοπαρόχως.

Ὅταν τὸ σκιόφως κρατήσῃ τοῦ ὅρμου τῆς Πάργας, τότε ἀναφαίνεται περισσότερον ἡ χάρις τῆς τοποθεσίας τῶν κατωφερῶν παραλίων. Φαίνεται ὡς εἰ τὰ πάντα ἁρμονικῶς ἐπλάσθησαν τὸ ἓν διὰ τὸ ἄλλο, ὡς εἰ μηδὲν δύναται ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτῆς ν' ἀφαιρεθῇ, μηδὲν νὰ προστεθῇ ἵνα γείνῃ ὡραιοτέρα. Ὁ ἰδὼν τὴν Πάργαν, ὁ ἀπολαύσας τῆς ζωογόνου δρόσου τῆς ἀνοικτῆς θαλασσίας αὐτῆς αὔρας, τῆς μάγου αὐτῆς βλαστήσεως, τῆς περισσείας τῶν ὑδάτων, ἐπιποθεῖ αὐτὴν αὖθις ὡς τόπον ἰδεώδη γηΐνης εὐημερίας· καὶ κατανοεῖ τὸν πόθον ὃν ἔτρεφεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς διὰ τὸ κειμήλιον τοῦτο τῆς Μεσογείου, ὅπως καὶ τὴν θλῖψιν αὐτοῦ ὅτε γέρων ἐγκατέλιπε τὸν γήϊνον τοῦτον παράδεισον. Ἀηδόνες ἀνὰ χιλιάδας ἐξυμνοῦν τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν γωνίαν καὶ προκαλοῦν τὴν ἀπόλαυσιν τῆς σκιᾶς τῶν δασῶν της. Ἡ γλυκύτης τοῦ κλίματος, ὁ ὑγιεινὸς ἀὴρ, ὅστις ἐλεύθερος ἐκ τῆς ἀνοικτῆς θαλάσσης πνέει, ἡ δρόσος ἣν παρέχει τὸ πλησίον ὑψηλὸν ὄρος μετὰ τῆς ἐκτάκτου ἐν θερινῇ ὥρᾳ ἀφθονίας ὑδάδων, αὐξανομένη ἐκ περισσοῦ ἐκ τῶν κανονικῶς πνεόντων βορειοδυτικῶν ἀνέμων, οἵτινες ὑπὸ τοῦ καύσωνος οὐδενὸς γείτονος τόπου ἐθερμάνθησαν ἀλλ' ἐπὶ τῶν πτερύγων αὐτῶν φέρουν ζωογόνον θαλασσίαν αὔραν, καὶ αὐτὴ ἔτι τῆς πόλεως ἡ τοποθεσία προστατευομένη ἐν χειμῶνι ὑπὸ τῶν ὄπισθεν ὑψουμένων ὀρέων καὶ ἔκθετος εἰς τὸ ἐλεύθερον τῆς θαλάσσης φίλημα, πάντα ταῦτα δίδουν τὴν ἰδέαν, ὅτι εὗρέ τις τοποθεσίαν, καλλιτέραν τῆς ὁποίας ἀδύνατον ἦτο νὰ εὕρῃ ἄλλην.

Ἡ Πάργα εἶνε ὡραία ἐν πάσῃ τοῦ ἔτους ἐποχῇ, καὶ ὅταν τὰ ἠπειρωτικὰ ὄρη μὲ τὸ πρῶτον ἔνδυμα χιόνος ὡς ἀδάμαντες ἀπαστράπτωσι φθίνοντος φθινοπώρου, καὶ ὅταν κατὰ τὸ ἥμισυ σχεδὸν ὑπὸ χιόνος κεκαλυμμένα βυθίζωνται εἰς διαυγῆ ἀτμόσφαιραν χειμερινῶν ὅτε πᾶσα ρωγμὴ, πᾶσα προεξοχὴ, πᾶς λοφίσκος διαφαίνεται εἴπερ ποτὲ καθαρώτατα, καὶ κατὰ τοὺς ἐαρινοὺς μῆνας ὅταν τὰ πέριξ περιβάλλωνται ἀεροφεγγὲς πλαίσιον προσλαμβάνοντα ἀπερίγραπτον καλλονὴν ἰώδους ἀποχρώσεως....».

« Νέον Ἄστυ ».